

Plats: Kommunhuset, Orsa
Tid: **Tisdag den 30/9 2014**

Ärenden:

1. Val av protokolljusterare

Kl. 08.30-11.30

2. Styrgruppsmöte/workshop ang. översiktsplan (Frida Pettersson, Tommy Ek, Håkan Persson, Johan Nilsson, Joakim Larsson, Göran Grå)

Kl. 13.00

3. Styrgruppsmöte VA-plan (Pär Johansson, SWECO, 13.00 - 15.00)
4. Remiss av förvaltningsplan för stora rovdjur i Dalarnas län (Camilla Björck, kl 15.00, omdelbar justering)
5. Beslut om drift- och investeringsbudget 2015 (Johan Hult, kl 15.30)
6. Budgetuppföljning (Johan Hult)
7. Remiss gällande regional strategi för krishantering
8. Ansökan om bidrag Orsa skidklubb ungdomsverksamhet
9. Arvoden till förtroendevalda (*handlingar skickas senare*)
10. Meddelanden
11. Kurser och konferenser

Stadsbyggnadsförvaltningen
MORA • ORSA

2.

Översiktsplan för Orsa kommun

Styrgruppsmöte

30 september 2014 08:30 – 11:30

Kommunsalen, Orsa kommunhus

OBS!

Inför mötet

Inför styrgruppsmötet vill jag att ni läser igenom den text som arbetsgruppen hittills har producerat om Megatrender, Orsa i regionen och Strategier så att vi kan gå direkt på att diskutera innehållet.

De här texterna ingår i inledningen till översiktsplanen, så alla de frågor som tas upp om tex Orsas näringsliv, bostäder, vägar och kulturmiljövärden kommer att behandlas mer ingående senare i dokumentet.

Strategierna utgår från visionen och målområdena i KUPen, men eftersom översiktsplanen är inriktad på mark- och vattenanvändning har arbetsgruppen utvecklat det ytterligare.

Meddela gärna Frida Petersson om ni redan nu vet någon övrig fråga som ni vill ta upp under mötet, frida.petersson@mora.se eller 0250-262 72

Dagordning

1. Introduktion
2. Globala trender/Megatrender
3. Orsa i regionen
4. Strategier
 - a. Boendekommunen
 - b. Kommunikationer
 - c. Naturen
 - d. Näringsliv och varumärke
5. Övriga frågor

Arbetsgruppen genom Frida Petersson, planarkitekt

2. Globala trender/Megatrender

Orsa kommun påverkas av förändringar som sker över hela världen. Hur framtiden ser ut även för resten av världen påverkar kommunens möjligheter och ger förutsättningar som samhällsplaneringen behöver anpassa sig till och använda sig av. Trenderna pågår redan nu, men alla effekter märks inte än och det kan ta lång tid innan de blir tydliga. Det är viktigt att ta hänsyn till framtida effekter eftersom samhällsbyggande är en långsam process med byggnader och anläggningar som ofta står i hundra år eller mer. De tydligaste trenderna som kan ses idag och som kan ge större effekter på samhällsplaneringen är:

- Förändrat klimat
- Globalisering
- Urbanisering och demografisk förändring
- Digitalisering

Förändrat klimat

Jordens medeltemperatur stiger¹. Än så länge är ökningen mindre än 1 °C, men fram till slutet av 2000-talet förväntas medeltemperaturen ha stigit med 2 – 7 °C². Den största förändringen förväntas bli närmast polerna³, så Sveriges medeltemperatur beräknas stiga med minst 3 °C och i Orsa kommun förväntas temperaturen stiga med närmare 4 °C⁴. En sådan temperaturökning skulle ge kommunens södra delar ett klimat som mer liknar Skåne och de norra delarna ett klimat som mer liknar Mälardalen.

En högre medeltemperatur förväntas ge kortare snösäsong och ett mer extremt klimat, med bland annat fler lokala skyfall⁵. Sverige och Dalarna förväntas få mer nederbörd, och större delen av nederbörden förväntas falla som regn. Nederbörden förväntas falla periodvis vilket leder till både betydligt torrare och betydligt blötare perioder.

Förväntade effekter av ett förändrat klimat som kan påverka Orsa kommun:

- Ökad risk för översvämningar⁶.
- Ökad risk för ras, skred och erosion⁷.
- Ökad risk för föroreningar i dricksvattnet⁸.
- Minskad tillgång och sämre kvalitet på dricksvatten under sommaren⁹.
- Osäkrare snötillgång med risk för nedgång i besöksnäringen vintertid¹⁰.
- Ökad turism sommartid¹¹.
- Ökad produktivitet inom jord- och skogsbruk¹².
- Ökad inflyttning i första steget av personer och verksamheter som väljer att omlokalisera till ett önskat klimat, och i andra steget en inflyttning av klimatflyktingar¹³.

¹ <http://sverige2025.boverket.se/>

² <http://www.klimatanpassning.se/>

³ Internationella trender, Sweco Eurofutures

⁴ <http://sverige2025.boverket.se/>

⁵ <http://www.klimatanpassning.se/>

⁶ <http://sverige2025.boverket.se/>

⁷ <http://sverige2025.boverket.se/>

⁸ <http://sverige2025.boverket.se/>

⁹ <http://sverige2025.boverket.se/>

¹⁰ <http://sverige2025.boverket.se/>

¹¹ Internationella trender, Sweco Eurofutures

¹² Internationella trender, Sweco Eurofutures

¹³ Internationella trender, Sweco Eurofutures

Globalisering

Länder och samhällen över hela världen knyts samman allt mer och blir beroende av varandra genom handel, investeringar över landsgränser, utbyte av information och teknik samt genom påverkan av attityder och värderingar¹⁴. Utvecklingen beror på att kostnaderna för kommunikation och ekonomiska transaktioner har minskat tack vare ny teknik och genom strategiska politiska beslut.

Den växande världshandeln ger ekonomisk tillväxt och ökad välfärd i utvecklingsländer¹⁵. Den ekonomiska makten håller på att förflyttas från Nordamerika och Europa till i första hand Kina och Indien. Den växande medelklassen i folkrika, tidigare fattiga länder ökar efterfrågan på livsmedel och andra varor, exempelvis mineraler och träprodukter. Även affärsresandet och turismen förväntas öka liksom människors benägenhet att flytta mellan länder.

Transporter och kommunikationer spelar en viktig roll för globaliseringen, och järnvägen förväntas få ökad betydelse. Hur klimatförändringar och politiska beslut påverkar flygindustrins utveckling är en osäkerhetsfaktor för det globala resandet.

Tillverkningsindustri och servicetjänster, exempelvis callcenters, som kräver mycket arbetskraft men som inte är platsbundna flyttar successivt till områden med lägre lönekostnader¹⁶. Hushållsnära tjänster och välfärdstjänster som är platsbundna leder till arbetskraftsinvandring från länder med lägre löner och ung befolkning till rikare länder med åldrande befolkning. Den ökande globala handeln kräver att företag är specialiserade för att stå sig i konkurrensen¹⁷.

Finanskrisen och ökade politiska spänningar och konflikter har under de senaste åren lett till att globaliseringen inte längre ökar och exempelvis kapitalflöden och investeringar över gränserna har till och med minskat¹⁸. Framförallt genom politiska beslut har möjligheterna till global handel, investeringar och immigration blivit mer begränsade och utbyten mellan länder sker mer på ett regionalt plan än på ett globalt plan. Det är osäkert om den minskade globaliseringen är en tillfällig eller långvarig trend.

Förväntade effekter av globaliseringen som kan påverka Orsa kommun:

- Ökad efterfrågan på livsmedel ger bättre förutsättningar för jordbruk¹⁹.
- Fortsatt viktig skogs- och träindustri²⁰.
- Minskad tillgång till skog och mark på grund av intensivare jord- och skogsbruk²¹.
- Ökad betydelse för järnvägen²².
- Minskad andel arbetsplatser inom tillverkningsindustri och icke platsbundna servicetjänster²³.
- Ökad turism²⁴.

¹⁴ Vägval för framtiden, SKL

¹⁵ Internationella trender, Sweco Eurofutures

¹⁶ Internationella trender, Sweco Eurofutures

¹⁷ <http://sverige2025.boverket.se/>

¹⁸ The Economist 12 okt 2013, Trendspaning 2014, Kairos Future

¹⁹ Internationella trender, Sweco Eurofutures

²⁰ <http://sverige2025.boverket.se/>

²¹ Internationella trender, Sweco Eurofutures

²² Internationella trender, Sweco Eurofutures

²³ Internationella trender, Sweco Eurofutures

²⁴ Internationella trender, Sweco Eurofutures

- Konflikter mellan olika parter och mellan allemansrätten och äganderätten riskerar att blir fler om naturen i större utsträckning används inom besöksnäringen samtidigt som brukandet av mark blir intensivare²⁵.

²⁵ Internationella trender, Sweco Eurofutures

Urbanisering och demografisk förändring

Globaliseringens krav på specialisering och kunskapsintensiva tjänster leder till att allt fler människor bosätter sig i storstäderna²⁶. I Sverige koncentreras befolkningen framförallt till de tre storstadsregionerna²⁷. Stora städer kan erbjuda en tillräcklig koncentration av människor för att kunna tillgodose företagets efterfrågan på specialiserad arbetskraft²⁸. Människor flyttar inte till storstäderna enbart på grund av det större utbudet av arbeten utan också för att storstäderna erbjuder mångfald och har ett stort utbud av kultur²⁹. Utbildning är också en anledning till att flytta som förutom storstäderna gynnar de väletablerade universitets- och högskolorerna. Urbaniseringen ger också en omflyttning inom regioner³⁰. Framförallt i mer glest befolkade regioner flyttar människor från landsbygden och småorter till de större tätorterna.

Befolkning i västvärlden blir allt äldre eftersom vi lever längre och barnafödandet minskar³¹. Så ser även trenden ut i Sverige, även om utvecklingen inte är riktigt lika tydlig eftersom vi har lite högre barnafödande och en inflyttning som förnygrar befolkningen. Trenden med en åldrande befolkning blir däremot mer påtaglig i utflyttningssorter eftersom det framförallt är unga människor och kvinnor som flyttar till stora städer³². Det gör att utflyttningssorter får en äldre befolkning och ett överskott av män medan större städer får en yngre befolkning och ett överskott av kvinnor.

Förväntade effekter av urbaniseringen och den demografiska förändringen som kan påverka Orsa kommun:

- Avfolkning av landsbygden³³.
- Ökad andel av kommuninvånarna kommer att bo i Orsa tätort³⁴.
- Ökat behov av goda kommunikationer för arbetspendling³⁵.
- Brist på arbetskraft med rätt kompetens då unga akademiker tenderar att inte flytta tillbaka igen efter utbildningen³⁶.
- Generell brist på arbetskraft på grund av en låg andel invånare i arbetsför ålder³⁷.
- Enstaka personers engagemang kan få stor påverkan på en orsts utveckling³⁸.
- Ökat tryck på vård, omsorg och sociala försäkringssystem på grund av en åldrande befolkning³⁹
- Invandring kan bidra till en yngre befolkning i kommunen⁴⁰

²⁶ Internationella trender, Sweco Eurofutures

²⁷ <http://sverige2025.boverket.se/>

²⁸ Internationella trender, Sweco Eurofutures

²⁹ <http://sverige2025.boverket.se/>

³⁰ Omvärldsanalys, WSP

³¹ Vägval för framtiden, SKL

³² <http://sverige2025.boverket.se/>

³³ <http://sverige2025.boverket.se/>

³⁴ Omvärldsanalys, WSP

³⁵ Internationella trender, Sweco Eurofutures

³⁶ Vägval för framtiden, SKL

³⁷ Omvärldsanalys, WSP

³⁸ Omvärldsanalys, WSP

³⁹ Vägval för framtiden, SKL

⁴⁰ Vägval för framtiden, SKL

Digitalisering

Den digitala utvecklingen gör människor och företag mindre platsberoende⁴¹. Snabba uppkopplingar och ökade kunskaper ger större möjligheter för distansutbildningar på universitet och högskola och ökade möjligheter för distansarbete. Digitaliseringen ger därför mindre och mer glesbefolkade kommuner möjlighet att även de attrahera nya invånare och företag samt en möjlighet att behålla de företag och invånare som finns på orten tack vare möjligheten att jobba på distans⁴².

Ökad internethandel i kombination med hemleverans ger förutsättningar att till viss del ersätta traditionell service i glesbygden⁴³ samtidigt som internet-handeln också innebär en utmaning för befintliga butiker⁴⁴. Att människor är ständigt uppkopplade förväntas leda att de är insatta i sina behov och rättigheter och därmed ställer högre krav på service från offentlig sektor⁴⁵.

Förväntade effekter av digitaliseringen som kan påverka Orsa kommun:

- Traditionell service på landsbygden kan ersättas av nya typer av service⁴⁶.
- Bättre möjligheter att bo kvar i kommunen vid nytt arbete eller studier⁴⁷.
- Än så länge är det inget som tyder på att digitaliseringen motverkar den pågående urbaniseringen⁴⁸.

⁴¹ Internationella trender, Sweco Eurofutures

⁴² <http://sverige2025.boverket.se/>

⁴³ <http://sverige2025.boverket.se/>

⁴⁴ Nerikes allehanda

⁴⁵ Vägval för framtiden, SKL

⁴⁶ <http://sverige2025.boverket.se/>

⁴⁷ <http://sverige2025.boverket.se/>

⁴⁸ Internationella trender, Sweco Eurofutures

3. Regioner

Översiktsplanen för Orsa kommun ska visa Orsas utveckling under nästan två decennier framöver. Kommuner och orter påverkas i hög grad av varandra och invånarna rör sig över administrativa gränser för att arbeta, handla och utöva olika fritidsintressen. Vilka kopplingar kommunen har till omgivande orter är högst väsentligt för hur utvecklingen kan och ska ske på bästa sätt.

Orsa kommun

Handel och grundläggande service i Orsa kommun är koncentrerad i Orsa tätort och gör tätorten till en naturlig centralort. Skattungbyn är en viktig serviceort utan att konkurrera med Orsa som centralort. Både offentlig och kommersiell service i kommunen är tydligt koncentrerad till kommunens södra delar.

Orsa och Mora

Orsa och Mora har ett speciellt förhållande. Det korta avståndet mellan de två orterna gör Orsa till både centralort i sin egen kommun och till en viktig bostadsort i den arbetsmarknadsregion som kommunen ingår i tillsammans med Mora och Älvdalen. Över 40 % av de sysselsatta i Orsa kommun arbetar i Mora och även om en lägre andel av Moras befolkning pendlar ut ur kommunen så står Orsa för det vanligaste slutmålet. Orsa har fördel av att flera stora arbetsplatser i Mora, som lasarettet och Norets handelsområde, ligger på "Orsa-sidan" av Mora centrum och därför är lätta att ta sig till från Orsa kommun. Bebyggelsen och byarna vid Orsasjön spelar stor roll för samspelet mellan de två kommunerna. Flera byar i Mora kommun som Våmhus, Vattnäs, Bergkarlås och Risa har nästan lika nära till Orsa centrum som till Mora centrum. Beroende på vilken service som efterfrågas kan därför Orsa vara ett alternativ till Mora eftersom Orsa har ett stabilt grundutbud av kommersiell service och tack vare besöksnäringen är välförsett med livsmedelsbutiker i förhållande till sin storlek. Samtidigt bedöms invånare i Orsa kommun utnyttja handel i Mora, där framförallt Norets handelsområde är lättillgängligt och nära.

Norra Dalarna

Norra Dalarna och de södra delarna av Härjedalens och Ljusdals kommuner har Mora som regionalt centrum för handel, administration och offentlig service. Omlandet kring Mora bedöms ha över 100 000 invånare som nyttjar Mora som centralort för arbete, handel eller olika typer av service. Till regionen räknas förutom Orsa och Älvdalen även Rättvik, Leksand, Vansbro, Malung-Sälen, Härjedalen, Ljusdal och Ovanåker. Infrastrukturen ger Norra Dalarna ett visst fokus på Mora, Orsa, Rättvik och Leksand men som regionalt centrum bedöms Mora vara viktigast för Orsa, Älvdalen, Malung-Sälen och de södra delarna av Härjedalen och Ljusdal, på grund av avståndet till Falun/Borlänge. Orsa är centralt placerad i regionen och det finns därför möjlighet för näringsliv och handel att dra nytta av närheten till Mora och den vision Mora kommun har antagit att Mora är en regionstad 2022.

Dalarna

Den norra delen av Dalarna där Orsa kommun ligger är den del av landskapet som oftast förknippas med just namnet eller varumärket Dalarna och i ett internationellt perspektiv till viss del även med Sverige. Det är framförallt midsommarfirandet, byarna, timmerhuskulturen och det öppna landskapet som bidrar till områdets identitet och attraktionskraft.

Falun-Borlänge

Falun och Borlänge är tillsammans Dalarnas centralort och ekonomiska motor. Orsa är även en del av denna region. Kopplingen till Falun-Borlänge är mycket viktig då den ytterligare specialiserar utbudet i handel, arbetsmarknad och service om man jämför med Mora som är närmaste större ort. En speciellt viktig service i Falun är Högskolan Dalarna. Orsa har goda kommunikationer till Falun och Borlänge med bil medan kollektivtrafik och järnväg utgår från Mora.

Stockholm och Mälardalen

Stockholm och Mälardalen fyller funktionen att erbjuda ett ännu bredare och mer specialiserat utbud av arbete, handel och service än vad Falun-Borlänge kan erbjuda. Regionen erbjuder ett mycket brett utbud av utbildning och kultur. Stockholm fungerar också genom Arlandas internationella flygplats som tröskeln ut i Europa och resten av världen. Orsa har närhet till de goda förbindelserna från Mora till Uppsala, Arlanda, Stockholm och övriga Mälardalen med järnväg, buss och flyg.

Invånare från Stockholm och Mälardalen är i sin tur den största målgruppen för besöksnäringen i Orsa och övriga delar av Norra Dalarna.

Norge

Både från Orsa och kringliggande kommuner är det vanligt med pendling till Norge, detta består framförallt av veckopendling till olika platser i Norge. Även ur turistperspektiv finns det starka band mot Norge då många turister från fylken på andra sidan norska gränsen kommer till Orsa framförallt för campingsemester med bad i Orsasjön sommartid. En viss relation kan även ses till skidorterna i Sälen – Trysil genom utbildningar vid SCOTT, Swedish collage for travel and tourism, och rörelse av personal i området.

Samarbeten

Mora/Orsa/Älvdalen

Idag har Orsa kommun flera samarbeten med grannkommunerna Mora och Älvdalen. Det handlar om gemensam gymnasieskola, VA-bolag, IS/IT, lönekontor, social myndighetsutövning, överförmyndare och upphandling samt gemensam miljöförvaltning och stadsbyggnadsförvaltning för Orsa och Mora. Samarbetet är viktigt för att kunna skapa goda förutsättningar för att erbjuda god service och bra utbildning.

Siljansbygden

Siljansbygden är en historiskt kulturellt sammanlänkad region och traditionsbärare i Sverige. Kulturen runt Siljan är vida känd och förknippas ofta som det traditionellt svenska. Idag är denna tradition tätt sammanknuten med turismen och kulturen är en del av ett starkt varumärke. För att ytterligare skapa möjligheter till utveckling inom turismen finns ett samarbete genom organisationen Siljan turism.

Orsa kommuns roll i regionen

Orsa har tre viktiga uppgifter i regionen. De två största uppgifterna är att upprätthålla och utveckla Dalarnas varumärke med fokus på Siljansområdet samt att vara en attraktiv bostadsort och genom det försörja den arbetsmarknadsregion kommunen tillhör med kompetent arbetskraft. Därutöver har Orsa också möjligheten att komplettera den handel som finns i Mora med specialbutiker.

Varumärket Dalarna förknippas med området runt Siljansringen och internationellt förknippas även Sverige till viss del med Dalarna, och därmed med området runt Siljansringen. Som besöksmål och förvaltare av landskapet och kulturmiljöerna är Orsa kommun en viktig aktör för att upprätthålla och utveckla Dalarnas starka varumärke. Genom att samtidigt arbeta med kommunens eget varumärke, Orsa som musikkommun kan området kring Siljansringen erbjuda en variation av upplevelser i de olika kommunerna.

Orsa kommun, och då framförallt Orsa och byarna i kommunens södra del, är viktig som bostadsort för den arbetsmarknadsregion kommunen tillhör. Mycket pendling inom arbetsmarknadsregionen sker mellan

Orsa och Mora. Möjligheten till kompetensförsörjning för både företag och offentlig service är beroende av attraktiva boendemiljöer. En satsning på goda boendemiljöer i kommunen är viktig inte bara för arbetsmarknadsregionen i stort utan även för att kunna försörja den egna kommunens näringsliv och offentliga service med kompetent arbetskraft.

Orsas handel har möjlighet att komplettera den handel som finns i Mora med specialbutiker som saknas där. Med specialiserade butiker i Orsa får även handel i Mora närhet till ett större utbud vilket kan stärka handeln i Norra Dalarna gentemot exempelvis Falun-Borlänge.

4. Strategier

Boendekommunen

Med utsikten, vildmarken och vattnet

Orsa kommun ska erbjuda attraktiva och varierande boendemiljöer. Vare sig man vill bo centralt i Orsa, i någon av byarna eller i avskild vildmark så finns det goda möjligheter att bo med vacker utsikt eller nära vattnet, eller både och. Det gör Orsa till en populär boendekommun eftersom det ger lite extra vardagslyx. Med naturen runt knuten, härliga somrar med ljusa nätter och riktiga, vita vintrar är det lätt att njuta av fritiden. Genom närheten till Mora och dess utbud av arbetsplatser och service är Orsa den lilla kommunen med det stora utbudet.

Bymiljöerna med sin traditionella bebyggelsestruktur och sitt månghussystem är en del av Orsas identitet, liksom fäbodarna, finnbyarna och det öppna jordbrukslandskapet. Vi ska ta vara på vårt kulturarv samtidigt som vi möjliggör för utveckling. På flera platser finns det också möjlighet att bo nära andra människor med liknande intressen och livsstil, till exempel i skidparadiset Grönklitt eller i Skattungbyn där ideella krafter arbetar för att upprätthålla och utveckla byns service.

Hur

- Nya bostadsområden ska ha utsikt och/eller strandnära läge.
- Orsa tätort växer mot Mora.
- Förtäta och omvandla Orsa centrum och tydliggör kontakten med Orsasjön.
- Låt byarna utveckla sin särprägel och möjliggör förtätning samtidigt som kulturmiljövärdena bevaras.

Fråga till styrgruppen

- Ska kommunen arbeta för att Grönklitt permanentas (inte önskvärt från Grönklitts sida) eller ska kommunen bara hantera den utveckling som ändå sker?

Kommunikationerna

Nära och enkelt

Att ha nära till något handlar inte bara om avstånd, utan det handlar också mycket om tid och tillgänglighet. Därför måste infrastrukturen fungera bra. Bor man i Orsa finns mycket inom räckhåll men möjligheterna att förflytta sig kan alltid bli bättre. Infrastrukturen är ett helt system där alla delar måste fungera tillsammans både för människor och gods. Det ska vara enkelt att röra sig både inom kommunen, mellan Mora och Orsa och från Mora vidare till Falun-Borlänge och Stockholm-Mälardalen. Eftersom många av de som bor i Orsa kommun åker till Mora på grund av arbete, skola, för att handla eller för att utnyttja offentlig service så är det extra viktigt att det är enkelt att ta sig mellan Orsa och Mora, inte bara för de som kör bil utan även för dem som väljer att cykla eller åka kollektivt.

Internet är ett bra komplement till resor och pendling, och nödvändigt för företag som vill växa. Ett bra bredband ger bättre förutsättningar att både bo och verka i Orsa. Det är viktigt att så många hushåll och företag som möjligt har tillgång till ett bra bredband.

Hur

- Förbättra kommunikationerna inom kommunens samt mellan Orsa och Mora för både bil och kollektivtrafik.
- Orsa kommun ska ha ett sammanhängande och säkert gång- och cykelvägnät mellan centrum, de största bostadsområdena och övriga viktiga målpunkter – även de som ligger utanför kommunens gränser.
- Utveckla spårbunden kollektivtrafik mellan Orsa och Mora.
- Alla hushåll och företag i kommunen ska ha tillgång till bredband, fiber eller mobilt, och de allra flesta ska ha tillgång till hög bredbandshastighet.
- Allmänna kommunikationer ska fungera bra längs hela sträckan Skattungbyn – Orsa – Mora-Falun/Borlänge – Stockholm/Mälardalen.
- Mer gods ska kunna transporteras på järnväg, både på Inlandsbanan och på Bollnäsbanan.

Naturen och det historiska arvet

På gränsen mellan vildmark och kulturbygd

Orsa kommun är en del av det karaktäristiska området kring Siljansringen. Kulturmiljön och landskapsbilden, liksom områdets intressanta geologi ger en historisk dimension med attraktiva miljöer både för boende och besöksnäring. Norr om Orsa sträcker den milsvida Orsa Finnmark ut sig med djupa älvdalar och dramatiska berg som bidrar till den genuina vildmarkskänslan i de norra delarna av kommunen. Tack vare stora höjdskillnader har vi här en femte årstid – vårvintern. När våren har kommit till Orsa och bebyggelsen runt Orsasjön är det fortfarande möjligt att åka skidor både i Grönklitt och i Koppången. Den tätortsnära naturen och värdefulla naturområden i andra delar av kommunen ger invånare och besökare möjlighet till många varierande upplevelser som bad och camping vid Dalarnas Riviera vid Orsasjön, skidsemester i Grönklitt och fiske i Finnmarken.

Hur

- Utveckla och koppla ihop våra tätortsnära naturområden.
- Skydda de viktiga utblickarna längs vägar och från allmänna platser.
- Underlätta möjligheten att hålla betes- och jordbruksmark öppen.
- Skapa förutsättningar för den snabbt växande besöksnäringen som på olika sätt utgår från naturupplevelser i kommunen.
- Ta vara på vildmarksområdena och skydda dem från storskalig exploatering.

Näringsliv och varumärke

Musikkommunen och björnarna

Orsayran, Orsa spelmän och Kalle Moraeus, det råder ingen tvekan om att mycket i Orsa kretsar kring musiken. Orsa är en del i varumärket Dalarna, något som är viktigt för besöksnäringens fortsatta tillväxt. Men vi behöver också se till att Orsa också fortsätter att bygga och utveckla sitt eget varumärke. I varumärket Orsa är identiteten som musikkommun en viktig del. Evenemang som Orsayran och inspelningar av ”Moraeus med mera” lockar många besökare som annars inte skulle komma hit.

Förutom musik är Orsa också känt för Orsa Björnpark. Det är Europas största rovdjurspark och hyser världens största isbjörnsanläggning.

Den lokala handeln har nytta av att vända sig till turister eller att profilera sig med ett specialiserat utbud. När handeln specialiserar sig på varor som Orsa är känt för, där befintliga exempel är musikinstrument och friluftsutrustning, så kan handeln, besöksnäringen och kommunen dra nytta av varandra i marknadsföringen.

Stora turismföretag fungerar som motor för den snabba utvecklingen inom turismen i kommunen där de mindre turismföretagen skapar en viktig bredd i utbudet. Turismen står för snabb tillväxt inom näringslivet och ger möjlighet till utveckling och nya arbetstillfällen.

Hur

- Fortsätta arbeta med Orsas varumärke som musikkommun och kopplingen till Björnparken samt med Orsas identitet som en del av varumärket Dalarna.
- Evenemang ska få fortsätta att ta plats i Orsa och offentliga platser ska utformas med tanke på både nuvarande och möjliga nya evenemang.
- Handel och restauranger har nytta av att locka till sig besökare eller personer med specifika intressen. De ska placeras i centrala lägen.
- Se behoven hos både små och stora företag inom alla branscher.

3.

KOMMUNAL VA PLAN

KALLELSE

Datum: 30 september

Tid: Kl 13.00-15.00

Plats: Kommunhuset

Deltagare: Tjänstemannastyrgrupp, politisk styrgrupp

Mötets syfte

Mötets syfte är att presentera resultat utförd enkät och planera höstens arbete med medborgardialog etc.

Dagordning

1. Föregående styrgruppsmöte
2. VA policy – utställning och remiss
3. Presentation av enkät med analys och förslag återkoppling
4. Medborgardialog – planering och genomförande
5. Planering VA plan inkl aktuella utredningsfrågor
6. Förslag strategidag i januari om viktiga framtidsfrågor inom VA, främst
 - Framtida huvudvattenförsörjning (Boggas)
 - Kommunal VA utbyggnad, ex Orsa södra
 - Grönklitt
 - Medborgardialog
7. Information KS/KF ?
8. Nästa möte

Pär Johansson

1 (1)

Sweco
Södra Mariegatan 18E
Box 1902
SE-791 19 Falun, Sverige
Telefon +46 (0)23 46400
Fax +46 (0)23 46401
www.sweco.se

Sweco Environment AB
Org.nr 556346-0327
Styrelsens säte: Stockholm

Pär Johansson

Telefon direkt +46 (0)23 46464
Mobil +46 (0)706429401
par.johansson@sweco.se

**ORSA
KOMMUNAL VA-PLAN
VA-POLICY
UTKAST 2014-05-27**

ANTAGEN AV KOMMUNFULLMÄKTIGE 2014-XX-XX

Inledning

Detta dokument är en vatten- och avloppspolicy (VA-policy) för XX kommun. I VA-policyn anges övergripande mål för VA-försörjningen med riktlinjer för dess utveckling.

VA-policyns syfte är att skapa förutsättningar för att prioritera insatser för att uppnå en hållbar VA-försörjning utifrån de lokala förutsättningarna.

VA-policyn är styrande för VA-planen och båda dokumenten är en viktig del i kommunens översiktsplanering. VA-policyn bör därmed fastställas av kommunfullmäktige.

VA-policyn har tagits fram med utgångspunkt i den tidigare utformade VA-översikten och genom förvaltningsövergripande arbete och diskussioner i politiskt forum.

Aktualiseringsförklaring eller revidering av VA-policyn bör ske vart fjärde år.

Utgångspunkten i VA-policyn är de lagkrav som gäller inom VA-försörjningen, exempelvis Miljöbalken, lagen om allmänna vattentjänster, plan- och bygglagen, vattendirektivet och olika förordningar och föreskrifter (ex dricksvatten). Det finns också olika nationella och regionala miljömål som ska beaktas liksom lokala mål och visioner.

Strategiska behov och ställningstaganden i Orsa

Samhällsutveckling

Orsa påverkas liksom många andra kommuner av att fler väljer att bosätta sig i städer och tätorter. Tillsammans med en åldrande befolkning medför det att planering av den framtida samhällsutvecklingen kräver särskild omsorg. Befolkningen minskar successivt, även om takten avtagit. Orsaken är främst att det dör fler än det föds och att andelen äldre är avsevärt högre än riket i övrigt. Andelen förväntas öka. Utvecklingen i många av Orsas byar kan förväntas följa mönstret med en minskande och åldrande befolkning. För VA-försörjningen innebär detta dels minskade förbrukning, men också ett mer utsatt ekonomiskt läge. En mer utvecklad VA-försörjning kan stimulera till att utvecklingen vänder mot ökad inflyttning men det kan också innebära risk för sämre utveckling om de ekonomiska förhållandena blir alltför svåra.

I områden med positiv samhällsutveckling och nyproduktion (t ex Grönklitt och södra Orsa) är en modern och väl utvecklad VA-försörjning viktig och detsamma i områden där kommunen avser att stimulera tillväxt med kommunal infrastruktur (kommunikationer, IT, etc) i övrigt.

Särskilt viktigt att beakta är Orsas höga ambition att upprätthålla en levande landsbygd med god livskvalitet och ett tryggt boende.

Samverkan med Mora kommun är viktig att utveckla vidare, inte minst avseende VA-planering kopplat till kommungränserna på båda sidor Orsa sjön.

Översiktsplanen är planerad att tas fram och beslutas under 2015.

Allmän VA-försörjning

Den allmänna VA-anläggningen lyder under lagen om allmänna vattentjänster vilket ställer särskilda krav på att upprätthålla en god VA-standard. I Orsa finns allmän VA-försörjning i Orsa samhälle, Grönklitt, Fryksås (avlopp), Torsmo och Skattungbyn (avlopp).

Lagen anger också i vilka fall allmän VA-utbyggnad ska ske. Detta är fallet om det i samlad bebyggelse (enligt lagen om allmänna vattentjänster) krävs ur miljö – eller hälsoskäl. I VA-planen ska områden som kan komma att omfattas av dessa krav identifieras.

I Orsa bedöms de främsta utmaningarna inom den allmänna anläggningen vara följande;

- Huvudvattentäkten vid Boggas kan ha svårt att klara nyanslutningar av större omfattning på grund av dess effekter på grundvattenförhållandena i området. Detta måste klargöras. Alternativa lösningar på huvudvattentäkt alternativt reservvattentäkt har utretts översiktligt.
- Vattenledningsnätet i Orsa samhälle och Grönklitt har höga utläckage vilket kräver ökade framtida insatser (reinvesteringar). Även om spillvattennätet har relativt lågt inläckage kommer ökade reinvesteringar att krävas även här.
- Vid eventuell anslutning av ny bebyggelse till den allmänna anläggningen i Orsa samhälle kan det behövas särskild utredning om ledningsnätets kapacitet i samhället och de ekonomiska konsekvenserna.
- Avloppsvattenreningen i Grönklitt är ansträngd med en liten recipient och det kan medföra begränsningar för den framtida utvecklingen i Grönklitt.
- Avloppsreningsverket i Bunk bedöms ha kapacitet för ytterligare anslutningar.
- Skapa kretsloppsanpassning av näringsämnen i slam och avlopp. Utredning behöver göras för att finna en långsiktig strategi för hantering och avsättning av slam. Inväntar tydligare förutsättningar i regelverk och avsättningsfrågor. En särskilt komplicerad fråga.
- Dagvattenstrategi och recipientanalys bör utredas liksom behov av bildande av verksamhetsområden för dagvatten. Nuvarande verksamhetsområden innefattar avlopp som inkl både spillvatten och dagvatten.

Enskild VA-försörjning

I jämförelse med många andra kommuner har Orsa en stor andel invånare med enskild VA-försörjning. Ca 32 % av invånarna har enskilt vatten via föreningar och 16 % har egen brunn. Sammanlagt finns det 21 vattenledningsföreningar i kommunen, varav 10 st lyder under livsmedelsverkets föreskrifter för dricksvatten och har tillsyn från miljökontoret.

Det finns tre enskilda gemensamma anläggningar. I övrigt består Orsas avloppsförsörjning av ca 1300 enskilda anläggningar.

I Orsa bedöms de främsta utmaningarna utanför den allmänna anläggningen vara:

- I steg 1 av miljökontorets avloppsinventering (genomgång av befintlig dokumentation) anges att ca 90 % av de 1300 avloppen är äldre än 25 år. Det kan innebära att de inte är

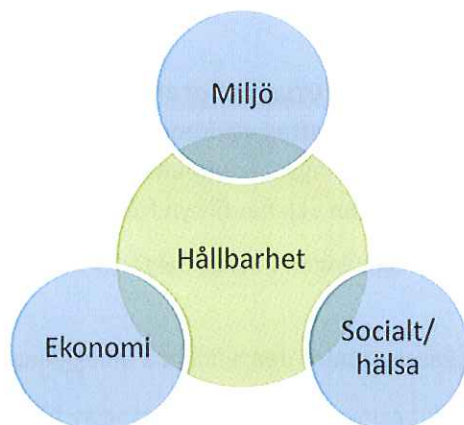
utförda enligt dagens teknik och inte heller har lika lång livslängd som en liknande anläggning som anläggs idag.

- Många av kommunens enskilda VA-lösningar kommer att behöva åtgärdas för att klara nuvarande och kommande krav. Det kommer att innebära ökade ansträngningar på enskilda och föreningar samt ökade kostnader som i många fall kan vara svåra att motivera och hantera för den enskilde.
- Förutsättningarna i byarna är skilda med olika bebyggelsestruktur (permanenthus, fritidshus), husstandard (nyare/äldre) och utveckling (inflyttning, utflyttning).
- Vattenföreningarna är ej anordnade som gemensamhetsanläggningar vilket medför att de saknar juridisk status, vilket kan försvåra ärendehantering inom föreningar och mellan förening/enskilda och kommun/NODAVA.
- Det bedöms vara viktigt att belysa alternativen för att utveckla VA-försörjningen och skapa dialog mellan invånare, politiker, miljökontor, plankontor och NODAVA för att finna lösningar som klarar kraven utifrån förutsättningarna i de olika byarna.
- Enskilda vattentäkter har som regel dåligt skydd och det kan finnas behov av att stärka skyddet genom lokala hälsoskyddsföreskrifter.
- Planering och utbyggnad av LIS områden kan medföra utmaningar med försörjning av vatten och avlopp då dessa områden kan vara geografiskt avlägsna från annan samlad bebyggelse och förhållanden att ordna vatten och avlopp kan vara mer besvärliga än normalt.

Övergripande mål

De övergripande målen med Orsas VA-försörjning ska vara följande;

- Skydd av större vattenresurser prioriteras mycket högt
- Alla medborgare har en hållbar VA-försörjning utifrån de lokala förutsättningarna. Med hållbar avses i detta fall aspekter utifrån miljö, ekonomi och socialt (hälsa, livskvalitet, boendetrygghet, etc). Alla tre delar måste beaktas vid olika beslut och ställningstaganden som berör Orsas framtida VA-försörjning.

- VA-försörjningen bidrar till en positiv samhällsutveckling av kommunen och regionen och den ska stödja kommunens fysiska planering och övergripande mål.
- Alla medborgare har ett ansvar för att handskas varsamt med resurser och för att skapa ett hållbart samhälle och medborgare ska ges möjlighet att vara delaktiga i den lokala samhällsutvecklingen.
- Det ska vara så enkelt som möjligt för våra medborgare och vi ska ha respekt för medborgarnas förutsättningar.
- Skapa ett arbets sätt som etablerar en kontinuerlig förvaltningsövergripande VA planering.

Allmän VA-försörjning (inom verksamhetsområden)

I Orsa bedöms följande mål vara styrande inom allmänt verksamhetsområde:

- Upprätthålla god kvalitet på de allmänna VA anläggningarna och reinvesteringar ska i första hand prioriteras utifrån nyttan för hållbarhet.
- Skydd av viktigare vattentäkter ska prioriteras mycket högt och skyddsarbetet ska även ske proaktivt (vara vaksam på miljögifter, etc).
- Hushållning med energi och naturresurser ska prioriteras, följas upp och återrapporteras till politiker och allmänhet.
- Behov av klimatanpassning ska utredas och vid behov aktualiseras.
- Dagvatten ska i möjligaste mån separeras från spillvatten. Där dagvatten riskerar miljön i betydande omfattning ska åtgärder för detta prioriteras.

Områden utanför allmänt verksamhetsområde

I Orsa bedöms följande mål vara styrande inom områden utanför allmänt verksamhetsområde;

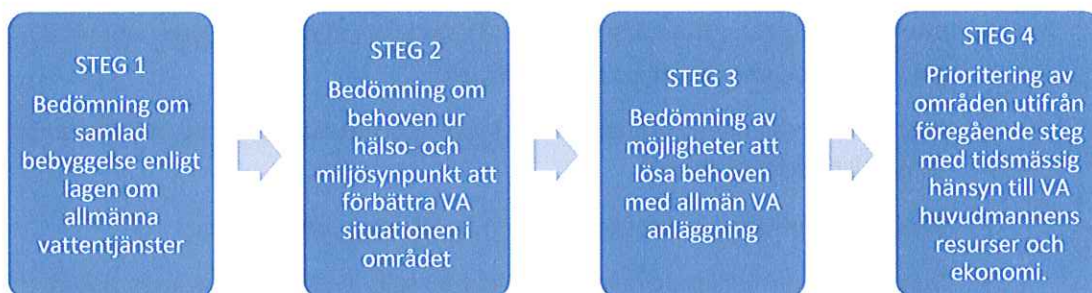
- Fastighetsägare och föreningar har ansvar för sina anläggningar och dess påverkan på omgivande miljö.
- Kommunen ska i samråd med berörda medborgare verka för att meddela lokala föreskrifter för skydd av enskilda vattentäkter (40§ FMH).
- Tillsyns- och informationsarbetet mot enskilda ska prioriteras. Information och dialog med fastighetsägare och föreningar ska ske i syfte att skapa mer hållbara lösningar. Tillsyn bör prioritera områden i löpande 4-års perioder (inför nästa beslut om VA-plan) med årlig tillsyn på minst fem procent av de enskilda avloppen.
- Kretsloppslösningar ska gynnas om det kan ske på ett hållbart sätt.
- Vid anslutning av nya fastigheter till allmän VA-anläggning ska kostnadstäckning via anläggningsavgift eftersträvas.

- VA planering ska särskilt beakta möjligheter till anslutning av flera närliggande områden som sammantaget medför ekonomiska synergier för utbyggnad och drift.
- Om utbyggnad av allmän va-anläggning prioriteras kan bristfällig anläggning föreläggas med krav i väntan på allmän utbyggnad. Insatsen ska vara skälig och anpassas till riskbild och tidpunkt för anslutning. Tillstånd kan vara tidsbegränsade med krav att ansluta sig till allmän anläggning när förutsättningar finns.
- Rådgivning bör utvecklas utifrån de behov som framkommer i VA planen och enkät/medborgardialog

Prioritering utbyggnad allmän VA-anläggning

Principer

Principen för utbyggnad föreslås enligt följande:

I **steg 1** bedöms om begreppet samlad bebyggelse enligt lagen om allmänna vattentjänster §6 gäller för bebyggelseområden utanför allmän VA-anläggning. Indelningen föreslås ske i tre nivåer, tydlig bedömning, mindre tydlig samt ej tydlig bedömning om samlad bebyggelse. I bedömningen föreslås omfattning (antal permanenthus samt fritidshus där dessa värderas ex som 0,5 av ett permanenthus) och samhällsutveckling (prognos utveckling inom 15 år) ligga till grund för bedömningen.

I **steg 2** bedöms om områdenas behov av VA-försörjning utifrån hälso och miljöaspekter i tre nivåer, mycket stort behov, ganska stort behov och litet behov. För dricksvatten kvalitets- och kvantitetsbedömningar och för avlopp kan det avse risk för påverkan av vattentäkter, yt- och grundvatten samt allmänna badplatser.

I **steg 3** bedöms möjligheterna att ordna allmän VA försörjning för varje område i tre nivåer, mycket goda möjligheter, ganska goda möjligheter eller dåliga möjligheter utifrån kriterier för hållbarhet samt naturgivna förutsättningar (möjligheter att anordna lokala VA lösningar).

I **steg 4** sker en prioritering VA utbyggnad utifrån kriterier för samlas bebyggelse samt behov och möjligheter för varje område. De övergripande målen tillsammans med mål för allmän och utanför allmän anläggning ska vägas in i en sammanvägd helhetsbedömning.

Områdena delas in i följande delar;

Rött:	Högsta prioritet, planerad utbyggnad inom 7 år
Gult:	Hög prioritet, planerad utbyggnad 7-15 år
Grönt:	Låg prioritet, utbyggnad > 15 år
Vitt:	Enskild VA-försörjning

I bedömningen av indelningen i områden ska ekonomi och resurser beaktas särskilt så att VA-huvudmannen (Orsa Vatten och Avfall, NODAVA) kan genomföra VA-utbyggnad med tillgängliga resurser och med god ekonomi, vilket också beror på nivå på anläggningstaxa.

Bedömningsgrunderna för nivåer i steg 1-3 samt steg 4 sker i samband med framtagande av VA-planen.

Kommunikation

Kommunens arbete med frågor som rör VA-försörjning ska präglas av god framförhållning i kommunikation med medborgare.

Det ska tas fram en kommunikationsplan som syftar till att säkerställa kommunikation inom kommunen och med kommunens fastighetsägare.

Berörda kommunala nämnden, styrelser och bolag ska se över sina styrdokument så att de överensstämmer med denna VA-policy.

Samråd med länsstyrelsen ska ske efter behov och i tillämplig omfattning samordnas med Mora kommun.

Olle Bylander
Tfn 0250-552160
Kommunekolog

Mora Orsa miljönämnd

4.

Yttrande avseende Förvaltningsplan för stora rovdjur i Dalarnas län, Dnr 218-7172-2014

Beslut

Mora Orsa miljönämnd beslutar att ställa sig bakom Länsstyrelsens förslag till förvaltningsplan för stora rovdjur i Dalarnas län 2014-2018 med följande kommentarer.

1. Introduktion

- Miljönämnden instämmer i vikten av en aktiv viltförvaltningsdelegation med ledamöter i enlighet med förslaget (avsnitt 1.1).

3. Förvaltningsmål

- Miljönämnden tycker att det är bra att förvaltningsplanen hanterar såväl mål kring samexistens som kring bevarande.

4. Förvaltningsåtgärder

- Miljönämnden vill betona betydelsen av information och kommunikation kring rovdjursituationen i länet. För att öka acceptansen önskar nämnden att Länsstyrelsen ytterligare lyfter fram behovet av och förslag till hur man kan hantera människors upplevelse av hot.

Bakgrund

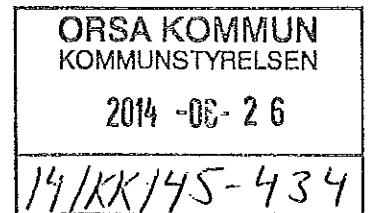
Dalarnas rovdjursförvaltning följer den nationella rovdjurspolitiken och har två huvudmål, dels ska det råda en fungerande samexistens mellan människor och rovdjur, och dels ska Dalarna ha en långsiktigt livskraftiga rovdjursstammar. För att nå dessa mål specificeras ett antal delmål rörande rovdjursrelaterad turism, människors attityder till rovdjur och rovdjursförvaltning, rovdjurskador, illegal jakt, legal jakt, påverkan på människors livskvalitet samt populationsstorlekar och utbredning. Förvaltningen för att nå dessa mål bör enligt regeringens beslut följa ekosystemansatser och vara adaptiv.

MORA ORSA MILJÖNÄMND

Olle Bylander
Kommunekolog

Naturvårdsenheten
Fredrik Dalerum
Direktnr. 010-265 03 65
fredrik.dalerum@lansstyrelsen.se

Sändlista

Remiss av förvaltningsplan för stora rovdjur i Dalarnas Län

Länsstyrelsen i Dalarna har tagit fram ett förslag till en förvaltningsplan för stora rovdjur i Dalarnas län för 2014-2018. Vi önskar nu era synpunkter på detta förslag. Synpunkterna ska ha inkommit till Länsstyrelsen senast 31 augusti 2014, gärna med e-post till dalarna@lansstyrelsen.se.

Vi vill poängtera att detta förslag inte innehåller vare sig preciserade miniminivåer eller delmål för populationsstorlekar, då de länsvisa miniminivåerna inte kommer att fastställas förrän i oktober. Vi anser ändå att denna plan är komplett nog för en bred utvärdering. Förvaltningsplanen har tagits fram av en arbetsgrupp utsedd av Viltförvaltningsdelegationen, bestående av företrädare av naturvårdsintresset, jaktintresset, det lokala näringslivsintresset och två politiska blocken. Detta remissutskick beslutades om av Viltförvaltningsdelegationen 27 maj 2014 (Dnr 218-986-2014).

Remisshandlingarna finns även tillgängliga på Länsstyrelsens hemsida <http://www.lansstyrelsen.se/dalarna/Sv/djur-och-natur/rovdjur/pages/default.aspx>

Fredrik Dalerum

Bilagor

Sändlista

Remissversion av "Förvaltningsplan för stora rovdjur i Dalarnas Län 2014-2018"

Förvaltningsplan för stora rovdjur i Dalarnas län 2014-2018

ORSA KOMMUN
KOMMUNSTYRELSEN

2014-06-26

14/KK145-434

Innehållsförteckning

Sammanfattning	
1. Introduktion	
1.1 Länsstyrelsens roll i den nationella rovdjursförvaltningen	
1.2 Syfte med denna förvaltningsplan	
1.3 Strategi för lokal förankring av förvaltningsplanen	
1.4 Målgrupp	
1.5 Förvaltningsstrategi	
1.6 Finansiering av rovdjursförvaltningen	
2. Bakgrund	
2.1 Internationella direktiv	
2.2 Nationella direktiv	
2.3 Förutsättningar för rovdjursrelaterad turism inom Dalarnas län	
2.4 Förutsättningar för rovdjursförekomst inom Dalarnas län	
2.5 Nuvarande populationsstatus	
2.5.1 Björn	
2.5.2 Järv	
2.5.3 Lodjur	
2.5.4 Varg	
2.5.5 Kungsörn	
3. Målsättningar	
3.1 Övergripande målsättningar	
3.2 Delmål gällande turism	
3.3 Delmål gällande människors attityder	
3.4 Delmål gällande skadenivåer	
3.5 Delmål gällande jakt	
3.6 Delmål gällande påverkan på människors livskvalitet	
3.7 Delmål gällande populationsstorlekar och utbredning	
4. Förvaltningsåtgärder	
4.1 Inventeringar	
4.2 Information och kommunikation	
4.3 Bidrag för uppstartande av turistverksamhet	
4.4 Populationsbegränsande åtgärder	
4.4.1 Licensjakt på björn	
4.4.2 Licensjakt på järv	
4.4.3 Licensjakt på lodjur	
4.4.4 Licensjakt på varg	
4.4.5 Licensjakt på kungsörn	
4.5 Förebyggande av illegal jakt	
4.6 Skadereglerande åtgärder	
4.6.1 Förebyggande åtgärder	
4.6.2 Beredskap för rovdjursangrepp och akutgrupper	
4.6.3 Skyddsjakt	
4.7 Ersättning för rovdjursskador	
4.7.1 Ersättning för skada på rennäring	
4.7.2 Ersättning för skada på tamdjur, bikupor och gröda	
5. Källförteckning	
Bilaga 1. Sammanställning över styrande och vägledande dokument för rovdjursförvaltningen	
Bilaga 2. Beräkning av förvaltningsmål för populationsstorlekar	

Sammanfattning

Dalarnas rovdjursförvaltning följer den nationella rovdjurspolitiken och har två huvudmål, i) det ska råda en fungerande samexistens mellan människa och rovdjur, och ii) Dalarna ska ha långsiktigt livskraftiga rovdjursstammar. För att nå dessa mål specificeras ett antal delmål rörande rovdjursrelaterad turism, människors attityder till rovdjur och rovdjursförvaltning, rovdjursskador, illegal jakt, legal jakt, påverkan på människors livskvalitet samt populationsstorlekar och utbredning. Förvaltningen för att nå dessa mål bör enligt regeringens beslut följa ekosystemansatsen och vara adaptiv.

Dalarnas län berörs i dag av alla de fem stora rovdjuren. Länet har ökande stammar av björn och varg, medan Dalarnas lodjursstam har uppvisat en negativ trend de senaste tio åren. Järv och kungsörn har uppvisat stabila populationstrender, men det finns indikationer på att järven är på väg att kolonisera länets sydligare skogsregioner. Dalarnas miniminivåer för populationsstorlekar anger de lägsta nivåerna som varje art får ha inom länet. Dessa är satta till **XX** föryngringar av björn (motsvarande **XX** individer), **XX** föryngringar av järv (motsvarande **XX** individer), **XX** föryngringar av lodjur (motsvarande **XX** individer), och **XX** föryngringar av varg (motsvarande **XX** individer). Miniminivå för kungsörn har inte angetts. Förutsatt att bevarandemålen är uppnådda kommer förvaltningsmålen att baseras en kombination av jakt och andra intressen. Dalarnas förvaltningsmål gällande populationsstorlekar är **XX - XX** individer för björn, **XX - XX** individer för järv, **XX - XX** individer för lodjur, **XX - XX** individer för varg och **XX - XX** individer för kungsörn. Metoder för att uppnå och upprätthålla alla delmål inkluderar populationsreglerande licensjakt, information för bättre förståelse och acceptans för rovdjuren och dess förvaltning, samt olika förebyggande åtgärder för att begränsa rovdjursskador.

1. Introduktion

1.1 Länsstyrelsens roll i den nationella rovdjursförvaltningen

Naturvårdsverket är den centrala myndigheten för förvaltning av björn, lodjur, järv, varg och kungsörn i Sverige. Länsstyrelserna ansvarar dock för den operativa förvaltningen av dessa arter på länsnivå. Länsstyrelserna blir därigenom ansvariga för att nationella mål för svensk rovdjurspolitik följs regionalt. Naturvårdsverket kan genom delegation få överlämna rätten till länsstyrelserna att besluta om skydds jakt och under vissa förutsättningar även licensjakt på de stora rovdjuren.

En viktig del i den regionala förvaltningen av rovdjur och övrigt vilt är Länsstyrelsens viltförvaltningsdelegation. Delegationen ska besluta om övergripande riktlinjer för viltförvaltningen, inklusive riktlinjer för bidrag och ersättning för viltskador. Delegationen beslutar också om en förvaltningsplan för stora rovdjur som varje län ska ta fram, samt om förslag till miniminivåer av rovdjur som ska lämnas till Naturvårdsverket. Ordförande i viltförvaltningsdelegationen är respektive läns landshövding. I övrigt består delegationen av fem ledamöter som är politiska företrädare (dessa utses av landstinget), en ledamot med särskild kunskap i frågor om trafiksäkerhet och illegal jakt (denna ledamot utses av polismyndigheten i länet), en ledamot som representerar jakt- och viltvårdsintresset, en ledamot som representerar naturvårdsintresset, en ledamot som representerar friluftsinintresset, en ledamot som representerar ägare och brukare av jordbruksmark, en ledamot som representerar lokalt näringsliv och turism, och en ledamot som representerar skogsnäringen. Ledamöterna för dessa intressen utses efter förslag av den eller de berörda intresseorganisationerna i länet. Dessutom ska delegationer i län med en aktiv rennäring, vilket inkluderar Dalarna, också bestå av en ledamot som representerar rennäringen.

Nationellt har Sveriges rovdjursförvaltning indelats i tre förvaltningsområden; det norra (Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och Västernorrland), det mellersta (Dalarna, Gävleborg, Värmland, Örebro, Västmanland, Uppsala, Stockholm och Västra Götaland), och det södra förvaltningsområdet (Halland, Södermanland, Östergötland, Jönköping, Kronoberg, Kalmar, Gotland, Skåne och Blekinge). Rovdjursförvaltningen ska koordineras mellan länen inom ett förvaltningsområde. Denna koordination styrs av ett samverkansråd för varje förvaltningsområde. Dessa samverkansråd består av respektive läns landshövdingar samt i det norra och mellersta förvaltningsområdet också av en representant för Sametinget.

1.2 Syfte med denna förvaltningsplan

Länsstyrelsen har i uppdrag att upprätta en regional förvaltningsplan för björn, järv, lodjur, varg och kungsörn. Planen ska fungera som ledning för den länsvisa rovdjursförvaltningen och lägga grunden till en förutsägbar förvaltning med tydliga mål och riktlinjer och åtgärder för hur målen ska uppfyllas. Planen ska beskriva hur de politiska målen om en gynnsam bevarandestatus och långsiktigt livskraftiga stammar för rovdjuren ska uppnås, samt klargöra förutsättningarna för rovdjursförvaltningen, delmålen för förvaltningen och vilka verktyg som finns för att uppfylla dessa delmål. Den ska även klargöra för vilka rättigheter och skyldigheter som de olika aktörerna inom rovdjursförvaltningen har. Förvaltningsplanen ska godkännas av länets viltförvaltningsdelegation och ska gälla i fem år. Denna plan ska revideras senast 2018. Förändras förutsättningarna för förvaltningen kan planen dock revideras tidigare. Då förvaltningen ska vara adaptiv bör förvaltningsplanen ses som ett arbetsdokument som kontinuerligt kan uppdateras med ökande kunskap och som ett svar till miljö- och samhällsförändringar.

1.3 Strategi för lokal förankring av förvaltningsplanen

Förvaltningsplanen har tagits fram i en öppen process där alla berörda myndigheter och intressen inkluderats. För att förvaltningen ska få legitimitet och acceptans är det viktigt att den förankras lokalt och i relaterade intresseorganisationer. Detta sker i Dalarna via tre processer. Först sker en förankring genom att representanter ifrån viltförvaltningsdelegationens intressegrupper ingår i den arbetsgrupp som utarbetar förvaltningsplanen. Dessa representanter har under arbetets gång i uppgift att återkoppla arbetsförslagen till sina lokala intressekretsar, och ta upp åsikterna ifrån dessa kretsar kontinuerligt under arbetets fortskridande. Därefter sker en förankring genom att intresseorganisationer och allmänhet ges tillfälle att ge kommentarer och förslag till förbättringar och förändringar till av planen. Dessa tas i särskilt beaktande innan en slutgiltig plan fastställs. Slutligen sker ytterligare förankring genom att beslut om planen tas av viltförvaltningsdelegationen.

1.4 Målgrupp

Förvaltningsplanen och dess bifogade strategidokument ska användas av Länsstyrelsen och vara ett verktyg i den löpande förvaltningen. I sin helhet är således förvaltningsplanens målgrupp i första hand Länsstyrelsens tjänstemän, viltförvaltningsdelegationen, berörda intresseorganisationer och näringsidkare. För intresserade länsinnevånare ska den vara en källa till information för hur stora rovdjur förvaltas i länet. Planen ska finnas i en kortare sammanfattande version både i tryckt och elektroniskt format.

1.5 Förvaltningsstrategi

Dalarna har goda biologiska förutsättningar för att hysa stora rovdjursstammar. Detta innebär en utmaning i form av att rovdjursförvaltningen måste tillgodose en bra balans mellan att Dalarna ska bidra till ett långsiktigt bevarande av de nationella rovdjursstammarna men samtidigt ta hänsyn till lokala intressen och potentiella konflikter.

Den svenska rovdjursförvaltningen ska enligt riksdagen följa ekosystemansatsen och vara adaptiv. Ekosystemansatsen har sitt ursprung i FN:s konvention om biologisk mångfald, och är en förvaltningsstrategi som baseras på 12 olika principer (ibland kallade Malawiprinciperna). Sammanfattat bygger dessa principer på en förvaltning för bevarande och hållbart utnyttjande av naturresurser som också inkluderar rättvisaspekter. Ekosystemansatsen anger att människan är en del av ekosystemet och det lyfts fram att ekosystemen har en viktig funktion när det gäller produktion av varor och tjänster. Vidare anges att beslut ska tas på lägsta lämpliga beslutsnivå. Även om förvaltningen ska ha en försiktighetsprincip ska hänsyn tas till kulturyttringar såsom rennäring och fåbodbruk. Ekosystemansatsen finns sammanfattad på Svenska av Naturvårdsverket (Naturvårdsverket, 2007).

En adaptiv förvaltning innebär att förvaltningsstrategin ska utformas på ett sätt som tar hänsyn till nya eller förändrade förhållanden, så att förvaltningsåtgärder justeras kontinuerligt mot konkreta mål på ett kunskapsuppbyggande sätt. I en adaptiv förvaltning blir därför målsättningarna av central betydelse, liksom uppföljningen av hur dessa mål uppfylls. Inventering av förekomst av såväl rovdjur som bytesdjur blir mycket viktiga, parallellt med uppföljning av skador på näringar och människors inställning till rovdjur. Detta adaptiva arbetssätt medför också att förvaltningen uppdateras kontinuerligt, både vad gäller förvaltningsmål och strategier för att nå dessa mål.

1.6 Finansiering av rovdjursförvaltningen

Rovdjursförvaltningen finansieras med medel från Naturvårdsverket, Landsbygdsprogrammets medel för rovdjursstängsel, Länsstyrelsens förvaltningsanslag samt Sametinget (ersättningar för rovdjursskador till samebyarna) och medel för Jägareförbundets allmänna uppdrag (rovdjursinformation).

2. Bakgrund

2.1 Internationella direktiv

Det huvudsakligt styrande internationella dokumentet för Europeisk rovdjursförvaltning är EU:s Art- och habitatdirektiv (92/43/EEC). Detta direktiv binder Sverige till att vidta nödvändiga åtgärder för att vilda djur och växter ska uppnå och behålla gynnsam bevarandestatus. I Art- och habitatdirektivets artikel 1 anges att en arts bevarandestatus är summan av de faktorer som påverkar arten och som på lång sikt kan påverka den naturliga utbredningen och antalet djur i dess populationer. Bevarandestatusen ska anses gynnsam när; (i) uppgifter om den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av sin livsmiljö, (ii) artens naturliga utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska inom en överskådlig framtid, och (iii) det finns, och sannolikt kommer att finnas, en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer ska behållas på lång sikt (Tabell 1). Sverige rapporterar till Europaparlamentet enligt artikel 17 i Art och habitatdirektivet vart sjätte år. Senaste rapporteringen skedde i juni 2013, med en komplettering med avseende på statusen av de stora rovdjuren i december 2013.

De stora rovdjuren ges ett starkt skydd i såväl Europeiska unionen som i Bernkonventionen. Björn, lodjur och varg och är upptagna i Art- och habitatdirektivets bilaga 4, som omfattar arter som har ett gemenskapsintresse och kräver ett strikt skydd. Björn, järv, lodjur och varg återfinns också i bilaga 2, rörande djur och växtarter som kräver att särskilda bevarandeområden utses. Kungsörnen omfattas av Fågeldirektivets (79/409/EEG) bilaga 1, rörande arter vars livsmiljö ska bevaras för att säkerställa arternas överlevnad och fortplantning. För att bevara livsmiljöer för arter upptagna i Art och habitatdirektivets bilaga 2 och Fågeldirektivets bilaga 1 måste Sverige avsätta särskilda skyddsområden inom ramen för Natura 2000. Natura 2000 är ett nätverk av områden inom EU:s medlemsstater vars syfte är att bidra till bevarandet av den biologiska mångfalden inom EU.

De internationella konventioner och direktiv som berör Sveriges rovdjursförvaltning finns sammanställda i Bilaga 1.

2.2 Nationella direktiv

Rovdjursfrågorna har under det senaste årtiondet varit föremål för flera utredningar vilka har resulterat i tre propositioner som antagits av riksdagen, *Sammanhållen rovdjurspolitik* (prop. 2000/01:57; beslut 2000/01: MJU9), *En ny rovdjursförvaltning* (prop. 2008/09:210; beslut 2009/10: MJU8) och *En hållbar rovdjurspolitik* (prop. 2012/13:191; beslut 2013/14: MJU7). Målsättningen har hela tiden varit att Sverige ska ta ansvar för att björn, varg, järv, lodjur och kungsörn finns i ett så stort antal att de långsiktigt förblir en del av den svenska faunan. Det ska också råda en fungerande samexistens mellan människa och stora rovdjur.

Det senaste av Riksdagens beslut, *En hållbar rovdjurspolitik*, är det nuvarande styrande dokumentet för Sveriges rovdjursförvaltning. I propositionen klargörs att det övergripande och långsiktiga målet för den Svenska rovdjurspolitiken är att björn, järv, lodjur, varg och kungsörn i Sverige ska uppnå och behålla gynnsam bevarandestatus enligt Art- och habitatdirektivet (92/43/EEC). Samtidigt anges att tamdjurshållning inte påtagligt får försvåras och att socioekonomisk hänsyn ska tas. En parallell

målsättning blir därför också att det ska råda en fungerande samexistens mellan människa och rovdjur.

I propositionen sammanställdes riktlinjer för nationella referensvärden för björn, järv, lodjur, varg och kungsörn (Tabell 1). Dessa referensvärden anger de populationsstorlekar och utbredningsområden som de olika arterna ska ha uppnått för att de ska anses ha en gynnsam bevarandestatus. Dessa referensvärden fastställdes senare av naturvårdsverket (Naturvårdsverket dnr NV-09661-12), och finns sammanställda i Tabell 2. Naturvårdsverket kommer att fördela miniminivåer till varje län, efter att länen och samverkansråden fått möjlighet att yttra sig om förslag till miniminivåer. Miniminån för en art är den lägsta nivån och den minsta utbredning som en art får ha inom ett län för att arten nationellt ska behålla gynnsam bevarandestatus (Tabell 1). Det är viktigt att poängtera att en miniminivå inte anger ett förvaltningsmål, utan den minsta tillåtna population och utbredning som ett län tillåts ha inom en given art.

Dalarna ska ta ansvar för sin del av det nationella åtagandet avseende gynnsam bevarandestatus. Samtidigt får inte rennäring, fäbodbruk och övrig tamdjurshållning påtagligt försvåras eller jakt och jakthund användning påverkas påtagligt negativt. Länsstyrelsen ska enligt förordning om förvaltning av björn, järv, lodjur, varg och kungsörn (SFS 2009:1263) upprätta en regional förvaltningsplan för dessa arter. Förvaltningsplanen ska enligt förordning om viltförvaltningsdelegationer (SFS 2009:1474) godkännas av länets viltförvaltningsdelegation. Då viltförvaltningsdelegationen är sammansatt av både politiska och ickepolitiska intressen, medför denna förordning att rovdjursförvaltningen måste ta i beaktande såväl naturvårdsintressen som intressen från djurägare, jägare och andra berörda.

De nationella dokument som styr Sveriges rovdjurspolitik finns sammanställda i Bilaga 1.

2.3 Förutsättningar för rovdjursförekomst inom Dalarnas län

De biologiska förutsättningarna för etablering och förekomst av rovdjur inom Dalarna är mycket goda. Detta exemplifieras av att Dalarna är ett av de få län som har reproducerande stammar av alla de stora rovdjursarterna samt häckande par av kungsörn. Dalarnas befolkning är framför allt koncentrerad till de sydöstra delarna av länet, där även dom flesta tamboskapsbesättningarna finns (Figur 1). Det är dock ytterst få områden som saknar fast boende innevånare. Dalarna har också en väl utvecklad fäbodkultur och hyser en aktiv rennäring i länets norra delar. Båda dessa aktiviteter påverkas av rovdjursetableringar. Detta får till följd att de biologiska förutsättningarna för storleken på rovdjursstammarna får en underordnad betydelse i förhållande till berörda människors och näringars acceptans. Därför har möjligheterna till samexistens mellan människor och rovdjur fått stor vikt vid framtagandet av denna förvaltningsplan och de målsättningar som den anger.

2.4 Förutsättningar för rovdjursrelaterad turism i Dalarnas län

Dalarna är efter storstadsregionerna Sveriges viktigaste turistområde. Turistnäringen växer och är arbetsintensiv. Det är framför allt två av länets bilder som turistmål som påverkas av rovdjursförekomst. Den ena bilden bygger på ett levande kulturlandskap med aktiva fäboddar, renskötsel och jakttraditioner. Den andra bilden bygger på Dalarna som ett orört vildmarksområde. Historiskt har rovdjurens antal hållits nere, eftersom de står i konflikt med renägare, fäbodbrukare och jägare. Å andra sidan utgör rovdjursförekomst en integrerad del av bilden av Dalarna som vildmark. Dalarna är också attraktivt utifrån en rad andra målbilder, till exempel är Dalarna en attraktiv vintersportdestination, men dessa påverkas i mindre grad av rovdjursförekomst.

En utvecklad jaktturism och vilt- och rovdjurskådning kan skapa viktiga arbetstillfällen för en levande landsbygd. Detta kräver en god älgstam i balans med rovdjur. En betydande del av jägarna är per

definition inresande jaktturister, där den ekonomiskt stora produkten är älgjakt. Dock finns det ett ökande intresse och betalningsförmåga för jakt på framför allt björn. Ett centralt problem med jaktturism i länet har varit att kanalisera inkomsterna ifrån jakten till landsbygden.

Vilt och rovdjursskådning är idag små näringar, men internationella erfarenheter visar att det går att skapa god ekonomi i sådan verksamhet och då framför allt viltskådning. Älgen är här lika viktig som rovdjuren, delvis eftersom den finns i ett betydligt större antal men ändå upplevs som exotisk för utomnordiska besökare. Åtel underlättar både jakt och rovdjursturism, men är idag inte generellt tillåtna för att locka stora rovdjur.

2.5 Nuvarande populationsstatus i Dalarnas län

2.5.1 Björn

Björnstammen har haft en stadig tillväxt i länet sedan 1980-talet. Beräkning av björnstammens storlek har varit problematisk men 1996 uppskattades stammens storlek i Sverige till cirka 1 000 individer. 2001 och 2002 genomfördes de första storskaliga spillningsinventeringarna av björn. Detta gjordes i Dalarna och Gävleborg. Metoden har därefter används inom hela björnens utbredningsområde. I Dalarna genomfördes ytterligare en spillningsinventering hösten 2012. Utifrån denna beräknades björnstammens storlek till att sannolikt ligga på 329-568 individer (Tabell 3). Björnobservationer under älgjakten indikerar en ökande populationsutveckling 2004-2013 i Dalarnas län (Figur 2). Björn förekommer i hela Dalarna men är vanligast i de centrala och nordöstra delarna av länet (Figur 3).

2.5.2 Järv

Under vintern 2011-2012 observerades en sannolik föryngring i Dalarna. Detta är den sydligaste föryngringen i Sverige (Viltskadecenter 2012). Totalt ligger sannolikt Dalarnas järvstam på 5-10 individer (Tabell 3). Länsstyrelsens inventeringar indikerar en stabil populationsutveckling för järv 2004-2013 i Dalarnas län (Figur 2). Järvens förekomst i Dalarna är framför allt knutet till fjällregionen, men järv har också observerats i länets sydligare delar (Figur 3). Dock har föryngring hittills bara konstaterats i fjällregionen.

2.5.3 Lodjur

Lodjursstammen har fluktuerat beroende på bland annat jakt och födounderlag. Från mitten av 1980-talet ökade rådjursstammen kraftigt beroende främst på rävsstammens kraftiga tillbakagång. Detta fick till följd att lodjursstammen tillväxte. Inventeringar har kunnat konstatera uppemot 40 föryngringar i slutet av 1990-talet. Födounderlaget har därefter minskat och vintern 2012-13 har 12 familjegrupper konstaterats inom Dalarna och ytterligare 6 familjegrupper har delar av sina hemområden i länet (Viltskadecenter 2013c). Totalt motsvarar detta 72-108 individer (Tabell 3). Av dessa återfanns 2 familjegrupper inom renskötselområdet. Länsstyrelsens inventeringar indikerar en starkt nedåtgående populationsutveckling för lodjur 2005-2008 i Dalarnas län, men därefter har minskningen varit mindre dramatisk (Figur 2). Lodjur förekommer över hela Dalarnas län men framför allt i de norra och södra delarna av länet (Figur 3).

2.5.4 Varg

Vargpopulationen i Skandinavien har haft en stark tillväxt de senaste 20 åren, efter det att arten återetablerat sig i Sverige under tidigt 1980 tal. I Dalarna har varg funnits allt sedan mitten av 1980-talet. Inventeringar under vintern 2012-13 identifierade 7 familjegrupper, 2 revirmarkerande par och ytterligare 5 stationära individer inom Dalarna. Dessutom delades 6 familjegrupper och 2 revirmarkerande par med angränsande län (Viltskadecenter 2013a). Totalt rör det sig om 49-80 individer (Tabell 3). Länsstyrelsens inventeringar har indikerat en kraftigt ökande populationstrend

för varg 2003-2007 i Dalarnas län, men därefter har ökningen varit mindre dramatisk (Figur 2). Varg förekommer i hela Dalarna (Figur 3).

2.4.5 Kungsörn

Antalet häckande kungsörnar i Sverige har varierat mellan 100 och 300 par sedan 2000. Dom flesta häckningar har återfunnits i landets nora delar, på Gotland och i Skåne. Inventeringar under 2013 identifierade 8 häckningar inom Dalarna, varav 6 lyckade (Tabell 3). Av dessa var en häckning med okänt resultat inom renskötselområdet (Viltskadecenter 2013b). Kungsörnen har uppvisat en stabil populationsutveckling de senaste tio åren i Dalarnas län (Figur 2). Kungsörn häckar företrädesvis i norra och mellersta Dalarnas skogsområden (Figur 3). I fjällvärlden är häckningsframgången oroande låg.

3. Förvaltningsmål

Den nya svenska rovdjurspolitiken ger tydliga riktlinjer för den svenska rovdjursförvaltningen. Dessa riktlinjer är förankrade i internationella konventioner rörande bevarande och utnyttjande av biologisk mångfald och naturmiljöer. Vi sammanfattar dessa riktlinjer i två övergripande förvaltningsmål för Dalarnas län. För att nå de övergripande målsättningarna har ett antal delmål satts upp. Dessa delmål kommer att följas upp kontinuerligt för att utvärdera effektivitet av länets rovdjursförvaltning. Delmålen kommer också att utvärderas årligen av en arbetsgrupp bestående av delegater från viltförvaltningsdelegationen, och eventuellt justeras med hänsyn till förändrade förhållanden eller om ny kunskap har inhämtats Alla delmål ska harmonisera med nationella mål och riktlinjer.

3.1 Övergripande målsättningar

- Det ska råda en fungerande samexistens mellan människa och rovdjur
- Dalarna ska ha långsiktigt livskraftiga rovdjursstammar

3.2 Delmål gällande turism

- Rovdjursrelaterad jaktturism och viltskådning ska utvecklas

Indikatorer:

- Indikatorer av dessa näringars omsättning och utveckling framtagna av markägareorganisationer och jägarförbunden.

3.3 Delmål gällande människors attityder

- Det ska råda en god acceptans för länets rovdjursförvaltning
- Det ska råda en god samstämmighet mellan människors attityder till rovdjur och saklig information

Indikatorer:

- Attitydundersökningar framtagna av Sveriges lantbruksuniversitet

3.4 Delmål gällande skadenivåer

Remissversion

- Toleransnivån för skador på ren orsakade av stora rovdjur ska vara maximalt 10 procent räknat på den aktuella samebyns faktiska renantal
- Rovdjursskador på hägnad tamboskap ska minimeras med hjälp av förebyggande medel
- Rovdjursskador på fribetande tamboskap, bikupor och hundar, räknat som procent attackerade djur eller bisamhällen, ska inte öka över en basnivå som beräknas efter medelvärdet 2011-2013
- Rovdjursskador på gröda ska inte vara så allvarliga att de påverkar enskilda lantbrukares grödoyal

Indikatorer:

- Information om skador från viltskadecenters officiella statistik

Ökning över tid beräknas med ett glidande medelvärde över tre år för att ta hänsyn till slumpmässig mellanårsvariation.

3.5 Delmål gällande jakt

- Illegal jakt ska inte förekomma
- Rovdjursstammarna ska förvaltas så att jakt på rovdjur är möjlig utan att förvaltningsnivån underskrids.
- Den samlade rovdjurspredationen ska inte tillåtas vara så stor att den påtagligt påverkar jakten

Indikatorer:

- Antalet polisanmälda fall av illegal jakt
- Jaktresultat
- Resultat från viltinventeringar

3.6 Delmål gällande negativ påverkan på människors livskvalitet

- Rovdjuren ska vara en integrerad del av Dalarnas livsmiljö och därför inte påtagligt påverka människors livskvalitet

Indikatorer:

- Resultat ifrån attitydundersökningar framtagna av Sveriges lantbruksuniversitet

3.7 Delmål gällande populationsstorlekar och utbredning

Den svenska rovdjurspolitiken har som en huvudmålsättning att tamdjurshållning inte påtagligt ska försvåras och att socioekonomisk hänsyn ska tas. Detta innebär med Dalarnas regionala förutsättningar att stor hänsyn ska tas till länets aktiva fåbodkultur, rennäring, annan tamdjurshållning och starka jakttraditioner. Den minsta storleken på populationerna inom varje län begränsas dock av så kallade miniminivåer. Dessa beslutas av Naturvårdsverket efter förslag från länsstyrelserna, och anger det minsta antalet föryngringar som ska förekomma inom ett län för att artens bevarandestatus nationellt ska anses som gynnsam (Tabell 1). En miniminivå representerar därför en absolut minsta accepterbar populationsstorlek, och delmålen med avseende på

populationsstorlekar bör vara satta med god marginal över miniminivåerna för att en aktiv förvaltning ska kunna föras. Förutsatt att förvaltningsmålet om en långsiktigt livskraftig stam har uppnåtts kommer Dalarnas förvaltningsmål att baseras på en kombination av jakt och andra intressen. Beräkningar som ligger till grund för delmålen för populationsstorlekar finns i angivna i Bilaga 2.

3.7.1 Björn

- Miniminivå av björn: **XX** föryngringar motsvarande **XX** individer
- Delmål gällande populationsstorlek av björn: **XX-XX** individer
- Delmål gällande utbredning av björn: Hela länet, men det samlade rovdjurstrycket inom renbetesområdet ska inte överstiga 10% av renbeståndet

3.7.3 Järv

- Miniminivå av järv: **XX** föryngringar motsvarande **XX** individer
- Delmål gällande populationsstorlek av järv: **XX-XX** individer
- Delmål gällande utbredning av järv: Hela länet, om det sker genom naturlig spridning, men det samlade rovdjurstrycket inom renbetesområdet ska inte överstiga 10% av renbeståndet

3.7.2 Lodjur

- Miniminivå: **XX** föryngringar motsvarande **XX** individer
- Delmål gällande populationsstorlek av lodjur: **XX-XX** individer
- Delmål gällande utbredning av lodjur: Hela länet, men det samlade rovdjurstrycket inom renbetesområdet ska inte överstiga 10% av renbeståndet

3.7.4 Varg

- Miniminivå: **XX** föryngringar motsvarande **XX** individer
- Delmål gällande populationsstorlek av varg **XX-XX** individer
- Delmål gällande utbredning av varg: Hela länet utom i den alpina regionen

3.7.5 Kungsörn

- Delmål gällande populationsstorlek av kungsörn: 11 - 30 häckande par
- Delmål gällande utbredning av kungsörn: Hela länet, men det samlade rovdjurstrycket inom renbetesområdet ska inte överstiga 10% av renbeståndet

4. Förvaltningsåtgärder

Effektiva förvaltningsåtgärder är en förutsättning för en fungerande samexistens mellan stora rovdjur och människor. Lämpliga förvaltningsåtgärder är beroende av de satta delmålen för att nå förvaltningens övergripande målsättningar, men begränsas i sin utformning av gällande regelverk och statlig förvaltningsbudget.

4.1 Inventeringar

Länsstyrelsen har enligt förordning om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn (2009:1263) det övergripande ansvaret för inventeringar av rovdjur. För varg, järv, lodjur och kungsörn ska länsstyrelsen varje år undersöka hur många föryngringar som skett i länet. Naturvårdsverket ska enligt förordningen ansvara för att en beståndsuppskattning för björn görs minst var femte år. Detaljerad information om inventeringsmetodik finns i Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om inventering av björn, varg, järv, lodjur, och kungsörn (NSF 2007:10, NSF 2012:1, NSF 2012:12) samt i en serie instruktioner och faktablad som är tillgängliga från Viltskadecenter.

Populationsuppskattning av björn sker via en kombination av spillningsinventering och observationer av björn under älgjakten. Spillningsinventeringen bör utföras vart femte år, och ger via DNA analyser en direkt uppskattning av björnstammens storlek vid inventeringstillfället. Denna spillningsinventering kompletteras med årliga observationer av björn under älgjakten som rapporteras till viltdata (<http://viltdata.se>) eller jaktrapport (<http://www.jaktrapport.se>). Populationsuppskattning av järv, lodjur och varg sker genom årliga inventeringar och kartläggning av föryngringar och för varg även av revirmarkerande par och övriga stationära vargar. Denna kartläggning sker framför allt med hjälp av spårning och kontroller av lyor, samt kompletterande DNA analyser. Inventeringarna utförs av Länsstyrelsens personal, och inom renskötselområdet också av representanter från respektive sameby. Rapporter från allmänheten om observationer av djur eller spår är viktiga i hela länet. Det är också en intention att involvera intresseorganisationer i större utsträckning än vad som sker i dag, framför allt i form av stöd för Länsstyrelsens ordinarie inventeringsverksamhet. Populationsuppskattning av kungsörn sker genom årlig kartläggning av häckande par och uppföljning av häckningsframgång. Denna kartläggning utförs av Dalarnas ornitologiska förening på uppdrag av Länsstyrelsen. Vissa år sker också områdesinventering av lodjur i samarbete med jägarorganisationerna.

4.2 Information och kommunikation

Stora rovdjur väcker ofta starka känslor. Dessa känslor kan vara både positiva och negativa. Genom öppenhet och dialog kring den regionala förvaltningens mål och strategier kan dock de konflikter och motsättningar som finns i synen på de stora rovdjuren förebyggas och minskas. Detta betyder att tillgång till saklig information om rovdjurens biologi samt uppdaterad information om rovdjurssituationen inom länet är en central del av en fungerande rovdjursförvaltning. Information om rovdjurens biologi tillhandahålls via Länsstyrelsens hemsida, via information vid Länsstyrelsens naturrum, och via riktade informationskampanjer framför allt till skolor. Uppdaterad information om Dalarnas rovdjurspopulationer, dess utbredning, och rovdjursproblematik inom Dalarnas län kommer kontinuerligt att göras tillgängligt via Länsstyrelsens hemsida för rovdjur (<http://www.lansstyrelsen.se/Dalarna/rovdjur>).

Länsstyrelsen beaktar olika aktörers åsikter och förslag när det gäller förvaltning av rovdjuren. Länsstyrelsens naturbevakare och inventeringspersonal är mycket viktiga resurspersoner för insamling och spridning av information ute i länet i samband med besök hos djurägare och i möten med markägare, jägare och allmänheten. De har en viktig roll i att bygga upp företroende för Länsstyrelsens rovdjursförvaltning. Länsstyrelsens personal anordnar också informationsmöten i

områden med lokala rovdjursproblem, till exempel områden där vargar vistas i närhet av bebyggelse. Viltförvaltningsdelegationens ledamöter har ett långtgående ansvar att förmedla saklig information i sina roller som företrädare för myndigheter, näringar och olika intressen.

4.3 Bidrag för uppstartande av turismverksamhet

Det finns många möjligheter till att bo, arbeta eller driva företag på landsbygden. Här kan utvecklad jakt, försäljning av viltkött och viltskådning utgöra viktiga produkter för Dalarnas landsbygdsföretagare. Länsstyrelsen kan inom gällande regelverk ge ekonomiska bidrag och stöd inom främst EUs Landsbygdsprogram. Det nya Landsbygdprogrammet för åren 2014-2020 är dock inte beslutat ännu.

4.4 Populationsreglerande åtgärder

I Sverige sker populationsreglering av vilt huvudsakligen genom jakt. För de stora rovdjuren sker all populationsreglerande jakt via licensjakt, som regleras enligt 23 § i jaktförordningen (1987:905). Förutsättningen för licensjakt är att jakten inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus. Jakten måste dessutom vara lämplig med hänsyn till stammarnas storlek och sammansättning samt ske selektivt och under strängt kontrollerade förhållanden. Då ett rovdjursförvaltningsområde har uppnått miniminivån för en art kan Naturvårdsverket delegera beslut om licensjakt till samtliga länsstyrelser som ingår i förvaltningsområdet utan begränsning.

Hur jakten utformas och vilka djur som skjuts har stor påverkan på rovdjursstammarna. Jakt som inriktar sig mot ungdjur i första hand och handjur i andra hand är lämplig om man vill ha ett stort jaktligt uttag ur en stabil stam, eller om man vill att stammen ska tillåtas växa sakta. Björn är ett undantag då jakt på stora hanbjörnar kan leda till ökad ungdödighet eftersom nya hanar ibland dödar andra hanars avkomma. Om det jaktliga uttaget istället är proportionerligt mot kön och åldersklasser i populationen blir det jaktliga uttaget lägre för att behålla en stabil stam. Om det jaktliga uttaget är inriktat mot köns mogna hondjur kan få djur fällas i förhållande till stammens storlek om stammen inte ska minska. Detta kan vara lämpligt om målet är att stabilisera stammen med minsta möjliga jaktliga ansträngning, eller om målet är att minska en population. Det kan dock vara svårt att genomföra praktiskt då honor ofta åtföljs av ungar, vilket kan leda till etiska konflikter om ungarna inte är kapabla att klara sig själva. Det är också i många fall oförenligt med gällande lagstiftning. En detaljstyrd jakt är ett bra förvaltningsinstrument men kan vara svår att genomföra i praktiken eftersom det kan vara svårt att köns- och åldersbestämma individer under jakt. Den kan dock genomföras så att jakten avbryts då en viss könskvot uppnåtts av den givna licensen. Vid förvaltning genom jakt bör man också ta hänsyn till det totala predationstrycket (den sammanlagda effekten på bytesdjuren av alla rovdjur) och interaktioner mellan rovdjursarter.

4.4.1 Licensjakt på björn

Licensjakt på björn bör syfta till att maximera jaktuttaget med en bibehållen stabil populationsutveckling och att underlätta en spridning av björnstammen söderut i länet. Detta innebär att jakten framför allt bör bedrivas mot hanbjörnar. Då det är mycket svårt att könsbestämma björnar innan påskjutning bör det därför sättas upp en honkvotering, där jakten avlyses efter det att ett specifikt antal honor har skjutits. Jakten skall dock inriktas mot ensamma individer och honor med åtföljande ungar ska vara fredade. Specifika regler gällande jaktmetoder och jakttider delges vid varje beslutstillfälle.

4.4.2 Licensjakt på järv

Det är inte aktuellt med licensjakt på järv. Förutsatt att förvaltningsmålet för populationsstorlek är uppfyllt kan licensjakt dock komma att övervägas om ytterligare expansion sker i länets skogsregion.

4.4.3 Licensjakt på lodjur

Förutsatt att förvaltningsmålet för populationsstorlek är uppfyllt är licensjakt på lodjur möjlig. På grund av den nedåtgående trenden i lodjurspopulationen är det dock inte aktuellt med en licensjakt på lodjur innan stammen stabiliseras.

4.4.4 Licensjakt på varg

Licensjakt på varg ska huvudsakligen inriktas mot hela revir och revirens samtliga vargar. Slumpmässig avskjutning av delar av vargflockar kommer sannolikt inte att få önskade beståndsreglerande effekter, och kan dessutom orsaka social turbulens inom vargpopulationen med eventuellt ökade skadebilder som följd. En avskjutning av hela revir möjliggör också en aktiv förvaltning där hänsyn kan tas till det totala rovdjursbeståndet inom ett visst område. Sådan hänsyn är framför allt relevant för renskötsel och fäbodbruk, men kan också vara relevant för att minska rovdjurens påverkan på jaktbart vilt. Licensjakten på varg bör ske mot av Länsstyrelsen definierade revir. Dessa revir samt andra restriktioner gällande jaktmetoder och jakttider delges vid varje beslutstillfälle.

4.4.5 Kungsörn

Ingen licensjakt på kungsörn är aktuell under perioden för den här förvaltningsplanen.

4.5 Förebyggande av illegal jakt

Illegal jakt på stora rovdjur är ett grovt jaktbrott och det polisiära arbetet med att stoppa denna verksamhet måste fortgå. Länsstyrelser ska vara polismyndigheten behjälplig i detta arbete, främst genom observationer från Länsstyrelsens naturbevakare. Flera Länsstyrelser, däribland Dalarna, har också gått ihop med polisen inom 'Öppet öga', ett initiativ som syftar till att öka möjligheterna för allmänheten att anonymt kunna rapportera misstänkt faunakriminalitet.

Dock, enligt det Brottsförebyggande rådet (BRÅ 2007) intar illegal jakt mot stora rovdjur en särställning inom Svensk illegal verksamhet, eftersom det finns ett relativt brett stöd, eller i alla fall förståelse, för den illegala jakten. Detta stöd gör det mycket svårt att förebygga illegal jakt enbart med samma metoder som används för att förebygga andra typer av illegal verksamhet, det vill säga med metoder som direkt försvårar möjligheterna att begå brott. I stället krävs mer långsiktiga åtgärder som syftar till att öka acceptans och förståelse för rovdjursförvaltningen och de som är satta att genomföra den. Sådana åtgärder inkluderar en rovdjursförvaltning som är brett förankrad, öppen och som aktivt engagerar olika intressegrupper, samt en samarbetsinsats där Länsstyrelsen, jägarorganisationer, renskötare och markägare kollektivt tar ansvar för att skapa en social miljö där illegal jakt inte accepteras. Länsstyrelsen i Dalarna kommer aktivt att arbeta för att detta sker som ett led i att förebygga den illegala jakten.

4.6 Skadereglerande åtgärder

Rovdjursskador kan ofta vara betydande för de som drabbas, både känslomässigt och ekonomiskt. Därför är en begränsning av rovdjursskador en mycket viktig del i den regionala rovdjursförvaltningen. I första hand ska skador förorsakade av stora rovdjur förebyggas. Är inte detta möjligt finns möjligheter för avlivning av specifika individer för att undvika allvarliga skador. Rovdjursskador på tamboskap och hundar har varierat kraftigt mellan år (Figur 4).

Björn har attackerat fler får på fäbodbeta än hägnade djur, medan lodjur har attackerat fler djur inom hägnade områden. Vargen har uppvisat en viss variation av attacker på hägnade och fribetande djur (Figur 5). Antalet angripna djur har dock inte varit direkt relaterade till rovdjurspopulationernas storlek under den senaste tioårsperioden (Figur 6). Detta tyder på att lokalt skadeförebyggande åtgärder, som till exempel rovdjursavvisande stängsel, har varit mycket effektiva i att begränsa rovdjursskador. Avsaknaden av en relation mellan skador och rovdjurpopulationernas storlek kan också bero på förändrat beteende hos djurägare, där man på olika sätt kan ha anpassat sig och sin verksamhet till förekomsten av rovdjur.

4.6.1 Skadeförebyggande åtgärder

Förebyggande åtgärder för skada på rennäring sker framför allt inom ramarna för samebyvisa rovdjursförvaltningsplaner. Dessa planer arbetas fram i nära samarbete mellan varje sameby och Länsstyrelsen, och syftar till att ta fram detaljerade strategier för begränsning av rovdjursskador som tar specifik hänsyn till lokala förutsättningar inom varje enskild sameby.

En grundläggande förebyggande åtgärd mot angrepp på tamboskap är att inte attrahera rovdjur till områden som ligger i direkt anslutning till boskapsbesättningar. För att minska risken för att locka rovdjur bör man därför kontrollera att inget avfall i form av kadaver, slaktavfall, frukt eller grönsaker finns i anslutning till hägn, fäbodvall eller i närliggande skogsområde. För hägnad tamboskap är stängsling med rovdjursavvisande elstängsel en mycket effektiv förebyggande åtgärd. Elstängsel har god effekt mot alla rovdjur, men det är viktigt att ett stängsel mot rovdjur utformas och underhålls på ett korrekt sätt. Risken för skador på fritt betande tamdjur vid fäbodan är svårare att förebygga. Roddjursavvisande stängsel är generellt inget alternativt för fäbodbrukare. En akutåtgärd som kan användas efter en attack, eller då rovdjur har syns i nära anslutning till ohägnad boskap, är att sätta upp lapptyg. Lapptyg är en lång lina med tyglappar som sätts upp runt besättningen och kan vara ett enkelt och effektivt sätt att minska risken för upprepade angrepp av framför allt varg. Lapptyg ska dock inte sitta uppe mer än tre veckor, och representerar därmed ingen permanent lösning. Om djuren hålls i en stängslad nattfålla kan detta också vara ett sätt att minska risken för angrepp. En metod som har prövats och som historiskt sen länge tillämpats för att förebygga angrepp på tamdjur på fritt skogsbeta har varit att markera mänsklig närvaro genom att dagligen gå runt och röra sig i det område där djuren uppehåller sig. Roddjur kan också stötas av människor och/eller hundar som rör sig igenom områden på fäbodan där djur ska släppas på bete. En förebyggande metod som för närvarande är under utvärdering i Sverige är användning av boskapsvaktande hundar. Metoden har lång tradition i många länder och det finns ett flertal hundraser som används för ändamålet. Även lamadjur och tjuvar har använts i rovdjursavskräckande syfte. För att boskapsvaktande hundar ska få gå lös med djuren under hela året krävs tillstånd och dispens från lagen om tillsyn över hundar och katter (SFS 2007:1150). Skällor eller pinglor på tamdjur är en metod som bygger på att rovdjur som hör ljudet avviker från platsen. Denna metod fungerar antagligen bäst när rovdjuren hör ljudet innan de på annat sätt kan avgöra vad som kommer.

Rovdjursskador på grödor sker framför allt i form av björnskador på ensilagebalar, men också på spannmål. Det bästa sättet att motverka sådana skador är lagra ensilagebalkarna i gårdens närhet och framför allt inte i nära anslutning till skog. För att undvika upprepade skador kan även rovdjursavvisande stängsel tillfälligt användas. Stängsel kan även vara en effektiv åtgärd för biodlare.

Åtgärder för att förebygga angrepp på hundar kan ske på flera sätt. Pinglor på hundar kan minska risken för angrepp från rovdjur. I både Ryssland och USA används pinglor på hundar vid löshunds jakt och anses ha effekt mot framförallt vargangrepp. Metoden är dock inte utvärderad. Skyddsvästar som skyddar mot rovdjursangrepp kan användas på hundar vid löshunds jakt. Det finns flera typer av västar. Användningen av västar är dock än så länge för liten för att man ska kunna utvärdera metoden. En viktig åtgärd för att förebygga framför allt vargattacker mot lösdrivande jakthundar är

Remissversion

att undvika att släppa hundar i områden där det är bekräftad vargaktivitet. Viss information om vargarnas rörelser görs tillgänglig under jaktperioden från Sveriges Lantbruksuniversitet (<http://webmap.slu.se/website/vargwebb/index.htm>) och ytterligare information om var varg setts kan erhållas från andra databaser som till exempel Skandobs (<http://www.skandobs.se/>). Om möjlighet finns kan även jaktområdet avspåras. Med exempelvis bil eller skoter kan vägar runt jaktområdet kontrolleras. Om inspår men inga utspår hittas bör inte hunden släppas i området. Metodens effektivitet är dock beroende av bland annat senaste snöfall och noggrannhet i spårningen.

Länsstyrelsen kan ge ekonomiskt bidrag till skadeförebyggande åtgärder, vanligtvis i form av rovdjursavvisande stängsel som skydd för tamdjur eller biodling. Stöd kan också ges för andra typer av förebyggande åtgärder, till exempel boskapsvaktande hundar och sändare på tamdjur. Även andra åtgärder som har dokumenterad skadeförebyggande effekt och utveckling av åtgärder som bedöms kunna ge tillräckliga skadeförebyggande effekter kan vara berättigade till bidrag. Anslaget är dock inte obegränsat och varje ansökan behandlas individuellt så att största möjliga nytta uppnås. Stöd ges i första hand till näringsidkare men kan under speciella omständigheter även ges till andra. I samband med bidrag ges också rådgivning så att de förebyggande åtgärderna utformas på bästa sätt.

4.6.2 Beredskap för rovdjursangrepp och akutgrupper

Vid rovdjursangrepp kan Länsstyrelsens naturbevakare rycka ut med kort varsel, dels för att besiktiga uppkomna skador och dels för att ge rådgivning och hjälp med insatser för att minska risken för upprepade angrepp. Akuta åtgärder kan till exempel vara att sätta upp elstängsel eller lapptyg under kortare tid för att skydda tamdjur. Vid akuta händelser där rovdjur är inblandade som till exempel rovdjursangrepp, närgångna rovdjur eller anmälan av avlivat rovdjur under skydds- eller licensjakt, kontaktas Länsstyrelsen via rovdjurstelefonen. Anmälan utanför kontorstid vidarekopplas till länsstyrelsens tjänsteman i beredskap (TIB) som ska finnas tillgänglig dygnet runt. Det går även att nå TIB direkt genom att ringa 08-454 20 82. Denne tar emot en anmälan och kontaktar naturbevakaren i beredskap som därefter tar över ärendet.

4.6.3 Skydds jakt

Om ett vilt djur akut orsakar avsevärd skada eller om det kan antas vara farligt för människors säkerhet får polismyndigheten låta avliva djuret om det inte finns någon annan tillfredsställande lösning. En sådan avlivning har stöd i 9 § jaktlagen (SFS 1987:259). I brottsbalken (SFS 1962:700, Kap 24 4 §) anges en grundläggande rätt att i nödsituationer försvara liv, hälsa och egendom. Denna rätt har förtydligats för rovdjur i 28 § jaktförordningen (SFS 1987:905), som anger att vid akuta angrepp får enskilda personer döda rovdjur om man bedömer att det krävs för att skydda egna eller andras tamdjur. Rovdjuret får dock bara dödas om angrepp inte kan förhindras genom skrämsel eller annan lämplig metod. Sådana händelser ska från och med den 1 juli 2013 anmälas till Länsstyrelsen och inte som tidigare till Polisen. Länsstyrelsens personal har dock fått strikta instruktioner om att tillkalla polis om några oklarheter råder om händelseförloppet runt avlivningen. Detta behöver inte nödvändigtvis innebära att det finns misstankar om brott, utan bara att Länsstyrelsens personal kan behöva polisens expertkompetens i att utreda eventuella händelseförlopp.

Om ett akut angrepp inte pågår kan skydds jakt ändå beviljas enligt 23 § jaktförordningen (SFS 1987:905). En sådan skydds jakt innebär att man tar bort enskilda individer som ställer till skador som inte kan förbyggas eller åtgärdas på annat sätt. Skydds jakt enligt 23 § jaktförordningen är alltså ett sista alternativ för att minimera risk för skador från rovdjur. Skydds jakt kan tillåtas till exempel om individer har specialiserat sig på att ta tamdjur, eller om de är ovanligt närgångna mot människor. Möjligheterna till skydds jakt är dock starkt begränsade i lagutrymmet och får bara göras under speciella omständigheter. För det första ska risk för allvarlig skada eller förvärrande av allvarlig skada föreligga. Skydds jakten får inte försvåra upprätthållandet av en

gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde, och det får inte finnas någon annan lämplig lösning än skyddsjakt. Kravnivån gällande skyddsjakt ska enligt Naturvårdsverkets rekommendationer påverkas av bevarandestatusen för den aktuella arten. Kraven kan ändras om bevarandestatusen ändras. Ingående riktlinjer för beslut om skyddsjakt har publicerats av Naturvårdsverkets (Naturvårdsverket 2012).

Länsstyrelserna har efter delegering ifrån Naturvårdsverket rätt att besluta om skyddsjakt på samtliga stora rovdjursarter efter delegering från Naturvårdsverket. Vid tidpunkten för den här planens fastställande är rådande delegering giltigt till och med 30 juni 2015 (dnr NV03681-14).

4.7 Ersättning för rovdjursskador

4.7.1 Ersättning för skada på rennäring

Rennäringen kompenseras sedan 1993 för förekomst av rovdjur och antalet föryngringar (hona med årskull) i renskötselområdet och inte som tidigare utifrån antalet upphittade rivna renar. Rennäringen ersätts utifrån dokumenterad förekomst av järv, lodjur och varg och antalet föryngringar av respektive art inom samebyarnas betesområde. Dokumentationen sker genom intensiva inventeringar som genomförs i nära samarbete mellan Länsstyrelsens fältpersonal och representanter från varje sameby. För varje dokumenterad järv- och loföryngring ersätts samebyn med 200 000 kronor. Föryngring av varg inom en samebys betesområde ersätts dock med 500 000 kronor. Regelbunden förekomst av en järv och lodjur ersätts med 70 000 kronor, medan motsvarande ersättning för varg är 80 000 kronor. Tillfällig förekomst av järv, lodjur och varg ersätts med 35 000 kronor. För björn och kungsörn gäller en arealbaserad ersättning som utgår ifrån storleken på samebys barmarksbete. Rovdjurskompensation för renskötseln regleras av Viltskadeförordningen (SFS 2001:724) och Sametingets föreskrifter om bidrag och ersättning för rovdjursförekomst i samebyar (STFS 2007:9). Sametinget handlägger frågor om ersättningar till rennäringen.

4.7.2 Ersättning för skada på tamdjur, bikupor och gröda

Om tamdjur, boskap, bikupor eller gröda skadas av fredat vilt kan tamdjurs- eller markägaren ansöka om ersättning hos Länsstyrelsen. Ansökan ska vara inkommen inom tre månader efter att skadan har inträffat. Ansökan kan kompletteras med kvitton för veterinärvård och andra styrkta kostnader som skadan föranlett. Bara skador som anmälts till Länsstyrelsen och som besiktats av Länsstyrelsens besiktningsman kan beviljas ersättning.

5. Källförteckning

- Brottsförebyggande rådet (2007) Illegal jakt på stora rovdjur Konflikt i laglöst land? Rapport 2007:22
- Center for International Earth Science Information Network, Columbia University (2005) Gridded population of the world, Version 3. Palisades, NY: NASA Socioeconomic Data and Applications Center (SEDAC). <http://sedac.ciesin.columbia.edu/data/set/gpw-v3-population-density>.
- Naturvårdsverket (2007) Ekosystemansatsen – en väg mot bevarande och hållbart nyttjande av naturresurser. Naturvårdsverket Rapport 5782.
- Naturvårdsverket (2012) Naturvårdsverkets riktlinjer för beslut om skyddsjakt. Naturvårdsverket Rapport 6558.
- Viltskadecenter (2012) Resultat från inventeringar av järv i Sverige 2012. Viltskadecenter Rapport 2012-7
- Viltskadecenter (2013a) Varg i Skandinavien och Finland: Slutrapport från inventering av varg vintern 2012-2013. Viltskadecenter Rapport 2013-3
- Viltskadecenter (2013b) Resultat från inventeringar av kungsörn i Sverige 2013: Nationell sammanställning av länsstyrelsernas inventeringar. Viltskadecenter Rapport 2013-4

Remissversion

Viltskadecenter (2013c) Resultat från inventering av lodjur i Sverige vintern 2012/2013: Slutgiltig nationell sammanställning över länsstyrelsernas resultat från inventeringar av lodjur.

Viltskadecenter Rapport 2013-5

Tabell 1. Klargörande för begreppen gynnsam bevarandestatus, referensvärde, miniminivå och förvaltningsnivå.

Gynnsam bevarandestatus	<i>En arts bevarandestatus är summan av de faktorer som påverkar den berörda arten och som på lång sikt kan påverka den naturliga utbredningen och mängden hos dess populationer.</i> <i>Bevarandestatusen anses gynnsam när</i> <i>- uppgifter om den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av sin livsmiljö, och</i><i>- artens naturliga utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska inom en överskådlig framtid, och</i><i>- det finns, och sannolikt kommer att fortsätta finnas, en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer ska bibehållas på lång sikt</i> Begreppet gynnsam bevarandestatus finns angivet i EUs Art och habitatdirektiv (92/43/EEG), som binder Sverige till att värka för att alla vilda djur och växter ska ha eller komma att få gynnsam bevarandestatus. Att uppnå och bibehålla en gynnsam bevarandestatus för björn, järv, lodjur och varg är därför centralt i Sveriges nuvarande rovdjurspolitik.
Referensvärde	<i>Den minsta populationsstorlek och den minsta utbredning som en art ska ha inom Sverige för att dess bevarandestatus ska anses vara gynnsam.</i> Intervall för nationella referensvärden sattes i propositionen <i>En hållbar rovdjurspolitik</i> (prop. 2012/13:191; beslut 2013/14:MJU7), och referensvärden för björn, järv, lodjur och varg fastställdes sedan av Naturvårdsverket (dnr NV-09661-12).
Miniminivå	<i>Den minsta populationsstorlek och den minsta utbredning som en art ska ha inom ett län för att artens bevarandestatus ska anses vara gynnsam på ett nationellt plan.</i> Miniminivåer för länen beslutas om av Naturvårdsverket efter att yttranden har inkommit ifrån de olika länsstyrelserna och samverkansråden.
Förvaltningsmål	<i>Den populationsnivå och utbredning inom ett län som den länsvisa förvaltningen har för målsättning att uppnå och upprätthålla.</i> Förvaltningsmålet för en art får inte ligga under artens miniminivå. Förvaltningsmålet sätts inom varje läns förvaltningsplan och är en avvägning mellan olika målsättningar som reflekterar både bevarandestatus och samhällspåverkan som till exempel negativ påverkan på lokala näringar.

Remissversion

Tabell 2. Nationella referensvärden och nuvarande nationell status för populationsstorlek och utbredning av björn, järv, lodjur, varg och kungsörn. De nationella referensvärdena anger den minsta populationsstorlek och det minsta utbredningsområde som en art ska ha för att den ska anses ha en gynnsam bevarandestatus.

	Referensvärde ^{1,2}		Nuvarande nationell status		Bevarandestatus
	Individer	Individer	Utbredning ⁴		
Björn	1400	2960-3670	Alpin region: 80.1 x 10 ³ km ² Boreal region: 182.4 x 10 ³ km ²		Gynnsam
Järv	600	670-830	Alpin region: 117.1 x 10 ³ km ² Boreal region Förekomst		Gynnsam
Lodjur	870	1400-1900	Alpin region: 84.7 x 10 ³ km ² Boreal region: 342.5 x 10 ³ km ²		Gynnsam
Varg	270	320-380	Boreal region: 286.6 x 10 ³ km ²		Gynnsam
Kungsörn	150 ³	164 ³	Större delen av Sverige		Gynnsam

1) Referensvärdet anger den populationsstorlek och det utbredningsområde som en art ska ha för att dess bevarandestatus ska antas vara gynnsam. Referensvärdena för björn, järv, lodjur och varg har fastställts av Naturvårdsverket (dnr NV-09661-12) och gavs för kungsörn i propositionen En hållbar rovdjurspolitik (2012/13:191)

2) Referensvärdena för utbredning har för däggdjuren angetts som den nuvarande utbredningen och för kungsörn som hela landet

3) Antalet registrerade häckande par

4) Utbredningarna för däggdjuren är tagna ifrån Naturvårdsverkets utvärdering av arternas bevarandestatus (dnr NV-09661-12) och utbredning för kungsörn ifrån information från viltskadecenter (Viltskadecenter 2013b)

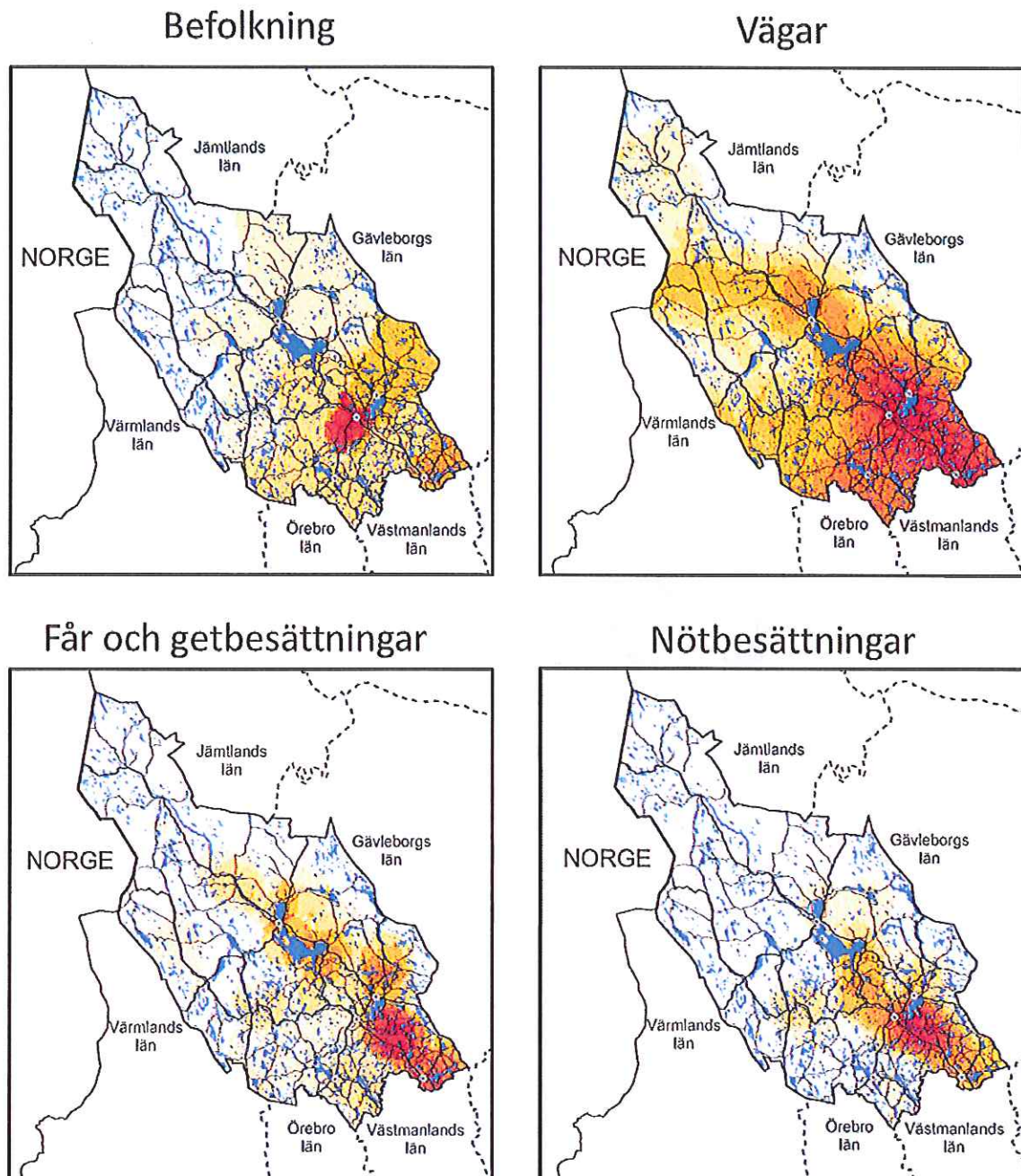
Remissversion

Tabell 3. Dalarnas miniminivåer och förvaltningsmål för populationsstorlek och utbredning av björn, järv, lodjur, varg och kungsörn, samt de nuvarande populationsuppskattningarna. Dalarnas miniminivåer anger de minsta tillåtna populationsstorlekarna och utbredningarna som Dalarna får ha för att det internationella åtagandet att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus uppfylls.

	Dalarnas miniminivå		Dalarnas förvaltningsmål		Nuvarande status i Dalarna	
	Individer	Utbredning	Individer	Utbredning	Individer ²	Utbredning
Björn	XX	Hela länet	XX-XX	Hela länet	329-568	Hela länet
Järv	XX	Fjällregionen	XX-XX	Framför allt i alpin region	5-10	Framför allt i fjällregionen
Lodjur	XX	Hela länet	XX-XX	Hela länet	72-108	Hela länet
Varg	XX	Hela länet utom i renbetesland	XX-XX	Hela länet utom i alpin region	49-80	Hela länet utom i renbetesland
Kungsörn			14 - 33 ¹	Hela länet	8 ¹	Hela länet

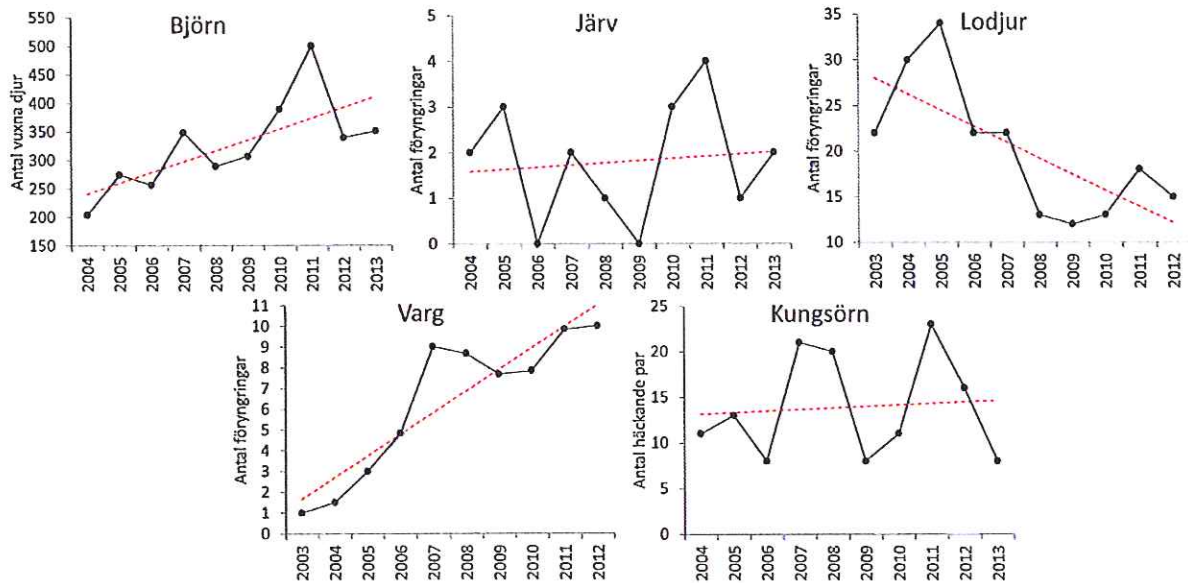
1) Antalet häckande par

2) Källor för populationsstorlekar på järv, lodjur och varg är dom officiella inventeringsrapporterna för vintern 2012/2013 (Viltskadecenter 2012; Viltskadecenter 2013a,c), för kungsörn Viltskadecenters sammanställning för 2013 (Viltskadecenter 2013b) och för björn resultat ifrån spillningsinventeringen vintern 2012/2013.

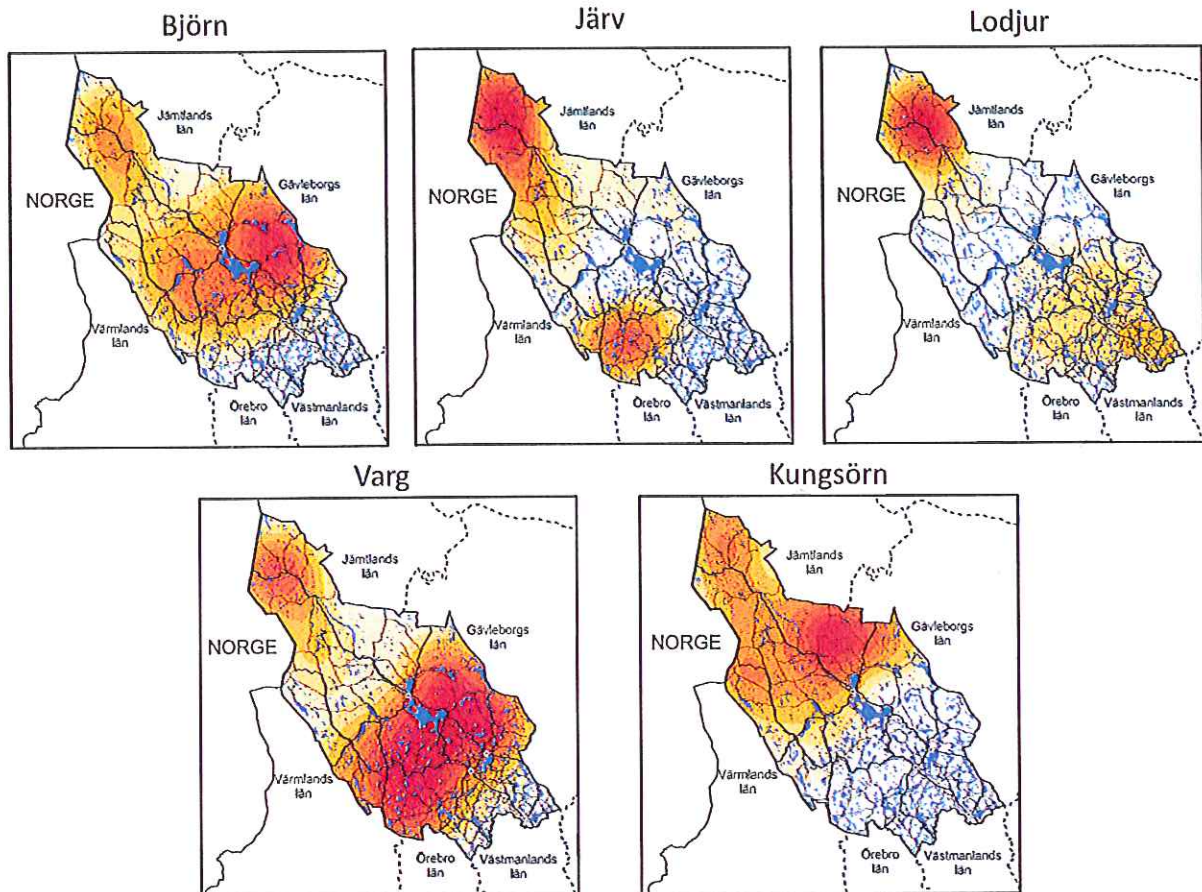

Figur 1. Tätheter av befolkning, vägnät, besättningar av får och getter och nötbесättningar inom Dalarna. Befolkningsdata är taget ifrån Center for International Earth Science Information Network (2005) och reflekterar befolkningstäthet år 2000, tätheten av vägnätet är baserad på sverigekartan, och tätheterna av tamdjursbesättningar är baserade information från Jordbruksverket.

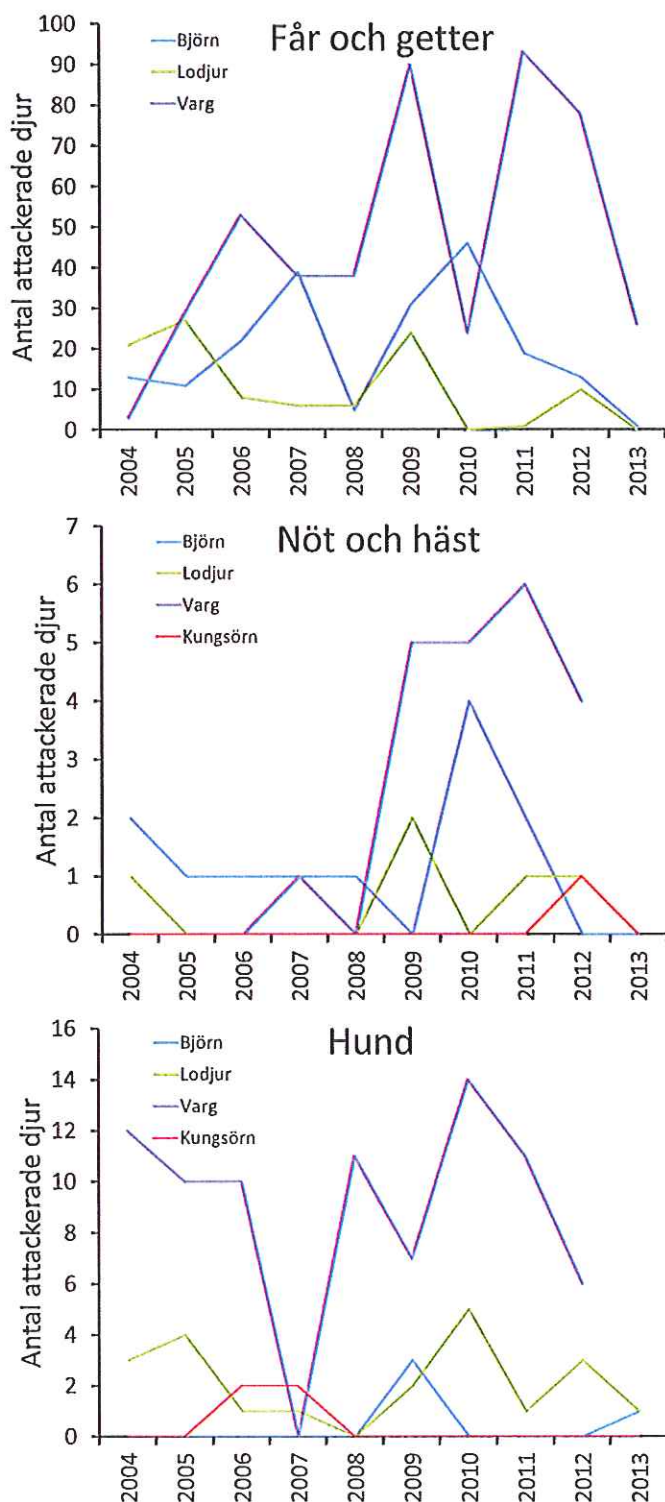
Remissversion

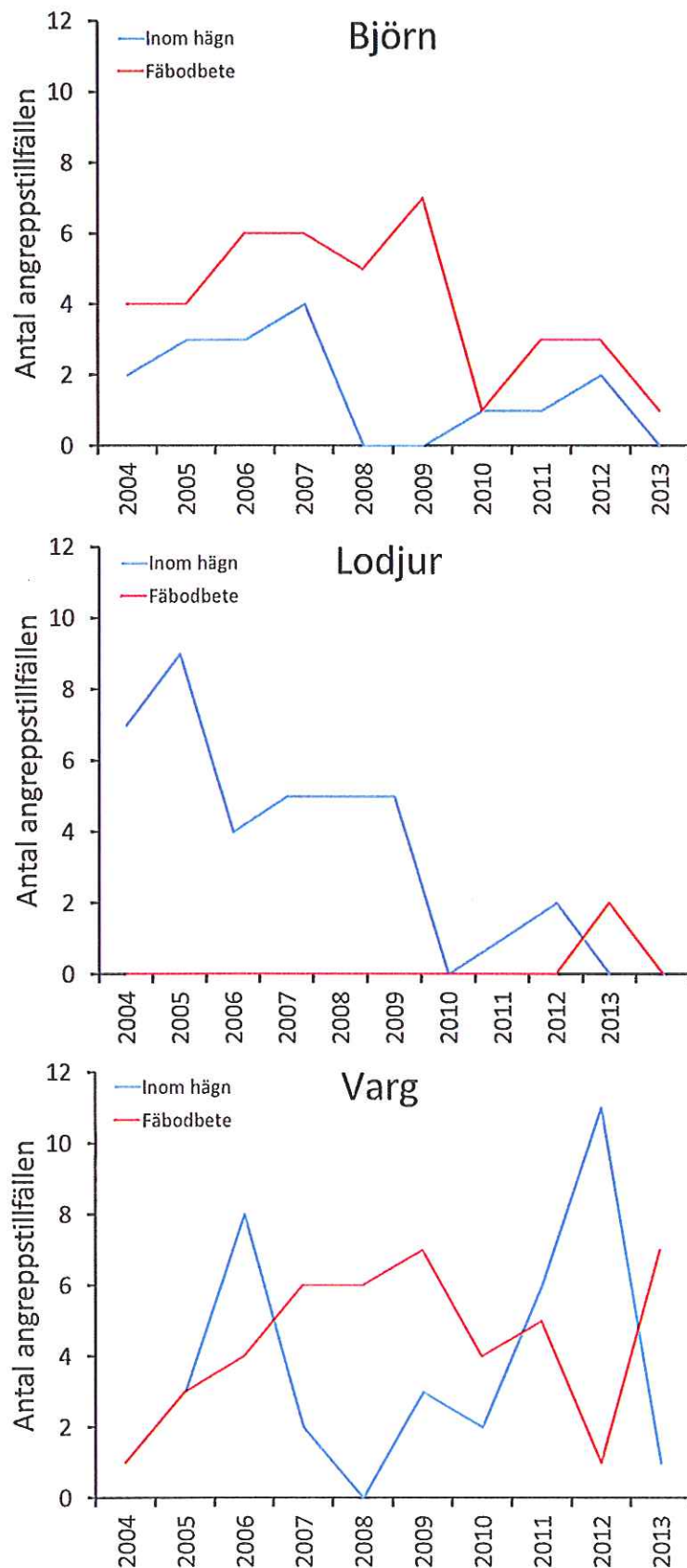
Figur 2. Populationsutveckling i Dalarna de senaste tio åren för björn, järv, lodjur, varg och kungsörn. Antalet vuxna björnar är beräknade utifrån björnobservationer under älgjakt korrigerat för antal individer enligt senaste spillningsinventeringen 2012, antalet föryngringar av järv och lodjur är registrerade föryngringarna i Dalarnas län, varg är registrerade föryngringarna med revir helt inom länets gränser, och kungsörn är totala antalet registrerade häckningar. För järv, lodjur och varg anger årtalet det år då föryngringarna skett. Föryngringar delade med andra län har räknats med men delats med antalet län som föryngringarna har registrerats inom. Informationen för björn är tagen från viltdata (<http://www.viltdata.se/>) och information för övriga arter från viltskadecenters officiella statistik.

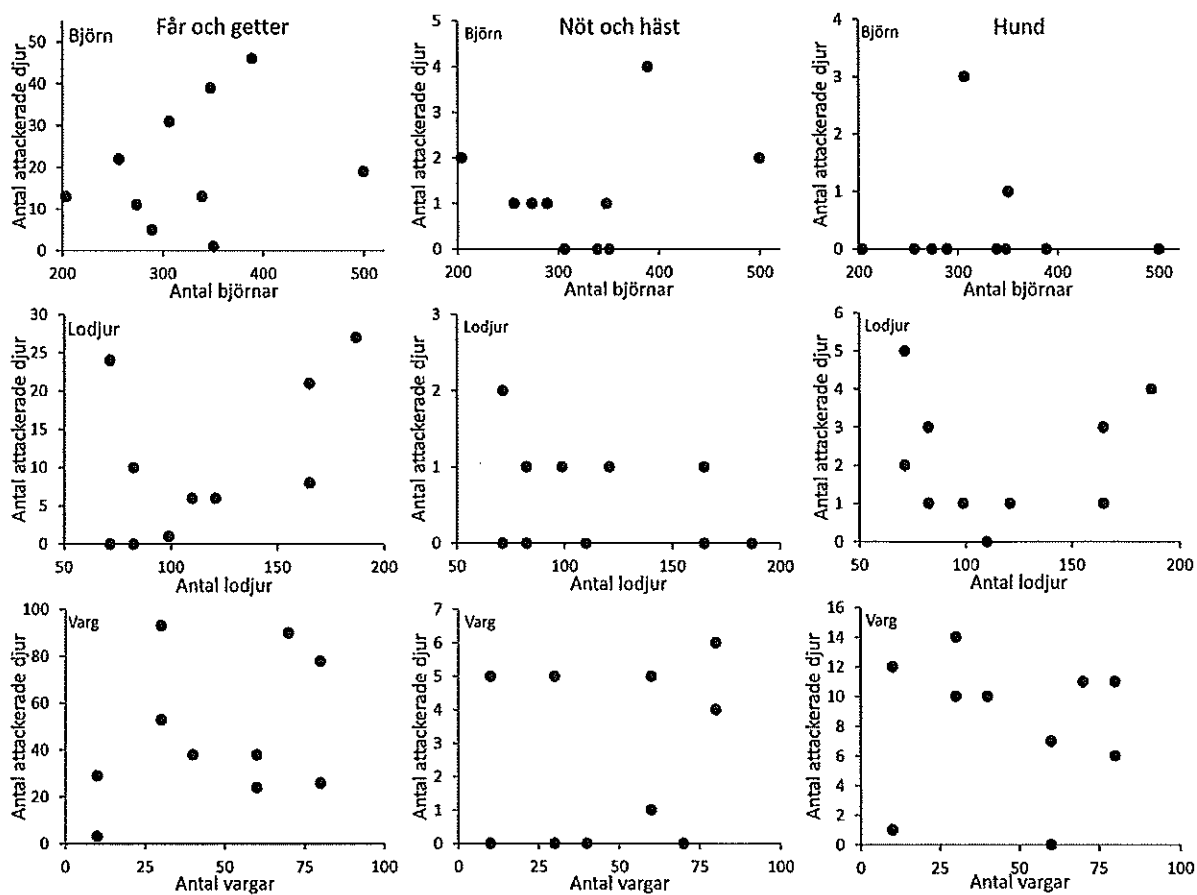
Figur 3. Huvudsaklig utbredning av björn, järv, lodjur, varg och kungsörn i Dalarnas län. Kartorna för järv, lodjur och varg är baserade på länsstyrelsens kvalitetssäkrade direkta observationer och spårningar vintrarna 2011/2012 – 2013/2014, kartan för björn är baserad på analyserade spillningar vid senaste spillningsinventeringen hösten 2012, och kartan för kungsörn är baserad på aktiva kungsörnsrevir 2009-2013. En rödare färg i utbredningen indikerar en högre täthet i antalet observationer, antalet spillningar eller antalet revir.

Figur 4. Antal attackerade djur per år av medelstor tamboskap (får och getter), stor tamboskap (nöt och häst), och hundar av björn, lodjur, varg och kungsörn inom Dalarnas län 2004-2013. Det rapporterades inga attacker på varken tamboskap eller hund av järv i Dalarna under denna tidsperiod och inga attacker av kungsörn på medelstor tamboskap. Informationen kommer från viltskadecenters officiella statistik.

Figur 5. Antalet tillfällen med angrepp av björn, lodjur och varg på får i hägn och frigående på fäbodbete. Det har inte skett några angrepp på får inom certifierade rovdjursavvisande stängsel. Data för hägnade djur anger följaktligen antalet angrepp på djur inom hägn som ej ansetts vara rovdjursavvisande. Data är taget från Länsstyrelsens statistik.

Figur 6. Läger man ihop informationen i figur 1 angående populationsstorlekar och informationen i figur 3 angående antalet attackerade djur per år ser man att ökande rovdjurspopulationer inte lett till en påtaglig ökning av rovdjursskador, varken för medelstor tamboskap (får och getter), stor tamboskap (nöt och häst) och hund. Järv har inte rapporterats attackera varken tamboskap eller hund i Dalarna under perioden, och antalet år med attackerade djur av kungsörn (inget för medelstor tamboskap, 1 år för stor tamboskap och 2 år för hund) var inte tillräckligt för att utvärdera ett samband mellan rovdjurens populationsstorlek och rovdjursskador.

Bilaga 1

Sammanställning över styrande och vägledande dokument för rovdjursförvaltningen

Internationella direktiv och konventioner

Art- och habitatdirektivet: Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, senast ändrat genom rådets direktiv 2006/105/EG.

Fågeldirektivet: Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EU av den 30 november 2009 (tidigare rådets direktiv 79/409/EEG av den 2 april 1979 om bevarande av vilda fåglar).

CITES-konventionen: Konventionen den 3 mars 1973 om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter (SÖ 1974:41). Rådets förordning (EG) nr 338/97 av den 9 december 1996 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem.

Konventionen om biologisk mångfald. Rio de Janeiro den 5 juni 1992 (SÖ 1993:77).

Bernkonventionen: Konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö. Bern den 19 september 1979 (SÖ 1983:30).

Den nationella rovdjurspolitiken

EN HÅLLBAR ROVDJURSPOLITIK

Prop. 2012/13:191. En hållbar rovdjurspolitik.
2013/14:MJU7. En hållbar rovdjurspolitik (Miljö- och jordbruksutskottets betänkande).
SOU 2012:22. Mål för rovdjuren. (Slutbetänkande av Rovdjursutredningen).
SOU 2011:37. Rovdjurens bevarandestatus. (Delbetänkande av Rovdjursutredningen).

EN NY ROVDJURSFÖRVALTNING

Prop. 2008/09:210 En ny rovdjursförvaltning.
2009/10:MJU8 En ny rovdjursförvaltning (Miljö- och jordbruksutskottets betänkande).
SOU 2007:89 Rovdjuren och deras förvaltning. (Betänkande av Utredningen om de stora rovdjuren).

SAMMANHÅLLEN ROVDJURSPOLITIK

Prop. 2000/01:57 Sammanhållen rovdjurspolitik.
2000/01:MJU9 Sammanhållen rovdjurspolitik (Miljö- och jordbruksutskottets betänkande).
SOU 1999:146 Sammanhållen rovdjurspolitik. (Slutbetänkande av Rovdjursutredningen).

Nationella lagar och förordningar

SFS 2009:1474 Förordning om viltförvaltningsdelegationer
SFS 2009:1263 Förordning om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn
SFS 2007:825 Förordning med länsstyrelseinstruktion
SFS 1987:905 Jaktförordningen
SFS 1987:259 Jaktlagen

Bilaga 2

Beräkning av förvaltningsmål för populationsstorlekar

Delmålen för populationsstorlekar anges som ett intervall för att ta hänsyn till mellanårsfluktuationer och osäkerhet i populationsuppskattningar. Dessa intervall är definierade som den nedre 2.5% och den övre 97.5% kvantilen (dvs 95% av variationen) i en normalfördelning där medelvärdet är beräknat för varje art enligt nedanstående beskrivning och standardavvikelsen är beräknad ifrån den uppmätta mellanårsvariationen i populationsuppskattning de senaste tio åren i länet. Mellanårsvariationen är för järv, lodjur, varg och örn är baserat på inventeringar av föryngringar eller häckningar och för björn baserat på björnobservationer vid älgjakt.

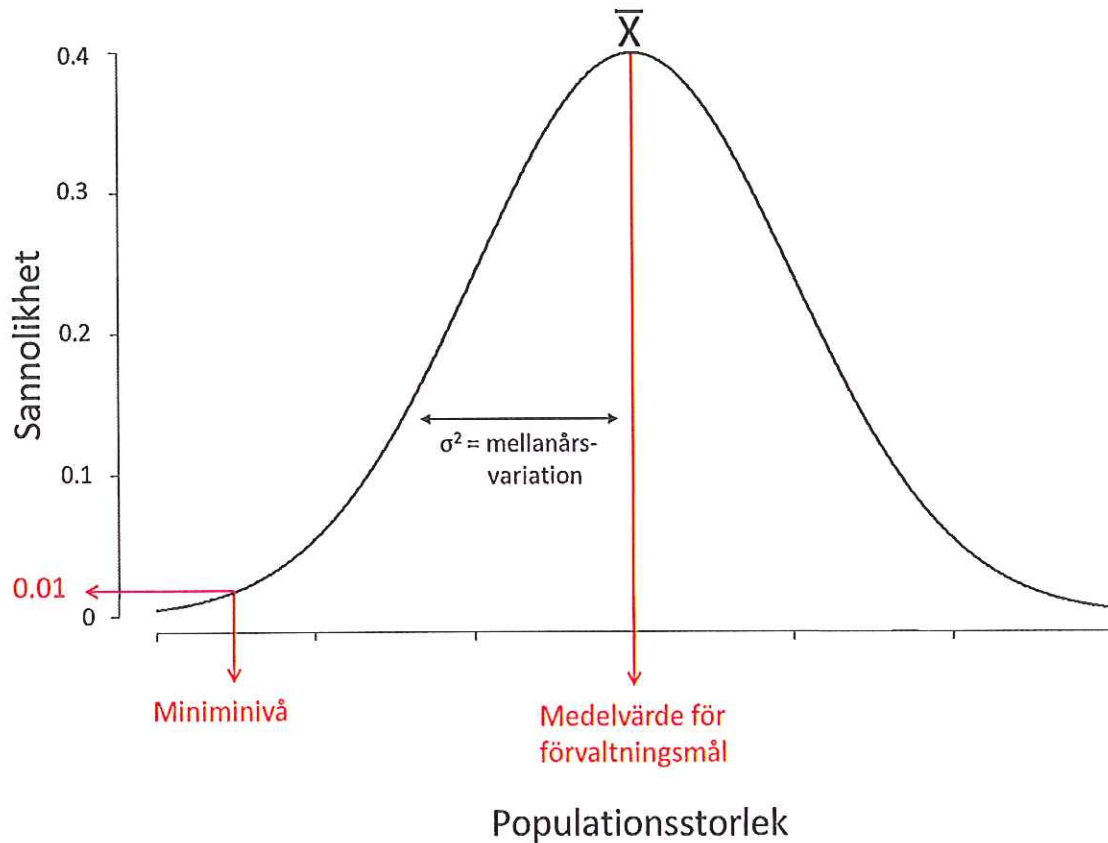
Medelvärdet för förvaltningsmålet på antalet björnar, som är den art med det största jaktbara intresset kopplat till sig, har satts till den populationsstorlek som kan upprätthålla ett årligt jaktuttag av **XX** vuxna björnar med en bibehållen stabil populationsutveckling.

Medelvärdet för förvaltningsmålet för antalet vargar är beräknat så att en sammanlagd rovdjurspåverkan på älgstammen är mindre än **XXXX** djur, vilket i nuläget motsvarar **X** % av älgstammen.

Medelvärdet för förvaltningsmålet för antalet lodjur är satt så att lodjurens påverkan på rådjursstammen är mindre än **XXXX** djur.

Medelvärdet för förvaltningsmålet för antalet järvar är satt som medelvärdet i den fördelning som har en 1 % risk att ha ett värde lika lågt eller lägre än miniminivån givet en varians beräknad från mellanårsvariationen i antalet järvar de senaste tio åren (Figur S2.1).

Naturvårdsverket har bara angett ett nationellt referensvärde för kungsörn men inte miniminivåer. För att ta fram ett förvaltningsmål för kungsörn har en inofficiell miniminivå beräknats som det nationella referensvärdet multiplicerat med Dalarnas andel av Sveriges registrerade häckande par de senaste fem åren, och medelvärdet i förvaltningsmålet som den population som har en 1 % risk eller mindre att hamna under denna nivå givet en varians beräknad från mellanårsvariationen i antalet registrerade häckningar de senaste tio åren (Figur S2.1).

Figur S2.1. Beräkningsmall för medelvärdet för förvaltningsnivåer för järv och kungsörn. Medelvärdet är beräknat som medelvärdet i den normalfördelning som har en standardavvikelse som är lika med mellanårsvariationen i populationsuppskattningar de senaste tio åren och en 1% kvantil som är lika med miniminivån.

5.

Orsa kommun
Drift- och investeringsbudget 2015

Drift- och investeringsbudget 2014 Orsa kommun

Driftbudget

Kommunstyrelsen beslutade 2014-06-16 att nämndernas driftbudget 2015 skall uppgå till 369 315 tkr inklusive pott för löneökningar.

Nämnderna har nu kommit med sina förslag till driftbudgetar och det har som brukligt skett en del förändringar på verksamhetsnivå. Barn- och utbildningsnämnden har i liggande förslag en besparingspost på 471 tkr som innebär att man ännu inte kommit riktigt ner i den ram som beslutades av kommunstyrelsen i juni.

Totalt sett äskas 900 tkr mindre i totalram än det belopp kommunstyrelsen anslog i sitt beslut 2014-06-16. Detta beror på att socialnämnden har på grund av ändrade förutsättningar inte utnyttjat hela den tilldelade ramen, utan "lämnar" tillbaka 900 tkr. Det bör påpekas att i socialnämndens budget har anslaget till arbetspraktikplatser minskat med 1 200 tkr (nämnden fick tidigare haft ett anslag i denna storleksordning under två år).

I budgeten har personalenheten äskat 450 tkr till en tjänst för att öka ohälsotalen som vi ser ökar. Om beslut tas om en sådan tjänst så bör budgeten för nämnderna minskas med motsvarande belopp genom minskade sjukskrivningskostnader. Fördelning av dessa minskade medel har ännu inte gjorts.

Den senaste skatteprognosen från augusti var ca 170 tkr bättre än tidigare. I liggande förslag har dessa 170 tkr minskat det budgeterade överskottet för innehavet i Oreälvens Kraft AB då vi ser att vi för andra året i rad budgeterat för höga intäkter pga låga elpriser.

Investeringsbudget

Jämfört med investeringsbudgeten som den såg ut i juni så har det skett endast en mindre förändring då investeringsbudgeten minskats med 130 tkr avseende en pump som Räddningstjänsten inhandlat tidigare än beräknat.

2014-09-16

Johan Hult

Äskade ramar
Inför KS au 2014-09-22
Hänsyn cirkulär 2014 32 18 augusti

	Budget 2013	Utfall 2013	Budget 2014	Netto	Ram 2015	Ökn% jft BU 2014
		Efter fördeln löneökn				
Kommunfullmäktige	1 975	1 584	2 232	-117	2 115	före fördeln löneökn 2014
Kommunstyrelsen	68 262	66 405	69 510	2 169	71 679	-5,2%
Barn o utbildningsnämnden	142 554	146 724	145 852	1 795	147 647	3,1%
Socialnämnden	130 681	133 235	133 281	3 763	137 044	1,2%
Miljönämnden	1 461	1 394	1 482	22	1 504	2,8%
Byggnadsnämnden	4 127	4 006	4 089	-213	3 876	1,5%
Arbets terapeut, att fördeja avdrag				-450	-450	-5,2%
Lönekomp kvar 2014 och 2015			2 051	2 949	5 000	
	349 061	353 349	358 497	9 918	368 415	2,8%

6 791 invånare 1/11 2014
KF ekonomiskt mål 2014-03-31
Överskott jft ek mål

6 830 inv 1/11 2013, men 6 817 inv per augusti 2014

4 900
-4 000
900

Socialnämnden utnyttjar inte 900 tkr av de ramar KS beslutade om 2014-06-16.
Dock innebär nu föreslagen ram att tidigare tilläggsanslag till arbetspraktikplatser (1 200 tkr 2014) utgår.

Driftbudget Orsa kommun
Presentation KS au 2014-09-16
VERKSAMHET

	Bu 2014	Bu 2015	2013	2013	
	lönkomp per aug		budget	utfall	avvikelse
Kommunfullmäktige					
Kommunfullmäktige	330	355	310	365,2	-55
Partistöd	336	336	336	336	0
Revision	660	660	660	328,4	332
Valnämnd	237	5	0	5	-5
Överförmyndare	319	409	319	344,5	-26
God man och förvaltare	350	350	350	205	145
Kommunfullmäktige	2 232	2 115	1 975	1 584	391
Kommunstyrelsen					
Kommunstyrelsen	6 205	6 011	6 631	8 157	-1 526
Kommunledning	2 008	1 996	1 961	1 441	520
Kommunkansli	7 816	8 319	7 147	7 698	-551
Ekonomienheten	3 794	3 954	3 679	3 747	-68
Personalenheten	2 495	2 908	2 424	2 313	111
Lönekontoret	1 400	1 500	1 456	1 192	264
IT-enhet	4 334	4 390	4 534	4 391	143
Näringslivskontor	4 678	4 624	4 560	4 218	343
Projekt NLUK	469	466	566	639	-73
Räddningstjänst	5 299	5 346	5 290	5 316	-26
Kulturkontor	2 708	2 946	2 599	2 468	132
Bibliotek	3 411	3 264	3 453	3 435	18
Skog	192	252	190	260	-70
Mark	326	350	321	-1 835	2 156
Fritids- och servicekontor	2 090	2 882	2 182	1 623	560
Gator och vägar	7 575	7 609	7 448	7 652	-204
Parker och lekplatser	1 823	1 777	1 973	1 724	249
Fritidsavd	10 166	10 218	9 544	9 043	501
Fastighet	289	368	466	190	276
VA	610	610	650	608	42
Kostenhet	1 823	1 890	1 187	2 127	-940
Tekniska netto övrigt att fördela		0			
Kommunstyrelsen	69 510	71 679	68 262	66 405	1 857
Barn- och utbildningsnämnden					
Nämnd och styrelseverksamhet	480	480	481	423	58
Musikskola	3 233	3 352	2 979	2 800	179
Förskola	25 319	25 383	26 339	25 270	1 069
Ped omsorg/ öppen fritidsverksamhet	1 282	797	1 271	1 291	-20
Fritidshem	6 204	6 250	6 518	6 200	318
Grundskola	66 737	67 786	63 766	68 412	-4 646
Gymnasieskola	36 516	36 516	36 116	38 231	-2 115
Vuxenutbildning	500	1 800	-135	19	-154
BUN administration (inkl buffert mm)	5 583	5 756	5 221	4 061	1 160
Integration			0	17	-17
Omställningskostnader VT 2014		-1 000			
Omställningskostnader att behålla		1 000			
Ej klar besparing		-471			
Barn- och utbildningsnämnden	145 852	147 647	142 554	146 724	-4 170

Driftbudget Orsa kommun
Presentation KS/au 2014-09-16
VERKSAMHET

Bu 2014
lönekomp per aug

Bu 2015

2013
budget

2013
utfall
avvikelse

Socialnämnden

Nämnd och styrelseverksamhet	460	560	480	490	-10
Socialförvaltning gemensamt	1 567	1 667	1 368	1 595	-227
Äldreomsorg	64 970	65 664	65 644	64 655	989
HSR	9 959	10 268	9 051	9 745	-694
Psykatri	2 460	2 475	2 545	2 271	274
Särskilda omsorgen / LSS	16 025	17 568	15 377	14 855	522
Individ o familjeomsorg	11 519	12 114	11 083	12 875	-1 793
Ekonomiskt bistånd	6 675	6 825	6 675	8 797	-2 122
Familjerätt- o rådgivning	805	805	590	735	-145
SOC administration (inkl buffert mm)	14 336	14 600	13 171	13 351	-180
Arbetsmarknadsåtgärder	4 506	4 497	4 699	3 867	832
Socialnämnden	133 281	137 044	130 681	133 235	-2 554

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden	84	84	77	67	10
Energirådgivning	15	15			
Adm miljö och hälsa	841	835	798	735	63
Livsmedel	40	50	66	69	-3
Miljötillsyn	179	190	152	140	11
Kalkning	112	115	120	118	2
Naturvård	212	215	249	265	-17
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	1 482	1 504	1 461	1 394	67

Byggnadsnämnden

Byggnadsnämnd	156	156	176	122	54
Stadsbyggnad adm	1 125	1 122	1 264	1 327	-63
Bygglov	499	621	141	206	-65
Planer	165	55	391	188	203
Kartor					
Översiktsplan	485	235	675	575	100
Karta, Mät, GIS	946	972	774	719	55
Bostadsanpassningar	713	715	706	869	-163
Byggnadsnämnden	4 089	3 876	4 127	4 006	121

Löneökning ej fördelad

Löneökning ej fördelad	2 051	5 000			
Övrigt ej fördelat					-450

Summa nämndernas nettokostnad	358 497	368 415	349 061	353 349	-4 288

Förändring jämfört med budget 2014
(efter merpartn av lönekomensation 2014)

Budget 2014	KF	KS	BUN	SOC	Miljö	BN	Lönekomp	Summa
Kompensation löneläge	2 232	69 510	145 852	133 281	1 482	4 089	2 051	358 497
Valnämnd	25							25
Överförmyndare	-232							-232
Kommunstyrelsen	90							90
Kommunledning		-194						-194
Kansli		-12						-12
Ekonomienheten		503						503
Personalenheten		160						160
Lönekontor		413						413
IT-enhet		100						100
Näringslivs kontor inkl Projekt		56						56
Räddningstjänst		-54						-54
Kulturkontor o Bibliotek		47						47
Skog och mark		91						91
Fritids- och servicekontor		84						84
Gator och vägar		792						792
Parker och lekplatser		34						34
Fritidsavdelningen		-46						-46
Fastighet		52						52
Kostenhhet		79						79
		67						67
Musikskola			119					119
Förskola			64					64
Ped omsorg / öppen fritidsvht			-485					-485
Fritidshem			46					46
Grundskola			1 049					1 049
Vuxenutbildning			1 300					1 300
BUN adm			173					173
Omställningskostnader VT 2014			-1 000					-1 000
Omställningskostnader att behålla			1 000					1 000
Ej klar besparing			-471					-471

Förändring jämfört med budget 2014
(efter merparten av lönekomensation 2014)

	KF	KS	BUN	SOC	Miljö	BN	Lönekomp	Summa
Nämnd och styrelseverksamhet				100				100
Socialförvaltning gemensamt				100				100
Äldreomsorg				694				694
HSR				309				309
Psykiatri				16				16
Särskilda omsorgen/ LSS				1 543				1 543
IFO				595				595
Ekonomiskt bistånd				150				150
Adminsistration				264				264
Arbetsmarknadsåtgärder				-8				-8
Administration					-5			-5
Lismedel					10			10
Naturvård					11			11
Kalkning					3			3
Miljövård					3			3
Bygglov								0
Planer						121		121
Översiktsplan						-110		-110
Karta, Mät, GIS						-250		-250
						26		26
Lönekomp 2015 (mer än kvar aug 2014)							2 949	2 949
"Arbetssterapeut" personalenheten ej finansierad								-450
avrundningar								-3
Förändring	-117	2 169	1 795	3 763	22	-213	2 949	9 918
Ramar 2015 inför ks au 20140916	2 115	71 679	147 647	137 044	1 504	3 876	5 000	-450 368 415
Budget 2015 KS ramar 20140616	2 115	71 679	147 647	137 944	1 504	3 876	5 000	-450 369 315
Skilnad	0	0	0	-900	0	0	0	-900

Orsa kommun
Investeringsbudget 2015
 Inför ks av 2014-09-16

	Budget 2015	Budget 2016	Budget 2017	Kommentar	JH beräkn kap kostn 2015 på inv 2015
Markinköp	650	650	650		8
Expl omr Lisselhed	3 000	3 000		Att lösa: Vägfrågan? Start exploatering etapp 2 och 3? Utbyggnad båthamn?	
Stadsnät	3 000	3 000		2016-2020	
Näringslivskontoret	600			Digitala infartstavlor	113
Kulturkontoret	150			Kompl inventarier och utlåningsautomat	-113 återf inv ink
Kulturkontoret	350			Utemiljö Kulturhus	50
JH "buffert"	500			JH lagt in buffert då jag inte tror investeringsbehovet är riktigt genomarbetat ännu	9
S:a Kommunstyrelsen	8 250	6 650	650	läter kostnaden belasta IS/IT så länge	13
Fritid och service					56
Ospec invest Gat-Park	150	150	150		137
Obyggnad gator	1 500			2015: Ombyggnad kv. Leran i samverkan med NODAVA.	4
Broar			200	GC-bro över Ore älv. Rivning och nybyggnation.	41
Upprustn centrum allmänt	200	200			6
Gång och cykelbanor	1 500			2015: Stormyrgatan och mellan Hantverkargatan och Storgårde.	41
Trafiksäkerhet	200	200		2014: Stängsel mot Järnvägsgatan.	6
Vägbelysning	100	100		100 Markförläggning av beyningskabel i samband rivning av luftledning.	5
Maskiner	50	50			3
Lekparker	50	50		2015-17 Byte av lekutrustning i perifera delar av Orsa.	3
Kricken /Skitolabäcken	100	300		LONA-projekt. Våtmark i jordbrukslandskapet (samverkansprojekt).	3
Köksutrustning				2015: Spis och ugn på S-byns skola. "Blastchiller" på Digerberget. Stekbord och "granuldisk" på Kyrkbyn. Spis på Lillåhem. 2016: Stekbord och diskmaskin på Digerberget. "Tunnelmaskin" på Kyrkbyn och Orsaskolan. Ugn på Lillåhem.	6
Fordon	600	1 000		2015: Ny "park"-buss	38
Boliplaner	350			2015: Byte plåttak på läktare.	39
Ridhuset	150			2015: Dikesgrävning och installation av luftvärmepump.	4
Gamla stallet	200			2015: invändig renovering i golv- och boxinredning.	8
Ishall				politiken. Återkopplar till	
Rörliga friluftslivet	885	250		2015: Nytt spårreggat (50 kkr). Fyrhjulning med banddrift (200 kkr). Ny badbrygga Slättberg (60 kkr). Ny toalettvagn (140 kkr). Roddbåtar Ivarsnäs (60 kkr). Ny C-brygga båthamn (175 kkr). Stationär sugtömningsstation för toalettavfall båtar (150 kkr). 2016: Ny vattendom Stordammen (50 (2015)+250 kkr).	55
Siljansleden	400			2015: Ny bro Storstupet, högre upp (400 kkr)	11
Ungdomens Hus	150			2015: Utemiljö Ungdomens Hus (150 kkr).	7
S:a Serice och fritidsutskottet	6 585	2 300	8 750		

Barn- o utbildningsnämnden		
Datorer 3 år	1 300	
Möbler o klassrumsutrustning 10 år	200	
S:a Barn o utbildningsnämnden	1 500	
Socialnämnden		
Centralt inventarier 10 år	350	
Centralt datorer 3 år	350	
Centralt bilar 5 år	120	
HSR Inventarier 10 år	200	
S:a Socialnämnden	1 020	

Uppskattat inväntar uppgifter från IS/IT

233
13
245

Möbler
Rek, utbytesår 2010-2013
Bil till AME
Med tekn mtrl, madrasser, sänfar, taklyftar mm

22
63
14
13

111

Summa investeringar totalt **17 355**

130 tkr mindre än rambeslut i KS 2014-06-16 då Räddningstjänsten tidigare lagt inköp av pump till tank

770

Inför ks au 20140916

	Bokslut fr bokf 2011	Bokslut 2012	Bokslut boksł 2013	Prognos delår juli 2014	Budget cirk 14 32 2015	plan cirk 14 32 2016	plan cirk 14 32 2017
Minskning Scott -63 resp-69 SKL cirkulär 2014 32							
RESULTATRÄKNING							
Antal Invånare 1 nov året före. Prognos	6 939		6 830	6 830	6 791	6 722	6 712
Förändr nettokostn Jfrt boksl resp budget	2,0%	1,9%	0,9%	4,1%	2,8%	2,0%	2,9%
Nämndernas nettokostn	-343 638	-350 333	-353 349	-367 780	-368 415	-375 957	-386 703
varav avskrivningar	-6 376	-7 664	-7 106	-8 000	-8 800	-9 000	-9 000
Interna justeringar	13 554	9 110	8 578	1 947	510	1 488	1 527
Oreälvens Kraft	1 719	540	-86	50	580	750	750
Ind pension o skuldförändring	-10 507	-8 624	-10 068	-9 132	-9 436	-10 099	-10 674
Tot pensionskostnader	-21 735	-20 423	-22 071	-22 397	-23 588	-23 869	-24 840
Verksamhetens nettokostn	-338 872	-349 307	-354 925	-374 915	-376 761	-383 818	-395 100
Skatteintäkter	346 711	347 379	357 543	368 434	380 550	388 831	400 290
Finansiella int/kostn	-380	3 053	1 243	1 452	1 111	987	810
Årets resultat	7 459	1 125	3 861	-5 030	4 900	6 000	6 000
Öronmärkning pensionsåtaganden	-4 500	-1 125	-3 861	-3 000	-4 000	-4 000	-4 000
Disponibelt resultat	2 959	0	0	-8 030	900	2 000	2 000
FINANSIERINGSANALYS							
Resultat från verksamheten	13 835	8 789	10 967	2 970	13 700	15 000	15 000
ej likv påverk förutom avskrivn	-4	1 197					
Försäljn aktier OGAB	28 520						
Minskn långfr fordr (revers)	1 906						
Nedskrivningar / utrangeringar	6 204						
Förändr pensionsavsättn	488		1 587	-667	57	337	506
Omklassificering OGAB aktier	13 586						
Reavinst OGAB 11 mark 13	-9 374						
Sålda kortf plac				10 000	5 000	5 000	
Just övr rörelsekap förändring	-29 724	-9 403	-3 595	400	400	400	400
Summa tillförda medel	25 437	583	8 959	12 703	19 157	20 737	15 906
Nettoinvesteringar	13 977	16 012	13 730	25 555	23 192	20 000	20 000
Nedskrivningar / utrangeringar		-453	-602				
Reservering inv inkomst			-6 225	-6 000	-1 000	-1 000	-1 000
Tomter mm				-2 000	-1 000		
Nedskrivningar / utrangeringar		-730					
Justeringar bokf värde	-4 900	-3					
Försäljn t fastighetsbolag	-95 450						
Ökn fin anl tillg	100 186			11 000			
Återbetalning lån (vår fordran)	-253	-70 157	-211	-250	-250	-250	-250
Omklassificering Lån			5 800				
Omklassificering Lån		-23 474					
Avbetalning lån	18 300	12 000		5 800	0		
Summa använda medel	31 860	-66 805	12 492	34 105	20 942	18 750	18 750
Förändring av likvida medel	-6 423	67 388	-3 533	-21 402	-1 785	1 987	-2 844
BALANSRÄKNING							
Anläggningstillgångar	94 267	101 176	106 988	135 294	149 436	160 436	171 436
Revers (fastighetsbolag)	93 380						
Kortfristiga placeringar		61 384	62 899	52 899	47 899	42 899	42 899
Omsättningstillgångar	65 580	75 130	42 077	45 476	44 476	44 226	43 976
Likvida medel	31 251	52 645	49 112	27 710	25 925	27 912	25 068
Summa tillgångar	284 478	290 335	261 076	261 379	267 736	275 473	283 379
Eget kapital	150 513	151 638	155 499	150 469	155 369	161 369	167 369
Avsättningar	16 110	17 306	18 893	18 226	18 283	18 620	19 126
Kortfristiga skulder	77 055	115 591	80 459	80 459	80 859	81 259	81 659
Långfristiga skulder	40 800	5 800	6 225	12 225	13 225	14 225	15 225
Summa ek, avsättn o skulder	284 478	290 335	261 076	261 379	267 736	275 473	283 379

5.

Näringsliv

Mål: Orsa kommun ska ligga bland de 100 första kommunerna i Svenskt Näringslivs ranking senast 2018

Realism:

Målet kan endast nås i samverkan med övriga förvaltningar inom kommunen samt i samverkan med externa aktörer.

Mätbarhet:

Rankingen består av ett antal delmått och de som vi avser mäta av dessa är:

Attityder till företagande från kommunens tjänstemän, politiker och allmänhetens. Dessa delmått skall var och en ligga på som sämst plats 100 till 2018.

Räddningstjänst

Mål: Den enskildes förmåga att hantera olyckor ska öka

Beskrivning

Målet utgår från Lagen om skydd mot olyckor. 3 Kap, 2 § En kommun skall genom rådgivning, information och på annat sätt underlätta för den enskilde att fullgöra sina skyldigheter enligt denna lag.

Realism

Inryms i befintlig budget. Kompetens finns hos personalen.

Mätbarhet

Antal elever som deltar i skolutbildningar om brandskydd, förskoleklass, åk 2, 5, 9.

Antal utbildade i brandskydd både internt och externt.

Antal utbildade i HLR både internt och externt

Kultur

Mål: Tillgängligheten till kulturhus och bibliotek ska öka för att nå fler medborgare.

Bakgrund/beskrivning:

Med tillgänglighet avses främst öppettider. I dagsläget är dessa begränsade utanför kontorstid. I och med att biblioteket och kulturhuset samlas i gemensamma lokaler finns en möjlighet att förändra detta. Skapandet av fler funktioner såsom studierum, fler datorplatser, grupprum, tidningsrum, samt utvecklandet av barn- och ungdomsavdelningen bidrar till ett bredare utbud med inriktning mot fler målgrupper.

Realism:

Till viss del kan tillgängligheten öka genom att personalresurser kan samordnas för att öka öppettider, det innebär därmed inte någon ökad kostnad. Ska öppettider på ökas på helger och kvällar kan det innebära en ökad kostnad i form av ersättning för obekvämt arbetstid.

Mätbarhet:

Målet mäts genom antal timmar som kulturhuset är öppet för besökare samt genom besöks- och lånestatistik. Det går att jämföra sig med andra kommuner och tidigare år.

Mål: Skapa gemensamma mål för hur resurser till barn- och ungdomskultur kan användas på bästa sätt.

Bakgrund/beskrivning:

Kommunen har i uppdrag att ge alla barn och unga möjlighet till, och förutsättningar för, att ta del av och uppleva kultur i alla former, i såväl skolan som på fritiden. Syftet är att främja kreativitet och viljan att själv utöva och ta del av kultur. Målsättningen är att alla barn och unga ska få uppleva professionellt utövad kultur inom alla kulturområden och ges möjlighet till eget kulturskapande.

Realism:

Personalresurser finns genom skolbibliotekarie, Barn- och Ungdomsbibliotekarie, Kultursamordnare. Resurser finns redan avsatta till aktiviteter riktade mot barn och ungdomar i befintlig budget. Kräver samverkan med BUN, Musikskolan och FoS, i synnerhet Ungdomens hus.

Mätbarhet:

Personal

Mål: Före utgången av 2015 ska rätt till heltid införts vid Socialförvaltningen och ett tillhörande flexibelt arbetstidsavtal.

Bakgrund/beskrivning:

Genom att medarbetarna får en större påverkan på omfattningen av sin anställning kan de utifrån sina egna förutsättningar få en inkomst som är bättre anpassad till individen. Genom ett flexibelt sätt att schemalägga sin arbetstid kan också medarbetaren påverka sin egen arbetstids förläggning. Detta sammantaget kommer att minska ohälsan. Det kommer också att ge en effektivare bemanning över tid och minska antalet delade turer.

Realism:

Målet är helt realistiskt. Det är genomfört i flera svenska kommuner.

Mätbarhet:

Antalet delade turer

Kommunens ohälsotal

Mål: Före utgången av 2016 ha återställt ohälsotal till 2011 års nivå (3,7 %).

Bakgrund/beskrivning:

Kommunen ska skapa en organisation inom personalkontoret som, i nära samarbete med företagshälsovården, arbetar förbyggande med olika yrkesgruppers behov. Arbetet kan stödjas med upp till 7000: -/ärende från försäkringskassan.

Realism:

Målet bör kunna vara genomförbart eftersom kommunen varit på den låga nivån tidigare.

Mätbarhet:

Kommunens ohälsotal

Fritids- och servicekontoret

Mål: (Administration)

Fritids- och servicekontoret ska öka kvaliteten på tillgänglighet och information

Bakgrund/beskrivning:

Strukturen på ärendehanteringssystemet behöver förbättras genom att införa ett nytt verksamhetssystem. I paketet ingår även att se över struktur och tillgänglighet avseende den information som läggs ut på hemsida/SharePoint. Tillsammans med en ökad samverkan/samordning mellan och inom förvaltningarna och en utveckling av e-tjänster förväntas kvaliteten på våra verksamheter att gradvis öka.

Realism:

Målet är realistiskt och ryms inom befintlig budget. Resultat förväntas inom två år.

Mätbarhet:

Mätpunkter från SKL, "Information till alla".

Antalet e-tjänster

Kvalitativ bedömning av struktur på ärendehanteringssystemet

Tänkta aktiviteter:

Införande av nytt ärendehanteringssystem, Public 360

Mål: Kostenheten ska producera näringsriktig kost på ett resurseffektivt sätt

Bakgrund/beskrivning

Kostenheten ska, utifrån tilldelade resurser och utifrån de behov som våra matgäster har, producera näringsriktig kost varav en viss del ska vara baserad på KRAV/ekologiska varor. Vi ser ett behov av att utveckla rutiner och processer för kostplanering. En förbättrad kostplanering leder till att både personella och ekonomiska resurser används på ett tydligare och effektivare sätt. En långsiktig förvaltning av våra kökslokaler i fråga om ex. investeringar i köksutrustning är också viktig för att målet ska uppnås. För att målet ska uppnås fullt ut krävs även en strukturerad samverkan med socialförvaltning och barn- och utbildningsförvaltningen.

Realism:

En förbättrad kostplanering kommer initialt att medföra merkostnader. Uteblir en utökning av tilldelade resurser kan vi inte långsiktigt förvänta oss minskade kostnader eller en kvalitetssäkring av måltiderna.

Mätbarhet:

Andel ekologiska varor

Andel näringsberäknade måltider

En kvalitativ bedömning ska göras avseende samverkan med andra förvaltningar, hur kostplaneringen fungerar och hur investeringsmedlen används

Tänkta aktiviteter:

Införa kostplaneringsprogram, Mashie.

Utbildning av medarbetare (allergi/specialkost, spårbarhet, HACCP)

I samverkan ta fram en plan över hur kommunens kökslokaler ska förvaltas

Mål: Höja kvaliteten på kommunens kommunikationsmöjligheter

Bakgrund/beskrivning:

Kommunens verksamheter ska skapa förutsättningar för en positiv utveckling, bland annat genom en väl fungerande infrastruktur. En väl fungerande infrastruktur inom Orsas kommungränser innebär att vägnätet (statliga, kommunala och övriga allmänna vägar), inklusive gång- och cykelvägar ska förbättras. Vi arbetar för en ökad trafiksäkerhet på alla vägar och skolvägar i samverkan med Trafikverket och Region Dalarna.

Kommunens stadsnät ska byggas ut och förvaltas enligt antagen bredbandsstrategi, vilket leder till att Orsas företag och privatpersoner får möjlighet att ta del av en förbättrad digital kommunikation.

Realism:

I befintlig budget är dessa poster finansierade. Resultat förväntas under kommande tvåårsperiod.

Mätbarhet:

Andel av kommunens vägar som årligen beläggs

Antalet trafiksäkerhetshöjande åtgärder som vi medverkar till

Antal anslutna abonnenter

Tänkta aktiviteter:

Verkställa prioriterad utbyggnad av stadsnätet

Beläggning av vägar

Säkerhetshöjande åtgärder på skolvägar

Samverkan med externa aktörer, ex Trafikverket, Region Dalarna och Jordägarna

Mål: Utveckla och förvalta kommunens mark- och grönområden

Bakgrund/beskrivning:

Ett strategiskt markinnehav kan bidra till att Orsa stärker sin position som en attraktiv bostads- och turistort. Förvärv av tätortsnära mark samt en god framförhållning i kommunens samhällsplanering, skapar goda möjligheter att påverka hur framtidens Orsa ska se ut. Kommunens mark- och grönområden ska långsiktigt förvaltas.

Realism:

I befintlig budget är dessa poster finansierade. Resultat förväntas under kommande tvåårsperiod.

Mätbarhet:

Antal sålda tomter

Antal genomförda aktiviteter

Tänkta aktiviteter:

Markstrategi

Styversbacken - etapp 2; planering 2015 och genomförande 2016.

Planer och kartor med skötselinstruktioner

Hyggesfritt skogsbruk på tätortsnära mark

Grönstrukturplan

Mål: Erbjud ett mångsidigt utbud av lokaler och anläggningar för fritidsaktiviteter

Bakgrund:

Ett varierat utbud av lokaler och anläggningar ger goda möjligheter till rörelse och en aktiv fritid, vilket främjar folkhälsan i kommunen. Det är viktigt att våra lokaler, anläggningar och utflyktsmål håller hög kvalitet och är anpassade efter de förväntningar som våra föreningar, kommuninnevånare och våra besökare har. Det här innebär bland annat vara öppen för nya möjligheter till en meningsfull fritid för att möta behovet från nya kommuninvånare och nya influenser.

Realism:

I befintlig budget finns dessa poster till stor del finansierade. För en så hög beläggning som möjligt krävs flexibilitet av brukarna vid fördelning av tider. Resultat förväntas under kommande tvåårsperiod. Vi har kompetent personal som arbetar med detta fortlöpande.

Mätbarhet:

Beläggning av våra anläggningar

Ev. SCB:s medborgarenkät som mäter nöjdheten

Mål: Bredda och utveckla verksamheterna på Ungdomens hus i samverkan med kommunens förvaltningar och andra externa aktörer

Bakgrund/beskrivning

År 2013 genomfördes omfattande ombyggnationer på Röda skolan för att ge plats åt Ungdomens hus och Musikskolans verksamheter. Målet och ambitionen är nu att utveckla det befintliga men även skapa förutsättningar för byggande av nya tidsenliga verksamheter. Alla, oavsett etnisk och kulturell bakgrund, ska ges en möjlighet att vara delaktig i utveckling och genomförande. Det finns i dag inte utrymme att öka den budget som finns utan verksamhetsutvecklingen ska ske i samverkan och i samarbete med kommunens förvaltningar och andra externa aktörer.

Realism:

Med en tydlig och prioriterad verksamhetsplanering och med fokus på samverkan förväntas ett resultat under kommande tvåårsperiod.

Mätbarhet:

Tänkta aktiviteter:

Utveckling av verksamheten på Ungdomens hus i samverkan med studieförbund, föreningsliv och övriga förvaltningar

Mål: Arbeta för lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund

Bakgrund/beskrivning:

Vi ska ge en bra introduktion till nyanlända för att därmed möjliggöra en snabb integration i det svenska samhället. Samverka med arbetsförmedlingen och andra externa aktörer för att skapa förutsättningar till egen försörjning för den enskilde. Främja skapandet av mötesplatser mellan människor i kommunen i samverkan med frivilligorganisationer och andra aktörer. Arbeta för ökad tolerans och förståelse för olika kulturer och bakgrunder genom bl.a. stärkta informations- och kulturinsatser med syfte att nå positiva attitydförändringar.

Realism:

Genom att stärka återsökningen av statliga medel, samt utöka antalet projektansökningar, kan vi gradvis öka finansieringen och därmed förbättra kvaliteten på våra verksamheter.

Mätbarhet:

En kvalitativ studie (Base-line) ska göras under 2014 för att mäta kvaliteten i mottagande och integration inkluderat attityder i mottagarsamhället. En uppföljande studie görs under 2016.

Mål: Erbjudna våra ensamkommande barn en trygg och utvecklande hem- och boendemiljö med tillgång till aktiv och stimulerande fritid

Bakgrund/beskrivning

Ovanstående mål är ett inriktningsmål. Boendet är nystartat och Rädda Barnens checklista för ensamkommande flyktingbarn bör användas för att skapa ett så bra boende som möjligt. Grunden för ett bra boende inkluderar tillgänglig personal dygnet runt, säkerhetsrutiner och att barnen ska kunna känna tillit till personalen. Personalen ska ha kunskap om barn med olika kulturell bakgrund och om barn som har upplevt trauman och bör fortlöpande utbildas om flyktingbarns behov och om FN:s konvention om barnets rättigheter. Det är viktigt att komma ihåg att den unga flyktingen själv har åsikter och önskemål och att dessa bör styra mottagandet så långt det är möjligt. Unga ensamkommande flyktingar kan behöva utbyta erfarenheter med andra i samma situation, bland annat för att formulera vad som inte fungerar och påverka/förbättra kommunens mottagande. Det kan vara aktuellt att starta en samverkansgrupp där företrädare för de olika myndigheterna kan planera hur mottagandet ska gå till och klarlägga rutiner. I en samverkansgrupp kan de olika aktörerna ta upp aktuella händelser och utbyta erfarenheter och kunskap. Vid vissa tillfällen bör även barnet självt få träffa dessa aktörer samlat.

Realism:

Mätbarhet:

Stadsbyggnad

Mål: Vi ska erbjuda våra uppdragsgivare tjänster av hög kvalitet.

Bakgrund/beskrivning:

- Nämnden och förvaltningens beslut ska vara tydliga och väl underbyggda.
- Tjänstegaranti och rättssäkerhet vad gäller bostadsanpassningsbidrag.
- Tjänstegaranti för bygglov och planbesked.
- Tjänstegaranti kabelutvisning, utsättning av byggnad och nybyggnadskarta.
- Alla fritidshus ska få en adress under 2015.

Realism:

Målet bör kunna utföras inom befintlig ram och personalkompetens.

Mätbarhet:

Rättsäkerhet för bostadsanpassning mäts genom andel överprövningar som går nämnden emot av totalt handlagda ärenden. Tjänstegarantier mäts med funktion i det nya ärendehanteringssystemet som är under implementering.

Mål: Aktuell översiktsplan

Bakgrund/beskrivning:

Målet är att översiktsplanen ska färdigställas under 2015. LIS-områden (landsbygdsutveckling i strandnära lägen) ska vara utpekade i översiktsplanen.

Realism:

Förutsättning för att målet ska kunna utföras är att befintlig ram ligger kvar, att översiktsplanen prioriteras och att befintliga personalresurser räcker till.

Mätbarhet:

Kvantitativ bedömning

Mål: Förvaltningen ska delta i strategisk planering och planera för ett hållbart samhälle.

Bakgrund/beskrivning:

Förvaltningen bör delta i Strategisk planering som t ex VA-plan och bostadsförsörjningsprogram. Vi bör planera för ett hållbart samhälle och hållbarhetsfrågor ska särskilt beskrivas i planarbetet. Förvaltningen ska kontinuerligt arbeta med gestaltungsfrågor vid planarbete och bygglovshantering. Vid planering av offentliga miljöer ska trygghetsaspekten särskilt beskrivas. Medborgardialog vid planering ska utvecklas genom nytt arbetssätt.

Realism:

Målet bör kunna utföras inom befintlig ram och personalkompetens.

Mätbarhet:

Kvantitativ bedömning av resultatet.

Mål: Planera för att Orsa ska vara en attraktiv turistort

Bakgrund/beskrivning:

Utveckla centrumfunktionen och utreda vägproblematiken i Grönklitt.

Realism:

Uppdrag finns från KF. Arbetet förutsätter beställning av Grönklittsgruppen och finansieras genom plantaxa.

Mätbarhet:

Under 2015 ska samråd vara genomfört.

Mål: Säkra en god kompetensförsörjning

Bakgrund/beskrivning:

Förvaltningen har som mål att under 2015 kunna erbjuda minst en praktikplats, detta för att säkerställa kompetensförsörjningen inför kommande pensionsavgångar. Fortbildning av befintlig personal.

Realism:

Förutsätter att utrymme finns i budget för detta

Mätbarhet:

Återbesättning av tjänster utifrån pensionsavgångar. Avstämning av genomförda insatser för kompetenshöjning.

Miljö

Mål: Barnen i våra förskolor och skolor vistas i en hälsosam miljö.

Mätbarhet:

Antalet tillsynsbesök, kontroller och informationsinsatser på förskolor och skolor.

Mål: Förvaltningen har förtroende hos verksamhetsutövare, medborgare och kommunens övriga förvaltningar

Mätbarhet:

Framtagen enkät till verksamhetsutövare som har fått tillsyn/kontroll av miljökontoret

Mål: Förvaltningens resor och inköp görs på ett miljömedvetet sätt.

Mätbarhet:

Antal framtagna riktlinjer för inköp och resor

Mål: Förvaltningen ska aktivt delta i samhällsplaneringen för att åstadkomma en god miljö och hälsa samt en hållbar utveckling.

Mätbarhet:

Kvalitativ uppföljning av målet kommer att genomföras

Bakgrund/beskrivning till alla av Miljökontorets mål:

Utifrån den kommunala utvecklingsplanen har Miljökontoret har tagit fram följande förbättringsområden för verksamheten:

* Verka för bättre cykelvägar/pendeltåg. * Skolmiljö – strålning, buller, hygien. * Utveckla samverkansformer mellan andra förvaltningar och nämnder. * Information och marknadsföring. * Mer miljövänliga resor och inköp. * Bättre uppföljning av miljöbalkstillsynen.

Förbättringsområdena ligger till grund för målen.

Realism:

Alla mål kan genomföras inom budget och kompetensen finns hos personalen.

Barn och utbildning

Mål: Alla elever ska ha godkänt i alla ämnen.

Bakgrund/beskrivning:

Målet är satt utifrån den kommunala utvecklingsplanen samt utifrån vad skolans uppdrag enligt Skollagen.

Realism:

Målet är högt ställt men forskning visar att höga förväntningar på elever resulterar i bättre resultat. Målet kommer troligen inte att kunna nås inom de närmsta åren, dock måste detta vara det som alla i skolan strävar efter.

Mätbarhet:

Målet mäts genom nationella prov, betyg och omdömen.

Mål: I december 2018 har alla lärare/pedagoger rätt kompetens för sitt uppdrag och arbetsuppgifter som matchar personliga egenskaper och kunskaper.

Bakgrund/beskrivning:

Alla lärare ska vara behöriga i det de undervisar i senast 2015. En annan del av kompetens begreppet innefattar personlig lämplighet, yrkesskicklighet och erfarenhet vilket ska vara 100 % rätt i organisationen senast 2018., det innebär att vår personal utnyttjar alla sina färdigheter och därmed arbetar på rätt plats i organisationen.

Realism:

Målet är realistiskt under 2015 räknar vi med att alla lärare har lärarlegitimation.

Mätbarhet:

Antal lärare med lärarlegitimation

Mål: I december 2018 märks det tydligt i förhållningssättet gentemot kollegor och elever att alla medarbetare är välmående, motiverade och trygga i sina roller.

Bakgrund/beskrivning:

Nöjda medarbetare som trivs och är motiverade innebär en stabil personalstyrka som genom sitt arbete bidrar till att höja elevernas resultat.

Mätbarhet:

Målet mäts genom medarbetarenkät och sjuktal.

Mål: I december 2018 tar varje medarbetare ansvar för de gemensamma resurserna, eftersom alla har information om såväl helheten som delarna.

Bakgrund/beskrivning:

Detta är en del i att alla medarbetare ska vara delaktiga i förvaltningens förutsättningar. Detta genomförs genom att medarbetarna deltar på verksamhetsplanering, samt löpande får information kring verksamhetens förutsättningar under APT.

Realism:

Målet är realistiskt både ur budget och ur verksamhetssynpunkt.

Mätbarhet:

Kvalitativ bedömning av genomförda verksamhetsplaneringar samt APT.

Mål: I december 2018 är alla ledare i organisationen utbildade i personalplanering och väl insatta i förvaltningens resursfördelning, för att underlätta samarbete mellan enheterna samt ha förutsättningen att kunna stötta sina medarbetare.

Bakgrund/beskrivning:

Målet är viktigt för att vi ska nå de resultat vi vill ha både vad gäller elevers resultat och trivseln bland våra medarbetare.

Mätbarhet:

Mäts genom genomförda aktiviteter.

Socialförvaltningen

Mål: Medborgare inom äldreomsorgen ska vara delaktiga i sina insatser

Bakgrund/beskrivning:

Delaktighet innebär att man ska få vara med och bestämma hur och när de insatser man har ska utföras. Ökad delaktighet för våra medborgare, kan innebära en ökad känsla av trygghet och nöjdhet.

Realism:

Målet är realistiskt att nå utifrån budgetramar. Målet kan nås via nya arbetssätt och bemanning utifrån behov. Resultat förväntas inom två år.

Mätbarhet:

Målet mäts genom andel nöjda brukare (helhetsyn), trygghet, andel som erbjuds utevistelse, andel boendeplatser som erbjuder brukaren egen tid utifrån önskemål samt delaktighet i genomförandeplan. Mäts även genom andel aktuella genomförandeplaner.

Mål: Medborgare inom verksamheterna för personer med funktionsnedsättning ska få ökad meningsfullhet utifrån personens egna önskemål

Bakgrund/beskrivning:

Meningsfullhet innebär att personer med funktionsnedsättning upplever en innehållsrik vardag. Med personer med funktionsnedsättning menas här personer som är inom LSS-verksamhet samt inom socialpsykiatri.

Realism:

Målet är realistiskt att nå utifrån budgetramar. Målet kan nås via nya arbetssätt och genom utökad samverkan. Resultat förväntas inom två år.

Mätbarhet:

Målet mäts genom att belysa hur många personer med psykisk funktionsnedsättning som har gått från sysselsättningsinsats till arbete eller praktik. Samt boendeplatser enligt LSS där den boende som önskar erbjuds en individuellt anpassad aktivitet per dag utanför bostaden. Målet mäts även genom andel genomförandeplaner som innehåller delar som belyser aktiviteter och daglig sysselsättning. (egenkontroll)

Mål: Medborgare som är aktuella inom individ- och familjeomsorgen/arbetsmarknadsenheten ska få möjlighet att klara sig på egen hand

Bakgrund/beskrivning:

Personer som är aktuella inom verksamheterna ska få insatser av god kvalitet som långsiktigt syftar till att de ska klara sig utan stöd från socialtjänsten. God kvalitet innebär delaktighet, personlig utveckling, uppföljning av kort- och långsiktiga mål.

Realism:

Målet kräver inga utökade ekonomiska ramar. Målet kan nås via nya arbetssätt och metoder och personalkompetens finns i nuvarande organisation. Resultat förväntas inom två år.

Mätbarhet:

Målet är mätbart genom att belysa andel återkommande personer inom barn- och ungdom, försörjningsstöd och vuxna missbrukare. Vi kan även mäta målet genom att belysa medelvärde av handläggningstid i snitt. Inom AME mäter vi hur länge personerna har varit aktuella (inskrivna).

Mål: Förvaltningens medel ska fördelas utifrån medborgarnas behov.

Bakgrund/beskrivning:

Budgeten för varje verksamhet ska fördelas utifrån verksamhetens faktiska behov vilket kräver en analys av verksamhetens kostnader.

Realism:

Målet är realistiskt och kan nås via ny fördelningsmodell som utgår ifrån behoven. Resultat kan förväntas till 2015.

Mätbarhet:

Budget i balans

Mål: Våra verksamheter ska arbeta enhetligt och långsiktigt inom respektive verksamhetsområde

Bakgrund/beskrivning:

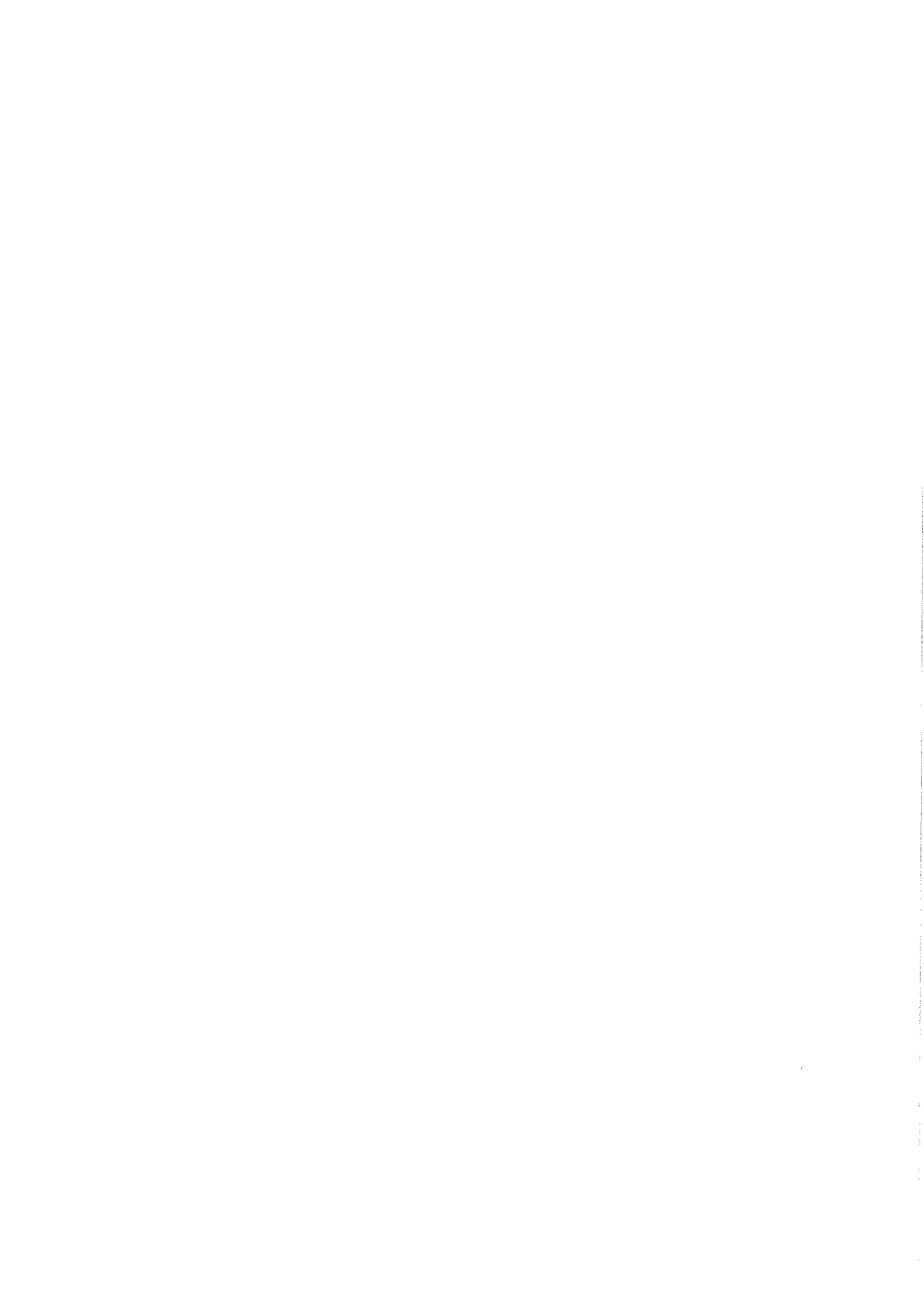
Enligt kommunallagen ska alla medborgare behandlas lika. Det innebär att alla verksamheter måste säkerställa att de medborgare som de möter får likvärdig service, vård och omsorg oavsett var man bor eller vilken personal man möter.

Realism:

Målet är realistiskt att nå utifrån budgetramar. Målet kan nås via nya arbetssätt och samverkan inom respektive verksamhetsområde. Resultat förväntas inom två år.

Mätbarhet:

Mäts genom en analys av resultatmått på enhetsnivå (Särskilda omsorgen och särskilt boende). Mäts även genom granskning av utredningar och kartläggningar inom IFO/AME.

Till Ks**Remissvar angående utvecklingsprocess inom länets krisberedskap**

Vi har inget att erinra mot de redovisade förslagen

Håkan Bäcklund
Räddningschef
Per-Erik Jonsson
Beredskapssamordnare

EXTERNREMISS

BILD/ILLUSTRATION

Strategi för krishantering i Dalarnas län

- ledning och samverkan

BILD/ILLUSTRATION

Vad vi vill uppnå

Strategin utgår från följande mål, både de nationella och specifika för Dalarna.

I Dalarna är vi överens om följande:

1. Vi samverkar gränslöst för väl fungerande krisledning vid stora olyckor och kriser
2. Vi använder samhällets resurser på ett effektivt sätt för människors bästa.

Regeringens mål för vår säkerhet:

- Värna befolkningens liv och hälsa
- Värna samhällets funktionalitet
- Värna vår förmåga att upprätthålla grundläggande värden, demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter

Regeringens mål för samhällets krisberedskap:

- Minska risken för och konsekvenserna av allvarliga störningar, kriser och olyckor
- Trygga hälsan och den personliga säkerheten för barn, kvinnor och män
- Hindra eller begränsa skador på egendom eller miljö

Hur arbetar vi för att uppnå detta?

För att uppfylla strategin arbetar vi gemensamt i väl fungerande nätverk, beskrivna i denna strategi. Nätverken har regelbundna möten och en tydlig struktur. Förväntan på deltagande aktörer ska vara uppgjord och kommunicerad. Varje deltagare har mandat att företräda sin organisation.

Under en kris arbetar vi på ett sätt som är känt för alla inblandade organisationer. Vid samverkan utgår vi ifrån denna strategi och tillhörande bilaga. Vi kommunicerar med samstämmiga budskap i flera kanaler.

BILD/ILLUSTRATION

Grundläggande nationella principer

Det svenska krishanteringssystemet baseras på tre grundprinciper. Utöver dessa principer bygger krishanteringssystemet på två uttalade typer av ansvar, sektorsansvar och geografiskt områdesansvar.

Ansvarsprincipen

Innebär att en verksamhets ansvar vid normala förhållanden även gäller vid kris, det vill säga att ingen övertar ansvaret från någon annan.

Likhetsprincipen

innebär att en organisation som ansvarar för en verksamhet vid normala förhållanden ska hantera den på ett liknande sätt även vid en kris.

Närhetsprincipen

avser att en kris i första hand ska hanteras där den inträffar och av dem som är närmast ansvariga och berörda.

Sektorsansvar

innebär att alla myndigheter och organisationer inom en samhällssektor som har ett ansvar i vardagen har ett ansvar inom sitt område även vid en kris.

Geografiskt områdesansvar

innebär att det inom ett geografiskt område finns en aktör som ansvarar för inriktning, prioritering och samordning av tvärsektoriella insatser före, under och efter en kris. Det handlar om att samordna olika samhällsintressen och att verka för samverkan mellan ansvariga aktörer. I ansvaret ingår också att samordna information till allmänhet och media. Det geografiska områdesansvaret innehas av kommunerna på lokal nivå, länsstyrelserna på regional nivå och regeringen på nationell nivå.

BILD/ILLUSTRATION

Kanaler för samverkan

Telefon

Länsstyrelsen kan kalla till telefonmöte via e-post eller sms. Aktuellt telefonnummer och kod meddelas via kallelsen.

E-post

E-post kan användas för att kalla till möten som inte är av akut karaktär eller för att sprida information.

Rakel

Radio Kommunikation för Effektiv Ledning är ett nationellt kommunikationssystem. Det finns i hela Sverige för att underlätta den dagliga kommunikationen hos offentliga aktörer som arbetar med ordning, säkerhet eller hälsa. Länsstyrelsen kan anordna samverkansmöten via Rakel. De flesta av aktörerna i regionala krishanteringsrådet har tillgång till Rakel. Näringslivsrådets aktörer har inte tillgång till Rakel.

WIS

Skyddat Webbaserat InformationsSystem. Används av alla offentliga och några privata krishanteringsaktörer i Sverige. WIS är den kanal som kommuner och övriga aktörer ska använda vid rapportering av sina vidtagna samt planerade åtgärder i händelse av kris. Länsstyrelsens TiB rapporterar läget i länet dagligen via WIS. Näringslivsrådet har inte tillgång till WIS i dagsläget.

Fysiska möten

Samverkan kan också ske via fysiskt möte, i första hand på Länsstyrelsen Dalarna. Länsstyrelsen kallar till fysiskt möte via e-post eller sms.

Kriskommunikation

I händelse av kris är det varje aktör som ansvarar för den egna informationen till allmänhet och media. Kommunerna och Länsstyrelsen har ett geografiskt områdesansvar på lokal respektive regional nivå. I detta ansvar ingår att samordna information till allmänhet och media och verka för att vi kan enas om gemensamt viktiga budskap.

Ibland tas beslut inom den egna organisationen gällande information till allmänhet och media som

kan påverka många andra aktörer i länet. Det är viktigt att de aktörer som samverkar i kris informerar varandra direkt samt är öppna med relevant information.

För ytterligare fördjupning inom området hänvisas till den regionala kriskommunikationsplanen.

Kanaler för information till allmänhet och media

VMA

Viktigt Meddelande till Allmänheten. Kan nyttjas för att varna allmänhet via radio, TV och tyfoner för omedelbara risker via varningsmeddelande. Det finns också en möjlighet att sprida informationsmeddelanden för att förebygga eller begränsa skador. Räddningsledare, Polis, Smittskyddsläkare på Landstinget, Länsstyrelsen samt vissa industrier har möjlighet att begära VMA-varningsmeddelande. Dessa samt ytterligare några aktörer har möjlighet att begära VMA-informationsmeddelande.

113 13

Numret är ett stöd för kommuner och andra ansvariga aktörer för att förmedla information till allmänheten vid allvarliga olyckor och kriser i samhället. Allmänheten ska också via tjänsten kunna lämna information om allvarliga olyckor och kriser. SOS Alarm ansvarar för drift och bemannar 113 13 dygnet runt.

Krisinformation.se

En nationell portal för att samordna offentliga aktörers information. Endast bekräftad informa-

tion läggs ut. Drivs av Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap som upprätthåller beredskap dygnet runt.

Webbplatser

Respektive aktörs webbplats är en bra plattform för att kommunicera med media och allmänhet i de fall händelsen direkt berör ens verksamhets/ansvarsområde.

Sociala medier

Exempelvis facebook och twitter. Om man som aktör kommunicerar med allmänheten via sociala medier i vardagen är det viktigt att fortsätta använda kanalerna under en kris.

Fysiska möten

Om all kommunikation och teknik är bruten är det viktigt att ändå kunna sprida information och samverka genom fysiska möten. Vid behov kan särskilda informationsplatser upprättas i kommunerna.

BILD/ILLUSTRATION

Vilka vi är

Regionala krishanteringsrådet

Syfte

På ett regionalt plan samordna offentliga aktörers krisledning på ett effektivt sätt för att uppnå bästa möjliga hantering av krisen. Rådet styr inte deltagande organisationer. Samordning uppnås genom samverkan och koordinerat beslutsfattande.

Mötesfrekvens

2 gånger per år samt övningar

Sammanställande

Länsstyrelsen men alla aktörer i rådet kan väcka behov av samverkan

Deltagare

- **Kommunerna** (via en representant utsedd av beredskapssamordnarnätverket)
Kommunerna har det geografiska områdesansvaret på lokal nivå, tillika den geografiska kunskapen vid en kris. Kommunerna står oftast närmast dem som drabbas och får hantera både akuta kriser och långvariga efterarbeten. I den kommunala organisationen finns en bred kompetens för hantering av kriser och dess följder, likaså kompetens för att samordna information och budskap till allmänhet och media. Kommunerna kan tillsätta en krisledningsnämnd vid extraordinära händelser, denna nämnd blir då tillfälligt högsta styrande organ i kommunen.
- **Räddningstjänsterna** (via en representant utsedd av räddningschefsnätverket)
Räddningstjänsterna i länet ansvarar för akuta insatser vid bränder och olyckor. Man arbetar också förebyggande med planeringsfrågor, tillsyner och utbildning. I länet finns både heltid- och deltidräddningstjänster samt två räddningstjänstförbund.
- **Landstinget Dalarna**
Landstinget Dalarna ansvarar för att hälso- och sjukvården fungerar i Dalarna under såväl normala förhållanden som i en krissituation. Landstinget är ansvarigt för ambulansverksamheten, både transporter på väg och med helikopter.
- **Länsstyrelsen Dalarna**
Länsstyrelsen har det geografiska områdesansvaret på regional nivå. Länsstyrelsen sammankallar olika nätverk som kan förebygga eller avhjälpa en kris. I händelse av kärnteknisk olycka med påverkan på Dalarna har Länsstyrelsen ett räddningstjänst- och saneringsansvar. Länsstyrelsen kan också i särskilda fall överta räddningstjänstansvaret från länets kommuner. I händelse av kris kan Länsstyrelsen, efter regeringsbeslut, prioritera och inrikta statliga och internationella resurser.
- **Polismyndigheten**
Ett av polisens stora arbetsområden är just krisberedskap. Att kunna hantera övergång från vardag till särskild händelse och sedan ytterligare ett steg till kris i samhället är viktigt för polisen. Det känns självklart att vi måste samverka med andra aktörer för att klara vårt och hela samhällets uppdrag.
- **Försvarsmakten**
Försvarsmaktens organisation finns för att skydda Sverige och försvara landets frihet, men också för att hjälpa till att skapa fred och säkerhet på platser i världen där det finns krig och konflikter.
- **Trafikverket**
Trafikverket ansvarar för det statliga väg- och järnvägsnätet. Kriser av olika slag kan allvarligt störa transporter på väg eller järnväg. Därmed påverkas även samhällsviktiga funktioner som är beroende av transporter och även tillgängligheten till samhällsviktiga anläggningar. Det kan vara el- och teleanläggningar, sjukhus med mera.
- **SOS Alarm**
SOS Alarms huvuduppgift är att svara för nödnumret 112. Andra viktiga samhällstjänster är utalarmering av räddningstjänst och ambulans, prioritering och informationsnumret 113 13.
- **Civilförsvarsförbundet**
Civilförsvarsförbundet har ett uppdrag att utbilda frivilliga resursgrupper, FRG, i de kommuner som ser ett behov av frivilliga förstärkningsresurser. Där ingår medlemmar i frivilliga försvarsorganisationer och andra utifrån kommunens behov av kompetens. FRG finns för närvarande i tio av Dalarnas kommuner och innefattar ca 500 personer.
- **Svenska Kyrkan**
Svenska kyrkan är rikstäckande men verkar lokalt via den lokala församlingen. Svenska kyrkan är en naturlig del av det svenska samhällets krisberedskap, inte minst som samlingsplats för olika krisstödsgrupper eller minnesceremonier. Detta trots att Svenska kyrkan är fristående från staten sedan år 2000.
- **Sveriges Radio, P4 Dalarna**
Sveriges Radio är en oberoende radiokanal med uppgift att göra kvalitativa program av alla slag för hela Sveriges befolkning. Lokalradio, P4, har en nära kontakt med sina lyssnare. I händelse av kris kan Sveriges Radio sända VMA, viktigt meddelande till allmänheten.

Regionala näringslivsrådet

Syfte

På ett regionalt plan underlätta ledning och samverkan i kris i Dalarnas län. Att få ett näringslivsperspektiv på krisen kan gynna både offentliga och privata aktörer. Rådet stöttar också Länsstyrelsen i förebyggande krisberedskapsarbete, exempelvis vid inventering av samhällsviktig verksamhet. Näringslivsrådet styr inte deltagande organisationer. Samordning uppnås genom samverkan.

Deltagare

- **ABB**

ABB är världsledande inom kraft- och automationsteknik. Med säte i Zürich, Schweiz, sysselsätter företaget 145 000 personer och verkar i cirka 100 länder. Svenska ABB är en ledande leverantör av produkter och system för kraftöverföring samt process- och industriautomation. En av de två största verksamhetsorterna i Sverige är Ludvika (cirka 2 800 medarbetare).

- **Clas Ohlsons**

Clas Ohlsons är ett stort detaljhandelsföretag för hemmfixaren med säte i Insjön, Dalarna. Företaget finns idag i Sverige, Norge, Finland, Kina och Storbritannien.

- **Dalarnas Försäkringsbolag**

Dalarnas Försäkringsbolag är en del i Länsförsäkringar AB, ett av 23 kundägda länsförsäkringsbolag. Inom Dalarnas ingår även ett omfattande bankväsende. Dalarna har en dominerande ställning inom sakförsäkringsmarknaden i länet, hela 70 % av dalfolket är kunder i Dalarnas Försäkringsbolag.

- **Gävle-Dala elsamverkan**

Gävleborg och Dalarna ingår i en gemensam elsamverkan, totalt ett av sju elsamverkansområden i Sverige. Vid stora störningar i eldistributionen rapporterar varje elnätföretag sitt störningsläge och resursbehov, alternativt resurstillgång, via ett särskilt stödsystem. Utifrån detta system kan elsamverkansledningen fördela tillgängliga resurser på ett effektivt sätt.

Mötesfrekvens

2 gånger per år.

Sammanställande

Länsstyrelsen, men alla aktörer i rådet kan väcka behov.

- **ICA**

ICA är uppbyggt av flera affärsområden: butiker, fastighetsutveckling, varu- och tjänsteförsörjning samt finansiella tjänster. Visionen är att bli det ledande detaljhandelsföretaget med fokus på mat och måltider. ICA har idag ett mycket stort, rikstäckande logistiknätverket och 40 procent av landsbygdsbutikerna på orter med bara en butik. Ett av ICAs sju distributionslager ligger i Borlänge.

- **Loomis**

Loomis arbetar uteslutande med kontanthantering. Visionen är att tryggt, säkert, pålitligt och effektivt hantera kontanter och värdeföremål som finns i samhället.

- **SSAB**

SSAB är ett Norden- och USA-baserat stål-företag och en ledande global producent av bland annat avancerade höghållfasta stål, standardiserad tunnplåt samt konstruktionslösningar inom byggsektorn. I Borlänge ligger ett av Sveriges största produktionscentrum för tunnplåt.

- **TeliaSonera**

TeliaSonera hjälper miljontals människor och företag att kommunicera på ett enkelt, effektivt och miljövänligt sätt genom att tillhandahålla nätanslutning och telekommunikationstjänster.

Före en kris

Risk- och sårbarhetsanalys

De aktörer som enligt krisberedskapsförordningen (2006:942) ska upprätta och revidera en risk- och sårbarhetsanalys gör detta i syfte att identifiera och analysera risker och dess potentiella konsekvenser. Detta är en tydlig aktivitet och åtgärd i ett föreskede. Kommunerna sammanställer en risk- och sårbarhetsanalys över sitt geografiska område, länsstyrelserna gör en regional analys. Landstinget och Trafikverket gör en analys inom sitt sektorsområde. Både regionalt krishanteringsråd och näringslivsråd är parter som årligen stämmer av aktuell regional risk- och sårbarhetsanalys och ger inspel till kommande års analys.

Veckovisa samverkanskonferenser

Varje vecka hålls samverkanskonferenser på regional och nationell nivå via telefon eller Rakel. På nationell nivå samordnar Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB) och deltagare är centrala myndigheter samt alla länsstyrelser. På regional nivå samordnar Länsstyrelsen. Deltagare är länets kommuners beredskapssamordnare och räddningstjänster samt SOS Alarm, Landstinget, Trafikverket och Polismyndigheten. Vid behov kan ytterligare aktörer adjungeras.

Syftet med de veckovisa samverkanskonferenserna är att inför kommande helg och vecka lämna rapporteringar och upprätta samlad lägesbild. Det kan röra olyckor eller större bränder,

översvämningar, smitta med mera. Länsstyrelsen rapporterar vad som sagts vid de nationella samverkanskonferenserna och ansvarar för att föra in mötesanteckningar i WIS. Vid behov kan regionala kriskommunikationsnätverket delta vid dessa samverkanskonferenser.

Övningar

Med regelbundna mellanrum arrangeras större och mindre krisövningar. Dessa övningar hålls på nationell, regional eller lokal nivå och har som syfte att stärka samverkan och förtydliga ansvar och rollfördelning med mera. Fokus för övningarna och typ av händelse varierar och bygger ofta på den risk- och sårbarhetsanalys som genomförts. Övningarna kan vara av diskussions- eller spelkaraktär. Aktörer så som regionalt krishanteringsråd eller näringslivsråd blir inbjudna att delta i de regionala samverkansövningarna.

Utbildningar

MSB och Länsstyrelsen arrangerar utbildningar och föreläsningar för respektive nätverk. Utbildningarna kan gälla specifika sakområden eller vara allmänna, exempelvis kriskommunikation eller krishantering.

Samverkansforum

I Dalarnas län finns olika samverkansforum eller nätverk, alla med olika inriktningar, som genom sitt arbete stärker länets krisberedskap. En förteckning över dessa forum och nätverk finns längre bak i denna skrift.

Under en kris

TiB –Tjänsteman i Beredskap

En tjänsteman i beredskap har till syfte att vara organisationens kanal in dygnet runt. Räddningstjänsterna har ofta en räddningschef i beredskap, Polisen har en VB (vakthavande befäl), Länsstyrelsen, Trafikverket, Landstinget och ett antal kommuner i länet har en TiB. För näringslivet är beredskapstjänstgöringen strukturerad på olika sätt. Länsstyrelsen upprätthåller en förteckning över journalnummer till krisberedskapsaktörer i länet.

När det händer

Vid information om en nära förestående eller inträffad händelse larmas aktörerna ofta via SOS Alarm, sin TiB eller motsvarande. Länsstyrelsen informerar respektive nätverk inför eller vid en kris. Regionala krishanteringsrådet och näringslivsrådet får information via e-post och/eller sms. Den som avgör vilken information som ska spridas till vilket nätverk är Länsstyrelsen men alla i nätverket kan flagga för informationsbehov.

Som avsändare när Länsstyrelsen skickar sms står KrisDalarna.

När behov av samverkan uppstår

Alla deltagare i regionala krishanteringsrådet, näringslivsrådet eller övriga samverkansforum kan påkalla behov av samverkan i kris. Samverkan kan ske via telefon, Rakel och/eller fysiskt möte.

Länsstyrelsen ska kalla till samverkansmöte efter principen hellre en gång för mycket än för lite.

Dagordning för möte med regionala krishanteringsråd och näringslivsråd finns i tillhörande bilaga.

Kriterier för att samman- kalla regionalt krishanteringsråd och regionalt näringslivsråd

Nära förestående eller inträffad händelse i Sverige eller utomlands som kräver regional samverkan.

Exempelvis:

- Allvarlig störning i samhällsviktig verksamhet, så som långvarigt elavbrott eller störningar i telekommunikationen
- Vädervarning klass 2 (eller 3), enligt SMHI:s skala
- Medieintressant händelse
- Resursbrist som kan lösas genom samverkan

Rapportering av lägesbild

Inför en samverkanskonferens under en pågående händelse rapporterar respektive aktör in sin lägesbild enligt struktur i WIS, alternativt per e-post till Länsstyrelsen. Se bilaga för mall för lägesrapportering och kontaktuppgifter.

BILD/ILLUSTRATION

Efter en kris

Utvärdering

När en krishändelse har övergått till vardag är det viktigt att lära av erfarenheterna. I länet bör respektive aktör genomföra en utvärdering av den egna insatsen och hur samverkan med övriga aktörer har fungerat.

Uppföljningsmöte

Länsstyrelsen kallar deltagande parter i regionalt krishanteringsråd och näringslivsråd till ett uppföljande möte när en större kris eller extraordinär händelse ägt rum. Uppföljningsmötet dokumenteras av Länsstyrelsens personal.

Uppdatering av checklistor

Att i samband med utvärdering se över sina krisplaner, checklistor och övriga dokument är viktigt. Respektive aktör bör kritiskt granska sina rutiner för att i framtiden försöka förbättra hanteringen av kommande kris.

Samverkansforum som är viktiga för Dalarnas krisberedskap

Regionalt krishanteringsråd

Syfte

På ett regionalt plan samordna offentliga aktörers krisledning på ett effektivt sätt för att uppnå bästa möjliga hantering av krisen. Rådet styr inte deltagande organisationer. Samordning uppnås genom samverkan och koordinerat beslutsfattande.

Mötesfrekvens

2 gånger per år

Deltagare

Civildövsvarsförbundet, Försvarsmakten, Kommuner, Landstinget, Polisen, Räddningstjänst, SOS Alarm, Svenska kyrkan, Sveriges radio P4, Trafikverket

Samman kallande

Länsstyrelsen, men alla aktörer i rådet kan väcka behov av samverkan

Regionalt näringslivsråd

Syfte

På ett regionalt plan underlätta ledning och samverkan i kris i Dalarnas län. Att få ett näringslivsperspektiv på krisen kan gynna både offentliga och privata aktörer. Rådet stöttar också Länsstyrelsen i förebyggande krisberedskapsarbete, exempelvis vid inventering av samhällsviktig verksamhet. Näringslivsrådet styr inte deltagande organisationer. Samordning uppnås genom samverkan.

Mötesfrekvens

2 gånger per år

Deltagare

ABB, Clas Ohlsons, Dalarnas försäkringsbolag, Gävle-Dala Elsamverkan, ICA, Loomis, SSAB, Telia

Samman kallande

Länsstyrelsen, men alla aktörer i rådet kan väcka behov av samverkan

Beredskapssamordnarnätverk

Syfte

Stärka krisberedskapen genom regional-lokal samverkan.

Samverkan mellan aktörer med geografiskt områdesansvar. Dialog kring uppföljning av kommunala uppgifter i krishanteringssystemet.

Mötesfrekvens

2 gånger per år

Deltagare

Kommunernas- och Landstingets beredskapssamordnare

Samman kallande

Länsstyrelsen

Gränsräddningsråd

Syfte

Genom planerad samverkan erhålla bästa resursutnyttjande vid olika typer av gränsnära händelser där liv, egendom och miljö hotas.

Mötesfrekvens

2 gånger per år

Deltagare

Polisen, Hedmarks fylke, Länsstyrelsen Värmland och Dalarna, Landstinget Värmland och Dalarna, Sjukhus Innlandet, Räddningstjänsterna från gränskommunerna

Samman kallande

Roterande mellan länsstyrelserna och Hedmarks fylke

Kriskommunikationsnätverk

Syfte

Att koordinera informationsinsatser och samordna information till allmänhet och medier. Nätverket ska hjälpa varandra med omvärldsbevakning av bilden av krisen och stödja varandra i kommunikationsarbetet vid en kris.

Mötesfrekvens

2–3 gånger per år

Deltagare

Kommunikatörer i kommuner, landsting, polis, VA-bolag

Samman kallande

Länsstyrelsen, men alla aktörer i nätverket kan väcka behov av samverkan

Länssamband

Syfte

Att uppnå samordning och samsyn gällande sambandsfrågor i länet. Stort fokus på Rakel och att enas kring riktlinjer och rekommendationer för Rakel i länet.

Mötesfrekvens

4 gånger per år

Deltagare

Räddningstjänster, Landsting, Forsvarsmakten, Polis, SOS Alarm, kommuner, Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap

Samman kallande

Länsstyrelsen

Nordsam

Syfte

Länsstyrelserna i Nordsam ska vid kriser och stora olyckor kunna stödja varandra. Samverkan sker inom flera områden avseende förberedande och förebyggande krisberedskap på regional nivå.

Mötesfrekvens

1 gång per år, fysiskt möte. Telefon/videomöte
1 gång per månad.

Deltagare

Länsstyrelserna i Norrbotten, Västerbotten, Jämtland, Västernorrland, Gävleborg och Dalarnas län

Samman kallande

Roterande ordförandeskap

Resurssamordnande funktion för räddningstjänst i Dalarna

Syfte

Funktionen fördelar resurser som tillförs länet nationellt, internationellt, eller från en kommunal räddningstjänst eller aktör som anmäler att man kan bidra med resurser. Funktionen ska kunna utgöra stabsstöd till räddningstjänstsakkunnig i regionalt krishanteringsråd och utgöra ledningsstöd till en regional räddningsledare om denna utsetts.

Deltagare

Räddningstjänsterna i länet

Sammanställande

Länsstyrelsen är sammankallande för styrgruppen. Räddningstjänsten Dala Mitt upprätthåller beredskapen. Presumptiva regionala räddningsledare aktiverar funktionen vid en händelse.

Mötesfrekvens

Styrgruppen har möten vid ett par tillfällen per år. Funktionen övas/utbildas minst en gång per år.

Regional samverkansfunktion farliga ämnen (RSF – CBRNE)

Syfte

RSF CBRNE Dalarna ska verka för ett tryggt och säkert samhälle där konsekvenser av en händelse eller olycka med farligt ämne ska minimeras.

Deltagare

Landsting, Polis, Räddningstjänstens kemkoordinator

Sammanställande

Länsstyrelsen

Mötesfrekvens

4 gånger per år

Räddningschefsnätverk

Syfte

Utbyta erfarenheter och stärka samverkan.

Deltagare

Länets räddningschefer

Mötesfrekvens

4 gånger per år

Sammanställande

Roterande ordförandeskap, Länsstyrelsen

Älvgrupp

Syfte

Sprida kunskap om vattendraget bland deltagande organisationer. Skapa nätverk för att underlätta samarbete inför och vid situationer med höga flöden. Verka för att förebyggande åtgärder vidtas och att dessa samordnas.

Deltagare

Dalälvens vattenregleringsföretag, Fortum, Vattenfall, Envikens Elkraft, SMHI, kommuner och länsstyrelser längs Dalälven, Trafikverket, Försvarsmakten, SOS Alarm

Mötesfrekvens

Ordinarie möte 2 gånger per år samt vid höga flöden

Sammanställande

Länsstyrelsen

Regionala mål för Dalarnas län:

1. Vi samverkar gränslöst för väl fungerande krisledning vid stora olyckor och kriser
2. Vi använder samhällets resurser på ett effektivt sätt för människors bästa

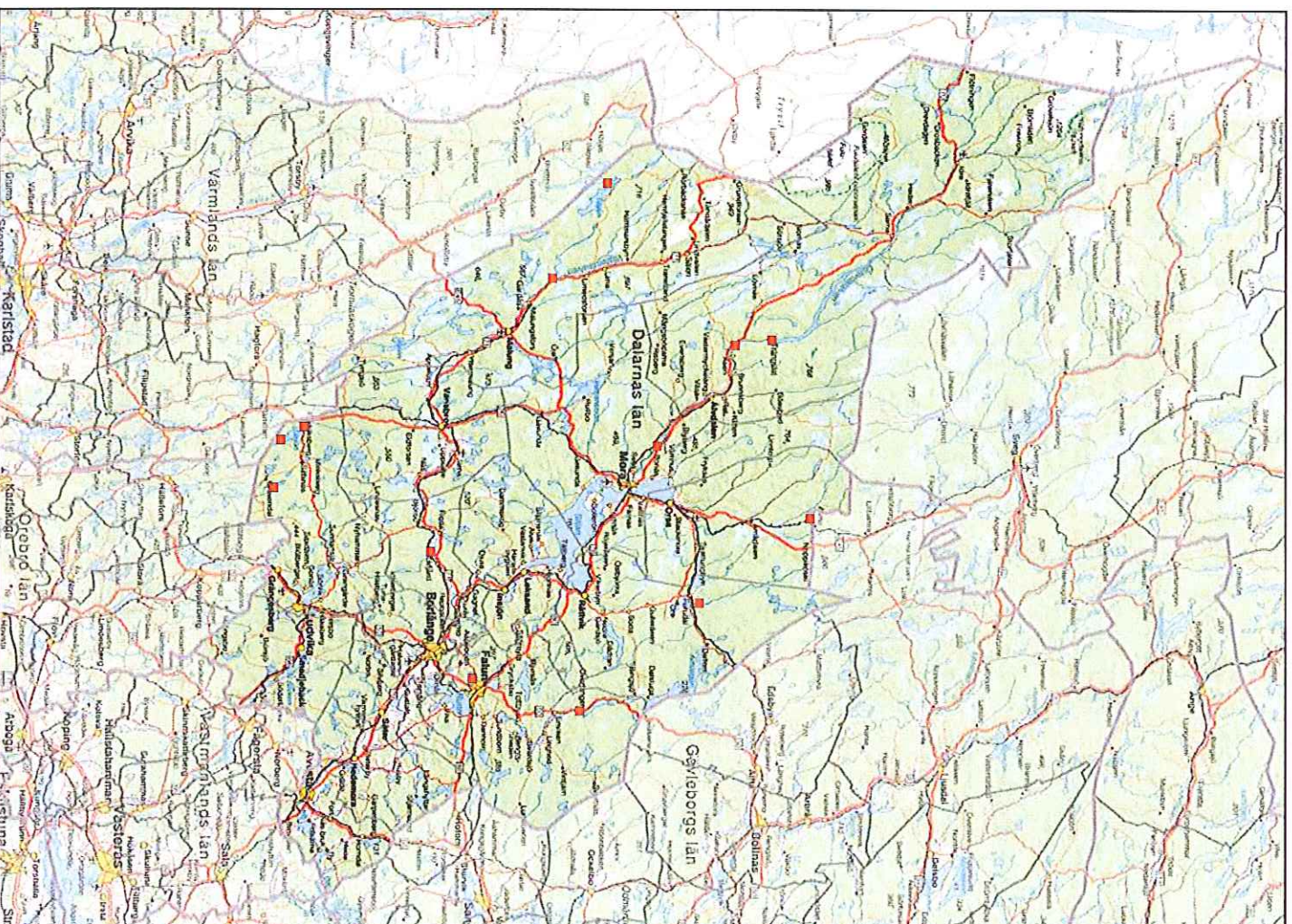
Målgrupper för denna skrift

Regionala
krishanterings-
rådet

Regionala
näringslivsrådet

Länsstyrelsens
ledning och
krisstab

Övriga samver-
kanspartner på
lokal, regional
och nationell nivå

Krishantering i Dalarnas län

– ledning och samverkan i praktiken

EXTERNREMISS

Illustration ska in

LÄNSSTYRELSEN
DALARNAS LÄN

Dagordning för samverkansmöte med regionala krishanteringsrådet och näringslivsrådet i händelse av kris.

Samverkansmöte kan ske via telefon eller fysiskt på Länsstyrelsen Dalarna.

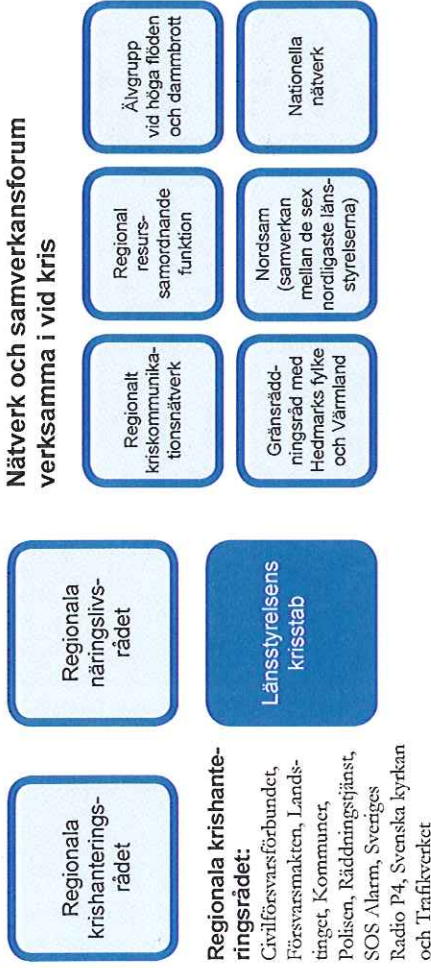
1. Syfte med mötet (ordförande)
2. Agenda samt förväntad längd på mötet (ordförande)
3. Närvarokontroll
4. Föredragning av regional lägesbild och vidtagna åtgärder (Länsstyrelsen)
5. Komplettering av i förväg insänd lägesbild (alternativt frågor från Länsstyrelsen till respektive aktör om uppgifter saknas)
 - a. Insatta resurser och tillgängliga resurser
 - b. Behov på kort och lång sikt
 - c. Samverkansbehov med annan aktör
6. Kommunikation
 - a. Aktuellt kommunikationsläge i länet
 - b. Behov av kommunikativa åtgärder
 - c. Finns något behov av gemensamma budskap från rådet?
7. Vilken är värsta tänkbara händelseutveckling?
 - a. Skulle denna eventuella utveckling kräva särskilda samverkansbehov?
 - b. Finns behov av fördjupad analys inom något område?
8. Redogör för konsekvenser för eller information till särskilt utsatta grupper (Länsstyrelsen)
9. Sammanfattning och samlad lägesbild (Länsstyrelsen)

10. Övriga frågor

11. Nästa möte

Regional samverkan och ledning

Nätverk och samverkansforum verksamma i vid kris

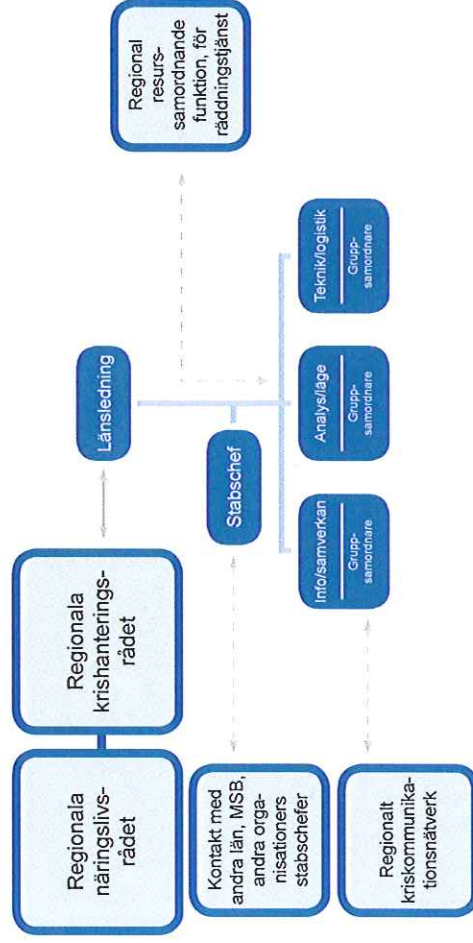

Regionala näringslivsrådet:

ABB, Clas Ohlsons, Dalarnas Försäkringsbolag, ICA, Loomis, TetiaSonera, Gävle/Dala Elsamverkan och SSAB

Länsstyrelsens krisstab

Är Länsstyrelsens ledningsstab och stödfunktion i kris. Verkar också som stöd till regionala rådets ledamöters respektive stabsfunktioner. Samordnar regionalt kriskommunikationsnätverk och står i direkt kontakt med regional resurssamordnande funktion.

Underlag för samlad lägesbild

Skickas innan samverkansmöte till: tib.dalarna@lansstyrelsen.se, alternativt läggs i särskild händelsefil i WIS.

Rubriker

Aktuell Händelse
Bedömd omfattning/konsekvenser
Åtgärder
Behov av resurser
Tillgängliga resurser
Samverkansbehov
Övrigt
Kontaktuppgifter

Kontaktuppgifter

Vid behov av snabb samordning eller samverkan kontakta Länsstyrelsens TIB via Rakel eller SOS Alarm:

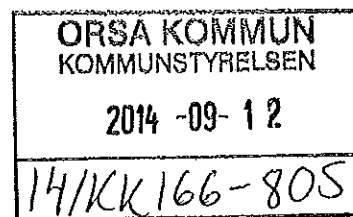
Rakel
ISSI MSISDN
520 002 520 0088

SOS Alarm
08-454 23 29
(SOS kommer att fråga om vilken organisation som ringet, ärendet och kontaktuppgifter innan man larmar vidare)

2014-09-

8.

Orsa Kommun

Hemställan om bidrag till Orsa Skidklubbs ungdomsverksamhet

Under säsongen 2014/2015 ökar Orsa Skidklubb sin satsning på ungdomsverksamheten. Målet är i första hand att rekrytera och ta hand om fler nybörjare i åldern 6-7 år. Det långsiktiga målet är att stimulera dessa 6-7 åringar att fortsätta sin skidkarriär inom klubben. På sikt hoppas vi att någon eller några av dessa ungdomar lyckas ta sig till svensk elitnivå och att vi då ska kunna behålla dessa i klubben.

Klubben har genom åren fått erfarenheten att många föräldrar inte har ekonomiska förutsättningar att köpa in en relevant skidutrustning och träningskläder till sina barn. Detta leder ofta till att barnen hoppar av.

Orsa Skidklubbs uppfattning är att det är viktigt att barnen erbjuds relevant skidutrustning och även få en träningsdress för att inte få känslan att stå utanför. Klubben har därför planer på att skapa en skidutrustning- och klädpool för nybörjarna. Poolen innebär att barnen erbjuds låna utrustning och kläder ur poolen under 2-år och därefter återlämna dessa till nästa kull nybörjare.

En anskaffning av utrustning till denna pool kostar ca 40 000: - och där livslängden på utrustningen bedöms vara 4-6 år.

Då klubben helt igenom drivs ideellt är en utgift på denna nivå tung att ta, varför en förutsättning för att lyckas med denna satsning är att erhålla ekonomiskt stöd från extern bidragsgivare.

Med hänvisning till ovanstående hemställer Orsa Skidklubb om ett bidrag på 40 000: - från Orsa Kommun. Om det skulle underlätta så kan klubben acceptera ett bidrag med 10 000: -/år under 4 år.

Orsa 2014-09-

Hans Stjernqvist
Ordförande

Kommunfullmäktige
Kommunstyrelsen
Kommunstyrelsens arbetsutskott

2014-09-30

10.

Kf §
Ks §
Au §

Meddelanden

1. Protokoll föreningsstämma Inlandskommunerna ekonomisk förening, 2014-05-22 – 2014-05-23.
2. Protokollsutdrag från gemensamma gymnasienämnden gällande delårsbokslut/verksamhetsuppföljning 2 2014, 2014-08-27, § 47.
3. Protokoll Region Dalarna direktionen, 2014-08-31.
4. Protokoll sociala myndighetsnämnden i Mora, 2014-08-28.
5. Rapport (H)järnkoll, Myndigheten för delaktighet.
6. SKL:s cirkulär 14:35 om kommunfullmäktiges val av revisorer.

Justerandes sign

Utdragsbestyrkande